છંદ છપા અને સ
વૈયા વગેરેનો
સંગ્રહ. ૨૦૪૧

કવી સામળભટ આદી
બીજા ઘણુ જુના અને વીદ્વા
ન કવીયાના બનાવેલા ન્યાય
નીતી અને ધરમના વીષયો
ઉપર ઘણાજ સરસ તે

અમદાવાદમાં
કાગદીઓળમાં ખોડાઢોરના મકાનમાં
અમદાવાદ "વિકટોરિયા પ્રેસમાં"
છગનલાલ ઉમેદચંદ છાપી
પ્રસીધકીધે
સને ૧૮૮૪ ૧૯૪૦ કિમત રૂ૧—૦—૦

નરભેરામના છપા.

પ્રેમ વિષે.

નથી નિપજતો પ્રેમ વાડીમાં પાણી પાતાં; નથી નીપજતો પ્રેમ, તેલ ચોળ્યાંથી તાતાં. નથિ મળતો કાંઇ પ્રેમ, ગાંધી દારીને હાટે નથી મળતો કાંઇ પ્રેમ ખોળતાં વાટે ઘાટે. નથિ મળતો પ્રેમ તપાસતાં, ગુજરી ગામો ગામની; કહે નરભો પ્રેમ પુરો મળે, કૃપા હોય શ્રીરામની. ૧

મળ્યો પ્રેમ વ્રજનાર, મગન થઇ મનમાં ખુશી; કહાન કહાન કહી ફરી; ભાન દેહીનુ ભુલી; પ્રેમ વિદુરની નાર, નાહાતાં નાગી થાઇ; એ લક્ષણ પ્રેમનુ, જઇ ભેટી જદુરાઇ. તે ગર્ભને કાઢી નાંખતી, છોડાં મુખે ધરાય છે; કહે નરભા પ્રેમનુ પારખુ, છબીલો છોડાં ખાય છે. ૨

જ્યારે પ્રગટયો પ્રેમ, તુલસીના દળથી રાજી; જ્યારે પ્રગટયો પ્રેમ, ખાધિ ખોચડીને ભાજી. જેને પ્રગટયો પ્રેમ, પ્રેમને તે નર જાણે; જેને પ્રગટયો પ્રેમ, તેહને વેદ વખાણે, મનમાં જો પ્રેમ પ્રગટ થયો, એક રતીભર જેહને; કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી, નિત બલીહારી તેહને. ૩

કરીને યજ્ઞ અનેક, વ્રત વીધી બહુ પાળે; વળી આપે ગોદાન, હાડ હિમાળે ગાળે; ગીત વેદનાં ગાય, તિર્થ બહુ ફરી આવે; દધી દુધ ઘ્રત ખાંડ, વિપ્ર પોષે મન ભાવે; એવાતે સુકૃત કીધાં ઘણાં, શું આપુ જીભ ગણી; કહે નરભેરામ એ સર્વથી, જ્ઞાન દાન શિરોમણી.

ખારા જળના જીવ. મિઠા જળ માંહે મરે છે; મિસરી મીઠી ઘણી, ગધાના પ્રાણ હરેછે; સિંહણ કેરૂ દુધ, કન કને પાત્રે જામે; બીજી ધાતુ બહુ, માંહિ વિરામ ન પામે; છે એમ હરી રસ આકરો, પ્રેમીને દિલ જઇ ઠરે. કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી, હુરિજનને વિસ્મય કરે ૫

નથિ પ્રતિકામાં માલ, નથી પીતળમાં પેઠો; કનકની મુરતી કરે, નથી ઇશ્વર માંહી બેઠો. નથી ધારામાં પીર, નથી શ્રાવકને દેરે; અસલ જુએ નહી કોઇ, સઉ નકલોને હેરે; છે રામ નામ અક્ષર અસલ, બીજુ નકલ કેહેવાય છે; કહે નરભેરામ ગુરૂથકી. પ્રેમે પ્રગટજ થાય છે ૬

શાસ્ત્ર પુરાણ વેદ, કમાવા કારણ શીખે; આઠ પહોરદીન રાત, જઇને ઝીકણુ ઝીકે. વાણી મધુરી વદે, મોરના જેવી કહીયે, સર્પ વીંછીને ખાય, ઝેર એવુ હઇયે; જો રામ રટણ કાંઇ નહી કર્યું તે ગવાર છે તેડીયા; કહે નરભો ખરને લાભશો, મિસરી ભરકે મેલીયા. ૭

જુવતી જગને કાજ, જુઓ પનઘટ પર જાવે; જેને જેવો અરથ. તેટલુ તે જઇ લાવે; ભાણે ભરચાં પકવાન, ભુખ સમ ભોગ કરે છે; હદ આવી જે વાર, હાથ આડા ધરે છે; ભાગવત પકવાન પાણ ભટ કહે, અક્ષર એકજે થી પળે; કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી સત્યવસ્તુ તેને મળે. ૮

પ્રજા પતીની પીડી, રાંડ શીદ હુરીજન જાચો; પેટ ભરૂ કરિવિષય, એહમાં શું કમાચો; નિદ્રા મૈથુન આહાર, માંહિ તે શું થયા રાજી; એ પ્રાણી સર્વને, વિચારીજો ને રામ રટણ કાંઇ નવ કર્યું, અંતે હારજશા

ર્યો; કહે નરભો પેટ સર્વ ભરે, ગધાં બિલાડા કુતરા. ૯ ગળ નિસરી બાહાર, ચાલતો માહા સુખ માણે; ન હી શત્રુ નહી મિત્ર, વિશ્વને સરખુ જાણે: પુંઠે ભસે બ હુ સ્વાન, કેટલાં બેશી રેહે છે; મેગળને નહી માન, માન અપમાનજ દ છે; એમ હરિજન મેગળ રૂપ છે, જેને હરિનુ ધ્યાન છે. કહે નરભે દાસ ગુરૂથકી, હરિજન સઘળા શ્વાન છે. ૧૦ ભઠ પડયો અવતાર, જેની પર નારે પ્રીતી. ભઠ પડયો અવતાર, જેની ચાલ અનીતી. ભ ઠ પડયો અવતાર, હરીગુણ ગાતાં લાજે. ભઠ પ ડયો અવતાર, કોઇના સુખ જોઇ દાઝે; વળિ ભઠ પ ડયો અવતારજે, મોહયો મોટમ માનને; કહે નરભો રા મ રટયા નહી, શિદ વાણસાડયુ ધાનરે ૧૧ ધાન ખાધુ તે ધુળ, નહી વાહાલા રઘુરાય; ધાન ખાધુ તે ધુળ, વ થ વીષયી થાય; ધાન ખાધુ તે ધુળ, પાપ કરિ પેટ ભરેછે ધાન ખાધુ તે ધુળ, ઘાત વિશ્વાસ કરે છે. સામાનુ સુખ જોઇ દાઝતો, નરકે જશે નિદાનરે; કહે નરભો ફટ ધયે ડીના, શિદ વાણસાડયુ ધાનરે. ૧૨ કરજોડી કહુ કણ સાંભળો અક્ષર મારો, મનુષ્ય દેહ દઇ ભલે, શીદ બ્રા હ્મણ અવતાર્યો. અગ્રુસમજુને એમ, જન્મ બ્રાહ્મણનો મોટો. મુજને ભાસે એમ, જન્મ બ્રાહ્મણનો ખોટો. જે જમે હજાર સાથે થયુ, તેના ધરૂછુ શાકને; કહે નરભો હાથ ધરી સહુ, સાધન સોંપુ લોકને. ૧૩ કોઇ કહેશે એ મ, હાથ તો શીદને ધરીયે; હાથ ધરે જીવાય નહી તો, પેટ ન ભરીયે; ધરીએ નહી જો હાથ, ન વરાં કેમ

ફ઼રાગ; હાથ ધર્યા પરતાપ, ટાઢ તડકો તે જાય; જન નર
ભે તો નિશ્ચય કર્યું. હાથ ધર્દામાં ધીક છે; ૧૪ વગ
ર મેનતે ખાય, પારકા માગી મેવા; વગર મેનતે ખાય,
હ ।રા સાંઢો જેવા. જીવે તે પારકુ ખાઇ, એહ અવતાર
ન સારો; જોતા નથી વીચારી, લાભ લુટાયે મારો, જેમા
લ પારકે ખાઇને, મુરખ હૈયે અકળાય છે; કહે નરભો
લાલ બન્ને જુએ, નાગો શું લુટાય છે, ૧૫ ખાર તણો ભુ
મીમાં, સોમાણુ બાજરી વાવી; ખાર બધુ ખાઇ ગયો, પા
છી પાશેર ન આવી; વિવેક સમજ્યો નહી, પાત્ર કુપાત્ર
ન જોયુ; ખાધુ તેણે પચ્યુ, ખવરાવ્યુ તેણે ખોયું; સઘ
ળી ભુમી સરખી નથી, કઇ છાયા કઇ તાપની; કર નર
ભો કુપાત્ર થાય તો, દસુદ આવે પાપની. ૧૬ જાચક જી
ન ઠીકુ, વગર મેનત જે જીવે; જાન જાચકે થાય, જુવો
દેખાડુ દીવે; માગે સાકર ગોળ, તનુજને ટપલી મારે;
જાચકને નોતરી જમાડે ધીની ધારે; કહે છે નરભો મોટ
મ પણે, લાખો જર લુટાય છે. ૧૭

ઘડપણ વિષે.

સંવત અઢાર ચોવીશ, હતા બેઠા ઘર માંડી; બતરિશ
માંટો મુઆ, રાંક જીવ્હા તે રાંડી. નહિ સાંભળુ કહે કા
ન, ચરણ કહે હું નહી હીંડુ. તેજ નેત્રનુ ગયુ, વાનુ
વળીયુ મીડુ; તાણુની સાક્ષ વૈશાખ, સુદી પાંચમ જેજા
ણુ, રામે પાછુ વાળ્યુ હતુ, આવ્યુ જે આણુ, એક વાર
જ પાછુ વાળીયુ, વળી વળીને કેમ વાળશે; જન નરભા
રટ તું રામને, કાળ ઝપેટી મારશે.

ચેતામણુહાસ

ચોપાયા છંદ,

સાંભળીને શીખામણ માહારી, પાપી પ્રાણ અભાગી, સુખ મેલીને દુખના દાહાડા, મરવા લેછે માગી. માથાઉ પર મરણ ભમે છે, આ લીધા કે લેશે; આંખે તો અં ધારી બાંધી, મોગમ મારજ દેશે. ૧ સાત પેડીનુ સ ગુ સાગવુ, કોઇ ન આવે આડે; બેઠાં બેઠાં જોશે રોશ્રી, જા ણે લુટયાં ધાડે. પ્રાણ ગયા તે કોઇ ન જાણે, સર્વ પડ્યું રેહેશે; વાલાં હશે તે વેરી થઇને, કાઢો કાહો કેહેશે. ૨ શાં ધુ શાણનુ સાદરકુ ને, કાચલી કેરો કડકો; આવ્યા મધ્યે એજ આવશે, દેશે ખાહાર ધબકો; ખડકે જઇને ખડ કશે ને, ચોરી બાંધશે ચાણી, જોડવાણી તો ઘણી ગોડવ શે, બંધી કરશે ઘાણી; ૩ સોડ તાણીને સુવારશે ને હ ઇડે મુકશે બોડ; મોઢેથી પરજાળશે ને, વાના બાંધશે ઓઢ, કંચન સરખી કાયા ઉપર, ભડકે હોળી બળશે;મા ત પીતાને દારા બંધુ, વળાવીને તે વળશે; ૪ કાગારોળીજ કરતાં કરતાં, જઇને જળમાં નાહાશે; પુંઠેથી વા આવ શે, તે ભસુત ઉડી જાશે. મુવા પુંઠે ચોથે દાહાડે, ક્રિયા કરવાની પેર; સવાયા કે દોઢા કાડી, નાત તેડશે ઘેર; કરશે એની લાજ ઇજતને, તારૂ તારી સાથે; પુન્ય હશે તે કીધુ પામીશ, હેત સહીત નિજ હાથે. શ્રાદ્ધ સરાવીસ ગાં સ્નેહી, કરશે વકી વડાઇ; ચોરે ચઉટે બેઠાં હાંકે,બ હુ ખરચની બડાઇ; ગયાજ ખાતે વાવરીયુ ને, રહ્યા ખાતે તે રહીયું; દુખ લાગે તે બેહેલુ લાગો, કેહેવુ હતુ તે ક

હીયુ; તેથી પુછો દીવાકરને, ઉપજયા ખપ્યા અનંત; ક
હે ધોભણ સેવો હરી ગુરૂને, સત્ય સગાતો સંત. ૭

નરશીંહ મેહેતાના પદો.

આત્મજ્ઞાન વીષે. રાગ પ્રભાતી. પદ ૧.

જ્યાં લગી આતમા તત્વ ચીન્યો નહી, ત્યાં લગી સાધના સર્વ જુઠી; મનુષ્ય દેહ તારો એમ એળે ગયો, માવઠાની જેમ વૃષ્ટી વુઠી; જ્યાં. ૧ શુ થયુ સ્નાન સેવાને પુજા થકી, શુ થયુ ઘેર રહી દાન દીધે; શુ થયુ ધરી જટા ભસ્મ લેપન કરે, શુ થયુ વાળલોચન કીધે. જ્યાં ૨ શુ થયુ તપને તીર્થ કીધા થકી. શુ થયુ માળે ગ્રહી નામ લીધે; શુ થયુ તીલકને તુળશી ધાર્યાથકી, શુ થયુ ગંગાજળ પાન પીધે; જ્યાં, ૩ શુ થયુ વેદ વ્યાકરણ વાણી વદે, શુ થયુ રાગને રંગ જાણે; શુ થયુ ખટ દરશન શેવાથકી, શુ થયુ વરણના ભેદ આણે; જ્યાં. ૪ એ છે પરપંચ સહુ પેટ ભરવાતણા, આત્મારામ પરીબ્રહ્મ ન જોયો; ભણે નરશીયો કે તત્વ દરશન વિના, રત્ન ચીંતામણી જન્મ ખોયો. જ્યાં. ૫

પદ ૨

અલ્યા નામ પાડ્યો પણ રામને નવ લહ્યા, વૈષ્ણવ પદ કેરૂ બીરૂદ ઝાલે; ઘર વચ્ચે પુત્ર વીના જેવુ પારણુ, વર વીના જેહવી જાન માલે. અ૦ ૧ વ્યાપીને વેદના વીશ્વની નાટકો, ઠાલો ગગનમાં મેઘ ગાજે; હરીને જાણ્યા વિના હરીકેરો જન થયો, વાત પકવાનથી ભુખન ભાજે. અ૦ ૨ તુ એમ જાણે જે હરીજન હું થયો, વિષ્ણુપદ

આઇ થયો ભક્ત ભવમાં; કરાણી તો કાગની હોડ કરે હું શાની, હુંશને તો હુશી કાઢેજ દાવમાં. અ૦ ૩ પંડમાંય ભુ પણ પ્રગટ પેખે નહી. ફાગટ બ્રહ્મને દુગ્ભાળે; અગણીત બ્રહ્મનુ ગણીત લેખુ કરે, દુષ્ટ ભાવે કરી માળે આ લે. અ૦ ૪ જો નિરાકારમાં જેહનુ મન ગળે, ભિન્ન સંસારની ભ્રાંતી ભાગે; દાસ નરશીયો તે તને અરણ નમે, જ્ઞાન વિજ્ઞાનની જ્યોત જાગે. અ૦ ૫

પ્રીતમદાસનો કકો.

કક્કા કર સદગુરૂનો સંગ, રૂદે કમળમાં લાગે રંગ; અંતરમાં અજવાળુ થાય, માયા મનથી દુર પળાયે. લીંગવાસના હોયે ભંગ, કક્કા કર સદગુરૂનો સંગ. ૧
ખખ્ખા ખરેખરી છે વાત. તે શ્રી મુખે કહી સાક્ષાત; જ્ઞાની મુની જોગી જતી, ગુરૂ કૃપાવિણ સિદ્ધી નથી. જન્મ મરણની છુટશે ઘાત, ખખ્ખા ખરેખરી છે વાત. ૨
ગગ્ગા ગુરૂની શેવા કરો, પરનિંદા પરધન પરહરો; પ્રપંચ તે પડવાનો ઠામ, સાચે રાચે સીતા રામ એશી ખામણુ ચીતમાં ધરો, ગગ્ગા ગુરૂની શેવા કરો. ૩
ઘઘ્ઘા ઘણુ કહે શુ થાય, ભવ તરવાનો એ ઉપાય; સમજીને સંસય ટાળવા, બાહ્યા ભ્યંતર હરિ ભાળવા. જોતાં જીવ દશા તો જાય, ઘઘ્ઘા ઘણુ કહે શુ થાય. ૪
નન્ના નિર્મળ તેની દશા, જેને હરી રૂદયમાં વસ્યા પોતાના અવગુણને હણે, પરના તો રૂદીયે ન ગણે, કોના દોષ ન દેખે કશા, નન્ના નિર્મળ તેની દશા. ૫
ચચ્ચા ચિત્તમાં ચેતો લે, માથે મરણ તણો છે ભે; આ

યા ઉપર તાકે કાળ, મોહ પારધિયે માંડી જાળ. તેમાં
હરિ રાખે તો રેહે; ચચ્ચા ચિતમાં ચેતી લો. ૬ ૭
છછા છે માયા ગુણ મયી, બળવંતી પણ દીસે નહી;
દાનવ માનવને દેવતા, આધિન થઇ સહુએ સેવત; ક
રિજન આગે હારી રહી. છછા છે માયા ગુણ મયી. ૭
જજ્જા વિરલા જાણે ભેદ, માયા પ્રપંચ વિધો નિશેધ;
તે માયાનું તજવું માન, માયાપતિ ભજવા ભગવાન.
અંતરમાં ઉપજે નિરવેદ, જજ્જા વિરલા જાણે ભેદ. ૮
ઝઝાં આંખી જોને જેહ, પણ વાદળી જ્યાં વરસે મેહ; વિ
ના સરોવર અંબુજ સાર; વિના ભમર ઉડ ગુંજાર.
વિના અરક અજવાળું જેહ, ઝઝ ઝાંખી જોને તેહ. ૯
નન્ના નામ નાવ છે સાર, જે બેસે તે ઉતરે પાર; કા
ળ કર્મ ન લાગે લેશ, છે આનંદી હરિનો દેશ. તે પદ
ને પામે નિરધાર; નન્ના નામ નાવ છે સાર. ૧૦ ટ
ટા ટેક જનમનો ટળે, અંતરજામી ઘટમાં મળે; નાના
મોટા હરિના ઘાટ, કાંઇ સુક્ષમ ને કાંઇ વૈરાટ; હરિ
ને ભજતાં હુ પદ ગળે; ટટ્ટા ટેક જનમનો ટળે. ૧૧
ઠઠા ઠેકાણું છે ઠીક. જ્યાં ન મળે બીજાની બીક; નિરભ
ય નારાયણનો વાસ, પ્રેમ ધરીને રાખે પાસ; સમજણ
ની લેને શિખ, ઠઠા ઠેકાણું છે ઠીક. ૧૨ ડડા ડાહ્યા
પણ મુકી દે, સદગુરુને શરણે જઇ રેહે; વચન તણો
રાખી વિશ્વાસ, કુડ કલ્પનાનો કરશે નાશ. ઉપાધીથી આમ
જો રેહે, ડડા ડાહ્યાપણ મુકી રહે. ૧૩ ઢઢા ઢોલ વગાડી ક
હયું, રૂડા પુરૂષને રૂડા દીલ રહયું; સમજ્યા તેણે લીધો

સાર, ગાફલ નરતો ખાશે માર; જોતામાં જોબન તો ગયું, દદ્દા ઢોલ વગાડી કહ્યુ. ૧૪ રોગ રાગ ચોરાશી તણુ. તેનુ વ્યાજ વધે છે ઘણું; દાણા ગણતાં ડુબી ગયો, દેવાળુ કહીને રહ્યો. જગ ઠીકર કરશે તાપણુ રે ગણ રાગ ચોરાશી તણુ. ૧૫ તત્ત તારૂ આપ તપાસ, કયાંથી આવ્યો કયાં તુ જશ. ખેપ કરીને ખેગી ફાંદ. હુ ડીફ હોય તો લાગે હાડ. મુરખના મનમાં નહી ત્રાસ, તાત તારૂઆપ તપાસ. ૧૬ થથ્થા થિરતો રેહેવુ નથી, કોણ રંક કોણ પ્રથ્વીપતિ; આજ કાલમાં જાવુ વહી, ઝાઝો ઉપાયે રેહેવુ નહી; આવ ધની ઓછ કમ ઓપતિ, થથ્થા થીરતો રેહેવુ નથી. ૧૭ દદ્દા દેહ દેવળ માંદેવ, સેવક થઇને કરને સેવ, પ્રેમ પુષ્પને ચંદન હાર, જ્ઞાન દિપક ઘટમાં અજવાળ; આંતરનો ટાળ્યે હુંમ મેવ; દદ્દા દેહ દેવળમાં દેવ; ૧૮ ધધ્ધા ધ્યરજે ધારણ ધીર, વાચ કાછ વશ રાખે વીર; શબ્દ તણી ઝાલે સમશેર, શતરૂદળમાં પાડે ભેળ; સદગુરૂ બકતર પેહેરી શીર, ધધ્ધા ધારણ ધરજે ધીર. ૧૯ નના નિશાન ગુરૂનુ છે ધીર વીર પગ રોપીયે; કાયર નરનું નહીં ત્યાં કામ, શુરવિરનો સાચો સંગ્રામ; જીત્યા નર્ કુંભ જગમાં જેય નન્ના નીશાન ગુરૂનુ છે. ૨૦; પપા પ્રીત તો જે મીત મેરૂ ચળે પણ ન ચળે ચિત; મરની પેર આતિ ચળ રહે, સ્તુતિ નિંદા ને સુખદુઃખ સહે નાગરાણીને નીરખે નીત, પપા પ્રીતની જે મીત; ૨૧ ફફ્ફા ફોગટ તે કોણ ફરે, સચે થઇ હરી સમરણ કરે જન્મ મર

ણમાં આવેનહી, જેનુમન વશીયુ હરી મહી, જઠરા
વાસ ફરી નવ કરે, ફેરા ફાગટતે કોણ ફરે. ૨૨ બ
બા બોલે તેને જાણ, મુકોદને મનની તાણ, કુમ'રૂ
રૂદયેથી ટાળ, પરમારથમાં પીડજ ગાળ; દયા દીનતા
મનમાં આણ, બબા બોલે તેને જાણ. ૨૩ ભભા ભ
જન થકી ભય ટળે નીશે કાળ કરાળ નગળે; ભેખધરે
જો શીધીથાય, ભાંડ ભવઈયા વઈકુંઠ જાય; જેવા ભાવ
તેવુ ફળલહે, ભભા ભેખ અંતર ઘટ રહે. ૨૪ મમા
માયા મનની જાણ, મારૂ તારૂ ઉભા તાણ; સઘળે
સરખા આતમરામ, સાંધાવાંધા મનનુકામ; માટેમન
તારૂ વશ આણ, મમા માયા મનની જાણ. ૨૫ જજા
જીવ પાણુ જેહને, સંશય શોક સદા તેહને; આતમ બુ
ધી ન ઉપજે કદા, અશા ત્રશ્ના બહુ આપદા; દેહ દર
શી દખે દહને, જજા જીવ પણુ જેહને. ૨૬; રેરારામ
ભજનમાં રહે, બીજુ બકવુ મુકીદે; વળતો શીદ વેદછે
વાત,નીર વલોવે નાવે સ્વાદ; હરીનુ હારદ હે ગ્રહે, રે
રા રામ ભજનમાં રહે. ૨૭ લલા લેતુ આતમ લાવ,
ફરીફરી નહી આવે દાવ; છતી બાજી હારીશ નહી,
સમજુને શીખામણ કહી; હવેન ચુકીસ આવો દાવ,
લલા લેતુ આતમ લાવ. ૨૮ વવા વેદ વચન નીરધાર
જે પીછેને પામે પાર. ઉચ નીચનો અંતરનથી, સમ
જ્યાને પામ્યા સદ ગતી; સંશય સહુ તજનો અહંકાર,
વવા વેદ—વચન નિરધાર. ૨૯ શશા સાધન સરવે
થયું, જેનું ચિત હરી ચરણે રહયું હરતાં ફરતાં હરી

નું ધ્યાન, તપ તીરથ તેને બહુ દાન; કોટી વીધન ભાવ કુકૃત મયું સશા સાધન સર્વે થયું ૩૦ ખખ્ખા ખાં ડનાં બીબાં ભરે. કાયલ કાગડો કુંજર કરે; મીન મગ ર બહુ જળચર જાત, જેવું બીબું તેવી ભત; મિસરી જોતાં તો મન ઠરે, ખખ્ખા ખાંડના બીબાં ભરે. ૩૧ સસ્સા સગળે સુંદર સ્યમ હરી વિના નહી ઠાલે ઠા મ; અનેક રૂપે એનાં નામ, આદ અંતે એકજ રામ; જે સમજે તો પુરણ કામ, સસ્સા સગળે સુંદર શ્યામ. ૩૨ હહ્હા હરી ભાળો ભરપુર, દેષ કર્મ તો રહેશે દુ ર; રવિ ન રજની નહિ શો કાળ, તેમ આતમા પુરણ ભાળ; નિર્મળ નયણે નિરખો નુર, હહ્હા હરી ભાળો ભ રપુર. ૩૩ સઉ અક્ષર સંપુરણ થયા હરી ગુરૂ સં તે કીધી દયા; અક્ષર અક્ષર આતમ બોધ, જે સમ જે તો ટાળે વિરોધ; સંવત અઢાર બત્રીની સાલ, ચઈત્ર સુદી સાતમ શોમવાર. ૩૪ સંદસર સાધુનું નામ, ઠાકોર કુંજબિહારી ધામ; પ્રાતમ પ્રેમે અક્ષર કહ્યા, હરી ગુરૂ સંતે કીધી દયા. ૩૫

અખા ભગતના છપા

અગ્નસમજુ બીજુ ઝાંખરૂ. જ્યાં અટકે ત્યાં વળગે ખરૂ પ્રકૃતિ મળેતો ત્યાં તે અડે. નહીં તો પાછું વાટે પડે. એમ અખા સઘળો સંસાર, ઝ મર ઝાઝો કરે વ્યાપાર ૧, ભાષાને શું વળગે ભુર, જે રણમાં જીતેતે શુર; સંસ્કૃ ત બોલ્યાથી શું થયું, શું પ્રાકૃતથી નાશી ગયું. બાવન નો સગળો વિસ્તાર; અખા તેપનમો જાણે પાર. ૨, સ

છંદ જાણી માયાનો ફંદ, ત્યાં નર ફેરી પડે મતિ મુંઢ; શાણ ગારી વાણી સહુ ગાય, મોહ્યા જીવ સાંભળવા જાય; અખા શું વાંચ્યુ સમજ્યો કશું, આંખનું કાજળ ગાલે ઘસ્યુ. ૩ બહુ વિધ છે શાસ્તરનું જ્ઞાન, ઉર રાગનાલ મુકે નિજ લાણ; તેમ બુદ્ધીયે રચ્યા ગ્રંથ મ મતે સહુ વધારે પંથ; શુદ્ધ જ્ઞાન તો આતમ સુજ, અ ખા અંનુભવ હોય તો બુઝ. તપ તીરથ દેહ દમવા કાજ, જાણ્યું ઉનમત આવેયાજ; ફળ સાંભળીને કીધુ ખરૂં, પણ હરીનું કારણ પરહર્યું; અખા સવે એ મ નની તોર, કોડી વટાવ્યે નાવે ગોહોર. ૫ જ્ઞાન વિના ભક્તી નવ થાય ચક્ષુ હિણા જ્યાં ત્યાં અથડાય તે માટે જ્ઞાની—ગુરૂ કરો; હરિ દેખાડે સાભરે ભર્યો; ગુ રૂજ અખા નવ જાણ રામ તે શિષ્યને શું આપે ના મ. ૬ અણેજે ગતથી અળગું કર્યું, જીવન મુ કી બ્રહ્મ આદર્યું બ્રહ્મ સમું મીઠું કાંઇ નથી, સાર માંથી સાર કાઢ્યું કથી: પ્રત્યક્ષ પરોક્ષ જીવતાને કહે, અખા મુવો તે નિરમે રહે. ૭ કોઇ કહે મોટો મહા દેવ, કેઇ કહે વિષ્ણુ અવરા મેવ; કોઇ કહે આ ધ ભ વાની સદા, બુધ કસબી ના દેવાયદા; જઇન કેમની દે છે શિખ યવનો માને હલમે શરીફ. અખા સહુ ખાં મે બાકરી. કોઇ ન વાત તપાસે ખરી. ૮ લોહનો કા ળ રૂપાના દેવ, એક દેશમાં થાતી સેવ; તેમાં આવી પારશ ન્હાં; સવૈ સાજ સોનાનો થયો; ઉત્તમ મધ્યમ જ્ઞાનજ વડે; અખા સર્વે હરિ નીંમડે. ૯ અખા સમ

રૂપા સરખી ખરી. જે સમજે તે નીપજે હુરી; ઊંડ જળમાં રત્નજ પડ્યું કેમ ડપકી ખાય કને તુમડું; છોડ તુંબીફળ જડશે રત્ન, કરતું પેમસહીત પ્રયત્ન ૧૦ શિક્ષા એક ટાંકી ચીતરી. આગ—ઘડી બીજી મેલે ભ રી; બે નાંખી ઊંડા જળ—દીશે, બેઉયે સરખી તરવા વિશે; પંડીત જડ સરખા નીમડે, આખા દઇતને રૂપક રાડે. ૧૧

સત્ય વિશે છપા

જટા ધરે વડ—વૃક્ષ, પતંગ નિજ બાળે કાયા; જળચ ર જળમાં નહાય. ધ્યાન ધરવા બગ ધાયા, ગાડર મુડા વે શીશ, આજા મુખ રાતું રાખે; ગર્દભ લોટે છાર, શુ ક મુખ રામજ ભાખે; વળી મોર તજેછે માનની, શ્વાન સકળનું ખાયછે; ભટ શામળ કહે સાચા વિના; કોણ સ્વ ર્ગ માં જાયછે, ૧ ઊંચું ભાળે, ઉટવાગોળ નીચું ન્યા ;તરૂવર સહેછે તાપ, પહાડ આસન દ્રઢ વાળે; ઘર કરીને ન રહે નાગ, ઊંદરો રહે છુપીને;નોળી કર્મ ગજરાજ, ભક્ષ ફળ પત્ર કપીને; ઇશ્વર અનુભવ વીણ નવ મળે સેહેજ ભાવના ભાંગછે; શામળ કહે મન સિદ્ધ તેહને, કો થ ગટ માંહે ગગ છે. ૨ મિક્ષ્મ ગુડાવ્યાં શીશ કરી ઉઘા ડી કાયા; ફરી માગવી ભીખ; ન મેલી કોઇએ માયા, વરતી બાણાસે વેષ, લક્ષણ લેશ ન લેતા; કામ માયા રા જ, ફરે ધર્મ લાભ કહેતા; વિશ્વંભર તેથી વેગળા, જ્યાં લગિ મન ભાનિની ભજે; શામળ કહે સાચા સાધ તે મમતાને માયા તજે. ૩

શમસાઅેા

જીવવિના... ... ., બેય પાસેથી સરખો; જરાય મુખ નહી ઝેર, પંડીતે તેને પરખ્યો. નર નારીની કંમર રહે વીંટી તે વારૂ; વસ્ત્ર તણો વીવેક, શુસોભા સગળી સારૂ. ચીસો પાડે ચારે મુખે, દયા ન આવે દેહમાં; શામળ કહે પંડીત પારખો, નર નારીના નેહમાં.

હીચોળાખાટ

ગુણમય સોળા કાર, અધિક અમ્રતનો ભરિયો; ઓીયો અહેસ દશ વીશ, કાળેલ તે નરને કરિયો. જો કોઇ પસે જાય, નાર દુઃખ તેને દછે; અહો નિશ આઠે જામ, અધર રસ તેનો લછે. તે નરને મારે પારધી, રૂધીર સરવ જન ખાયછે, શામળ કહે માંસ રૂધિર સદા, ચઉટામાં વેચાયછે.

મધપુડો.

મોતી ને અનુમાન, પ્રથીપર આવી પડિયો; કો જાણે કેનો માલ, કંથ માગીને જડિયો. સાંખ્યો માથે હાથ, ભલા ભોજનમાં મળિયે; ચોરી ગયો કો ચોર, કોઇ નર નારે ગળીયો. ફરી કોટી જતનથી નવ જડયો, લખ જન જોતા લીખીએ; શામળ કહે સોધ્યો નવ મળે તો શો ઉતર દીજીએ.

લવણ અથવા મીઠું.

નારી નીરખી નીચ, જુઓ લક્ષણ કહું જેના; અંગે ઉજળી આપ, બાપ માં કાળાં તેનાં. નહી હાથ નહી પાગ, કુલક્ષણ તેની કાયા, મુખ નાસા છે, નહી મમતા કે

માયા. તે નહી પશુ પક્ષી માનવી, નહીં જીવા જોની જદા; શામળ કહે સુધ સલક્ષણા; તેશોધી જોઈ સદા.

સરપની કાંચળિ.

રથ દીઠો સમરથ, અધર આનીમાં ચાલે; બ્રહ્મા નામે નામ, મંદીર તેનામાં માલે. અપરમ પાર અપાર, પ્રજા પેદા ત્યાં થાય; વેડે આગની આંચ, માર પણ ઝાઝો ખાય, આવે અમુલા કામે અરથ, મુલ અઢા માઠે મળે; શામળ કહેછે શોધો જુઓ, કરી રૂડા તે તો કળે.

કુંભારનું ચાક

નીચ મેર છે નાર, દેશ બાધામાં દાખે; મુખમાં મોટી જીભ; રીઝથી બહાર રાખે. નહી હાથ નહી પગ, શીશ વિના મુખ બેલે; ફરે છત્ર તે શોશ, જમે કણ અધીક અતોલે. ઘર ધણી તો ગીતો ગાયછે, પવિત્ર નર પુઠે ફરે; શામળ કહે એહુ એહનું, મોટા જન મસ્તક ધરે.

ઘાણી

ચાતુર નરતુ ચેત, એક અચરત મેદીઠું; સુદર રૂપ સરૂપ, અધીક અન્નાથી મીઠું. કાયા ઉપર હાડ, હાડપર વાળ ભણીજે: વાળ ઉપરછે રૂધીર, સુગુણ તેનાજ ગણીજે; ખરીતે ઉપરતો ખાલછે, ખાલ ઉપર વાળજ નથી; વળી મુખમાંથી અન્ના ઝરે, શામળ કહે કહોકથી

કેરી

પ્રેમદા એક પ્રચંડ, અધર અવની પર રાચે; ઉપર ઉભા બે ચાર, જેમ નચવે ત્યમ નાચે. જ્યમ હોય જે

ડીમક્ષ, જોરઆજેથી ઝુઝે; બોલેઓક્ષ બળવંત, ધરા બા
ધીત્યાં ધુજે, પાણીતો તડપી એનહી, અન અલેખે
આવેછે; વળી ચરણનહી પણ છોય; એહુઓનુ સહુ
ચહુયછે.

પુઆ ખાંડવાની ઢીકણી

નહી નપુંસક નાર, નહી નરને છે નામે; આઅનનુ
રૂપ આકાર, કરતાં ન ઠરે ઠામે; નિરમળ નિર ઝરંત,
પુરાણ ગુણ અપરમ પાની, કુશળ જાણે દેવ, સકળ ગુ
ણ ભોળા સાની; છે તતન તોલ માણ લોકમાં, આગશા
ણી જન ભોગવે. શામળ કહે તેથી નીપજે, જે જર ગાંડ
ભોગવે.

[illegible]

જગમાંરહી જીવંત, નહી મેંડક નહી મછી, ચારેદીસ
ચાલંત, નહી પશુકે નહી પક્ષી; પગગીણ વહે પવાહ,
પવન પગ વહી નહી પાણી; લક્ષની સીમા લહેર, નહી
ગગન નહી ગાણી; છે તતતોલ નારાણ તરણ, પુતળાને રા
ખો બહુ; વળી પારઉતારે પલકમાં શામળ કહેસમજોસહુ

નાવ

એકમાત સંતાન; નપુંસ ને એક નાની, તે બેના
સંતાન, અલેખે અપરંમપરી; નપુંસકના સંતાન અર
થ અચિકેનવ આવે; વડે ગુણ વેચાય, રૂપ જેનાને
ભાવે; બાળક જે તેની બેહેનનાં, સરવ અરથ તેથી સરે.

સોનુ અને માટી.

શામા છે શામની, સારૂપે પણ શોહંતી; ભમરાણી

ભરપુર; મરદ મોટમ મોહંતી. વપુ વરાણાગી વેશ. વ
ળી બળવાળી બંકી; દુશમન ગંજન દાબ. સાર સોભી
ત સીહ લંકી. તે નાર વડે નર શોભસે, ને વીણ
ગુમ જગતમાણાં કહે શામળ એ શામશા કહી ભલી
રીતે લેઉ ભામાણાં.

સુઇ.

શિશ વિનાની નાર, મુખ મોહુ મુખ માંણું. લો
હીંગનો જે ભક્ષ, જની ને ગુણ જાણું; પલક ન રા
ખે પેટ. વળી ફેડે દુ વળી બેસ; પતણુ શહુને પેટ,
તેહ મથાંમાં પેસે; વાંસ કઠાણને વશ કરે, બળતાને
બાળી બહુ; સમજ્યા કેડે તો સેહેલ છે, શામળ કહે
સોધી સહું.

ધમાણ.

નમિતમ નીરખી નાર; જોબનવાળી ઝળકંતી, નહી
હાથ નહી પાગ, લાંક ઝોકે લળકતી. મંદીરમાં મહાલં
ત. ઓપતી ઓઢી પેહેરી; નારી થઇ નિરમાલ્ય. વાહક
ર તો જે વેરી છે નારી જાત નિરબળ નહીં, કાળા ક
રૂપ કામા થકી; શામળ કહે શાણા સમજસે, કહ્યું ડા
હ્યા તેને નહી.

તરવાર.

ઇતી બીજા ભુઝલના ચાંપલા

ચાબખો. ૧

મુરખો રળી રળી કમાણો રે, માથે બોજો મોટો
પાણો; ધાઇધુતીને ધન ભેગું કીધું, કોટિધ્વજ કહેવાણો;

પુન્યને નામે પાઈ ન વાવરચો, અંતરચથી લુટાણોરે મુ૦ ૧ ભરયા કોઠાર તારા ધ્રયા રેહેશે. નહિ આવે સાથે એક દાણો. મસાણની રાખમાં રોળાઇ ગયા કઇક, કોણ રંકને કોણ રાણોરે. મુ૦ ૨ મંદિર માળીયામે લી કરીને, નીચે જઇ ઠેરાણો; ભોજો ભગત કેહે મુવા પુઠે જીવ, ઘણો ઘણો પસ્તાણો રે. મુ૦ ૩

ચાબખો ૨.

મુરખો માની રહયો મારૂંરે, તેમાં કાંઇએ નથીતારૂં;
સાત સાયર જેની ચોકી ફરતા, ફેરતુ નીર ખારૂં;
ચઉદચોકડીનુ રાજ્ય ચાલ્યુ ગયુ, રાવણુદી વરૂરે. મુ. ૧
દુખને તો કોઇ દેખે નહીં ને, સુખ લાગે સારૂં;
વેળાવેળાની છાંયડી તારી, વળી જાશે વારૂંરે. મુ૦ ૨
હરી ભજનમાં હેતજ રાખો, સ્મરણ કરો સારૂં;
ભોજો ભગત કહે રાખો રૂદેમાં, પ્રભુનુ ભજન પ્યારૂં. મુ. ૩

ચાબખો ૩

ભગતી શીશતણુ સાટુંરે, આગળ વસમી છે વાટું;
એક દીવશ તો આવી બની રાજા. મુ૦ દેવજને માથે.
કરિને જઇને કરવત મુકાવ્યુ, હરીજનને હાથેરે. ભ. ૧
સત્યને કાજે ત્રણ વેચાયાં, રેહિદાસને રાણી;
રૂખિન વાસ્તે રાજા વેચાણો, ભરવાને પાણીરે. ભ૦ ૨
પેરો પટોળાં પ્રેમનારે તમે, શુરવીર થઇ ચાલો;
ભોજોભગત કહે ગુરૂ પ્રતાપે, અમરાપર માલોરે, ભ૦ ૩

ચાબખો ૪

દુનિયાં દિવાની કેહેવાશે, ભુંડી ભીતોમાં ભટકાશે. ટેક.

પાપ જ્યારે એનુ પ્રગટ થશે, ત્યારે ભુવા જતી ઘેર જાશે
ધુણી ધુણીને એની કે કજ દુખશે, લેનારો લેઇ ખાશેરે, દુ. ૧
સ્વરગમાં નથી સુપકુને, ખાંચ ણીઓને ઘંટી;
દુધ ચોખાના જમનારા તમે, કેમ કરી જમશો ખંટી દુ. ૨
ઢુંગ કરીને ધુણવાને આવે, ત્યારે હાથ બતાવા સઉ જાશે
ક્યારે આના કર્મનું પાનુ ફરશે, અને ક્યારે પુત્ર જશા
શે. દુ૦ ૩ કીનીયા ગરકોઇ આવે મળે ત્યારે, ધનને
પાસે ધાશે; ભોજો ભગત કહે અજાણામાં ભાણતાં, ગાં
ઠની મુડી ગમાશેરે, દુ૦ ૪

ક્રબણારામના છંદ છપા

કેશવ કૃપા નિધાન અરજી ઉરમા આણો;
ભક્ત પ્રિય ભગવાન, જીવ દયા મન જાણો. ૧
પુરશોત્તમ પતી પાળ, આ અવસર તો આપ્યો;
ટકુલ કર્મથી કાળ, કેટલેક તો કાપ્યો. ૨
હજી રહ્યો અતિશેષ, જીકર કરતાં જાશે;
રીઝ કરો રૂશી કેશ, સઘળ તમે સુખી થાશો. ૩
બાળક દેખે બાઉ, પ્રીતે ફરે તે પુંઠે;
હુંઠ બતાવે હઉ છાતીમાં છળી ઉઠે. ૪
એમ હું અંતરજામી હેત દેખાડો હરખું;
ગોવીદ ગરૂડા ગામી; થેડા દુખથી થરકું. ૫
સેવકને સનમાન, કરીને સોંપો કામું
દાશ હું કરી દુખાન; નીત્ય લખુ નીજ નામું. ૬
ઉઘરાણી ઘર ઘર, કરવી ન મુખથી સાધે;
મન ધુજે થર થર, બોલ લોકના બાધે. ૭

ત્રીકમ ન રહ્યો તાસ, અર્થ નથી કઇ સરતો;
કણીનો આવ્યો કાળ, કકડાટ બહુ કરતો. ૮
વીમળ [illegible] વિપરીત; કહેવા લાગો સહુની;
પરમારથી પ્રીત, બહાર બગી ગઇ બહુની. ૯
ઉત્તમ ત્યાગે વરાગ્ય, ઉત્તમતાને મુકી;
કરે • અભ્યાસગુ. ચીતન કરીનુ ચુકી. ૧૦
વાડવ વિદ્યાવાન, થઇ માગ ઘર ઘર ડોલે;
શાસ્ત્ર તણા અનમાન, નહીં પણ આશીશ બોલે. ૧૧
વિદ્યા ભણી ન વાદ, પંડીત કરે પરસ્પર;
શી એ દરની સ્વાદ, ફરે સૌખ્યલ સત્વર. ૧૨
વાંચે જન વેદાન્ત ગુણ લોભે કઇ કરમાં;
સમજે નહીં સિદ્ધાંત, ભટકે ભવસાગરમાં. ૧૩
[illegible] પર[illegible] વેર કામ કારણ કરતા;
જરને માટે ઝેર, મમતમાં નિત્ય મરતા. ૧૪
પીડતા ખાઇને વ્યાજ, ગરીબ જનનુ ગમિયું;
કરે ખાવડાં કાજ, અંતે મનકુ ભમીયું. ૧૫
શાસ્ત્ર તણી નહીં શાન, વામ મારગે ચાલે;
કરીને [illegible] પાન, મોટા થઇ મ્હાલે ૧૬
ગાણુ [illegible] જાત, ઉચ્ચાટ ન આરાધે;
ઉત્તમ થઇ અનાચાર. સુવરણ મરે સાધે. ૧૭
ઉંચા અડદ ઉપાન, મધુ મહીષી ને મરણનું;
કારણ લે છે દાન, કાળ સામે કઇકઇનુ ૧૮
શુદ્રાદીકને લે, શાસ્ત્ર શીખાડે જઇ;
પરમ ધર્મની પેર, [illegible] ગઇ વહીને. ૧૯

એકા દશાનુ અન્ન, બ્રાહ્મણને પણ ભાવે;
ધારીને તેય જો મન, ઘર ઘરાણું વેચાવે. ૨૦
મસ લગુશાકા ભીંટ, દેખતા જ્યાં દીસે.
એ હેવાળે દીઠ, માંડી મગળી મીસે. ૨૧
રાગા કરે રુદન, હાથ વાળીની હૃદયે;
આરોગે ત્યાં અન્ન. કોણ કોણને કહીયે. ૨૨
રડતા રાજદ્વાર, પંડીત થઈને ગડ્યા;
દેવડીએ છડીદાર; સહીએ તેના ધક્કા. ૨૩
તોપણ નાવે લાજ, ઠોકર મુકે કાઢી;
વસાતનને કાજ, દરબારે જાય દાડાડી. ૨૪
નાત નાતનો નિત્ય, બહી કરે બડબડતા;
વર્ષા ઉષ્ણને શીત, વેઠી વટે વઢતા. ૨૫
અન્ન તણો મુખ શ્વાસ, તોપણ બોલે ગાળી;
દામતણા થઈ દાસ, પેટે મારે ખાલી. ૨૬
વૈશ્વદેવ નૈવેદ, બ્રહ્મગજ્ઞ કે તર્પણ;
ભુત બળીનો ભેદ, જાણે બ્રહ્માર્પણ ૨૭
સસરા કહીને ગાળી, પુત્ર પોત્રને દેતા.
એળે ચડાવી આગ, ઠાર પટલ થઇ લેતા. ૨૮
એક નોતરે ચાર, જમવા હાંકે જાતા.
ન જુવે વરણાચાર, સહુને ઘેર ઘેર ખાતા. ૨૯
ઓવા લગણ બારસ, પરતુ આવે ગ[illegible];
શાત બધી રખરાદ વાળે નાખે વટાળી. ૩૦
પર્માહુ લસુકંદ કળીંગ, મધુ પુષ્પને ગાજર.
અફીણ તમાકુ ભંગ, વ્યસન કરવામાં હાજર. ૩૧

બેઠા નિત્ય બજાર, બ્રાહ્મણ નિંદ્યા સાધે;
સગાં સગાંમાં ખાર, કળહ કરીને બાંધે. ૩૨
પરનાતીની રાંડ; નીજ નાતોમાં ઘલે;
દામે ડગીકી ડાઢ મનને માને ચલે. ૩૩
ઘરમા ક્ષીપ્રા ખાય, સરખા થઇ સબંધી,
કુળીન જમવા જાય, ત્યાંહ ધાકની બંધી, ૩૪
તજી સંનાન સધ્યાય. ભાવ ભાવ્યું ભમણું,
ચિતમાં નીત ચહાય, પુરે જીયાનુ જમવું ૩૫
વાટે વાટે વ્યાસ. થઇ માણ વજાડે;
પાંચેક બેઠા પાસ, તેહ તાળીઓ પાડે. ૩૬
શ્રીતી સ્મૃતિની વાત કાળ જીવ ઇશ્વરની;
જાણે નહી કંઇ જાત, રાગ તાળકે સ્વરની. ૩૭
પીંગળ રીતે છંદ, કવિના કરયા ન જાણે;
પોતા તણા પ્રબંધ રચી રાગડા તાણે. ૩૮
નાતરીયાની વાત, કેરીને રેટીડા;
ગતાં સ્થાગા સાથ, કરે કટાક્ષે ક્રીડા. ૩૯
અગુણીયે અંગુઠ, બંધી ગાગ ઉછળતા;
મોટા થયાનો મુઢ, બીજા મરેછે બળતા. ૪૦
જજમાનોથી રીસ, કરીને દાપુ લેતા;
નાળીએર ફોડી શીસ, રૂધીરે થાપા દેતા. ૪૧
કઇ ધન કાજે થાય, વોહોરાના વાણોતર;
કઇ કાશદીયે જાય, કઇ ભીખતા ઘરઘર. ૪૨
કઇક નાંખતા ટેલ, કઇ વીટણીયો વીંટે;
કઇ હાંકતા બેલ, શકટ ભરીને ઇટે. ૪૩

કઇક કરંતા રાસ, નારીરૂપ થઇ નાચે;
મશકરીચોથી હાસ, કઇક કરાવે સાચે. ૪૪
કઇક પાણી ભરનાર, કઇકિ રસોઇ કરતા;
કઇ હોઇ નાકાદાર, કઇક કરોડો ફરતા. ૪૫
કઇ લે ભરીને દામ, સરપાણ સકટ ઇજારે;
કઇ સેઠોના કામ, બેઠા કરે બજારે. ૪૬
એક નાતમાં નાત, કહિયે બીજી કંધી;
ગ્રહસ્થ ભિક્ષુક જાત, દીકરીયો નવ દીધી. ૪૭
નમસ્કારની રીત, તજી સલામો કરતા;
પરનાતીની પ્રીત, મનમાં કદી ન ધરતાં. ૪૮
વાડવ થયા વકીલ, ઘર ઘર ફેરા ઠાકર;
દીવ્ય વધારે ડીલ, યવનતણા થઇ ચાકર. ૪૯
ફરશાયોનો હરફ, વસ્યા વિપ્રની વાણે;
ગજલ રેખતા તરફ, ગનતા દોડા ગાણે. ૫૦
દીકરીયોના દામ, રૂદયે લાગ્યા રસીયા;
કરે કારમાં કામ, ફેરા ધરે કાનશીયા. ૫૧
બેસે બાગીને બેશ, ચકલે ડમર હાંકે;
અરધ ઉઘાડે કેશ, તારૂણીયોને તાકે. ૫૨
કઇકે કીધાં કામ, વેળા જોઇને વાંડા;
નીચ જનોને નામ, આપી બાંધે કંડી. ૫૩
કઇક પુજતા પીર, અવલોકે જઇ ઓરસ;
પયમાં નાંખી નીર, કઇ વેચંતા ગોરસ. ૫૪
કઇ પરણેલી નાર, પ્રહાર કરે ત્યાં પેખી,
કઇક કરે વ્યભીચાર, દાર પારકા દેખી. ૫૫

આઠે વર્ષે સાન, કઈકે મુકી ઘરાણે;
વાંકુ થઈ વિદ્વાન, ફરી ફરીને પરણે. ૫૬
ન થે કાઢયો નરક, પોતે પાછો ફેરો
અટાઈમાં ગરક, બાવા થઈને. એરો ૫૭
વાડના ઉપર વેર, આરડુ તેં સ્થાન આણ્યું;
ઢળોને કીધો ફેર, કારણ કાંઈ ન જાણ્યું. ૫૮
ભલા તમે ભગવાન ફરી હુડાવો હાનો;
ગોવિંદ આપો જ્ઞાન, તુચ્છ બ્રાહ્મણને માની. ૫૯
આ અવસર આ લોપ, થઈ જગમાં કેમ ઝીલે;
કરિને કરડો કોપ, કળિયે લાંધો કીલ્લો. ૬૦
નરપતિ થઈને ન્યાલ; પુછે જોઈ ન પીછે;
ધન લેવાને ધાય, અનર્થ કઈનો ઇચ્છે. ૬૧
વિપ્ર વપુનો દંડ, દેતાં ધ્યાન આવે;
પેખે પણ પાખંડ, લાંચો લઈ લલચાવે. ૬૨
કઈક વધારી કર, રાંક લોકને રગડે;
જયાં જયાં દેખે જર, બુદ્ધિ ત્યાં તો બગડે. ૬૩
પરદારાનો સંગ, રાતે તેથી રમતા;
ધારી ન જુવે ઢગ, લક્ષ જનોને દમતા. ૬૪
કુડી ધરડા કાન, ચુગલ જનને ચાડી;
ઘટવા લાગ્યું જ્ઞાન, દંભી અંગે દહાડી. ૬૫
વેદ શાસ્ત્રની વાત, કદી ધરે નહીં કાને;
રાજી રહે દીન રાત, ગુણકા કેરા ગાને. ૬૬
ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ, કદી કરે નહિં કુછ;
રાખે નહિં સંભાળ, ભકતજનોની બુધ. ૬૭

શાક ભાજીયો ફળ, એ પર અંત ઇજારા;
વળી બતાવે બાગ, ઓળીગાળી ન્યારા. ૬૮
કાપટ શાકટથી ઠાઠ, કેટલાક તો કાઠી;
ઠઠ્ઠા ભારે સાઠ, ઇરવાનાદિક દંડી. ૬૯
વર્ષ વર્ષે સગાઇ, ઇજારદારી વધારે;
રઇયત રૂવે રગડાઇ, કો આગળ પોકારે. ૭૦
ચોરે જણાવે તોર, દોડાવીને ઘોરા;
રાતે આવે ચોર, ઘર ઘર પડે દગોડા. ૭૧
ચોરોના અસવાર, બાન પકડતા લુટે;
દરવાજેથી બહાર, વહાર કરે નહિ પુઠે. ૭૨
દરવાજે દરવાન, રાંક જનોને રોકે;
કોઇ ધરે નહિ કાન, રડે બીચારા પોકે. ૭૩
અન્યાઇના દામ, લેઇ ઠરાવે સામા;
ન્યાઇયા લેજો નામ, તો તો હાંસું તમાસા. ૭૪
રાજ્ય તણાં સંતાન, શાય આપણને માને;
દુશમનું થઇ દાવાન, કેદ કરે રાજાને. ૭૫
થોડો લેઇ અપરાધ, મંદિરોમાં માગે;
ભગવંતનો બાધ, કરી શકે નહીં કમારે. ૭૬
વરતાવે નહિ ધર્મ, રઇયત જનની રીતે;
શોતે પણ સતકર્મ, કદી કરે નહિ પ્રીતે. ૭૭
ઉપાય જનને આંચ, વિપતી નીચે દમતા;
વરસ બાર કે પાંચ, એટલામાં આથમતા. ૭૮
કળીયે કોઠા કેર, જેમ [illegible] રાંકુ;
માજન મુળીનો સેહર, જોઇ પોતાનો બાંકુ. ૭૯

વૈશ્ય કરે વીપરીત, તોલ ન સાચા તોલે;
પરમારથની પ્રીત મુકી, મગદળ ચોળે. ૮૦
બાર પાણુનો માલ, વીશ પાણુ બેચંતા;
દોડાદોડ દલાલ, કળહળ કૈક કરંતા. ૮૧
કહે ધર્મના સમ, ધર્મ ઘસરડે ધુળે;
તોએ ત્યમનું ત્યમ, મરદી નાંખે મુળે. ૮૨
હેતરવી થઇ હાણ, કરીને લેજો ખશીયે;
વદે પરસ્પર વાણ, પોતાની પારશીયે. ૮૩
દમડી માટે ગાળ, મુખથી માને દેતા;
એક એકની આળ, જઇ દરબારે કહેતા. ૮૪
શાણુ થઇને શેઠ, પાન તમાકુ ચાવે;
વડવ પાસે વેઠ, કાયા તણી કરાવે. ૮૫
લેઇ આપ્યાની આશ, મનમાં ફેરી ન રાખે;
દામ તણા થઇ દાસ, ભુડુ મુખથી ભાખે. ૮૬
જતી ગુરૂ બ્રાહ્મણુ દેવ, ગોસાંઇ વિધવાના ધન;
સંચરવાની ટેવ, અંતે ઓળબ્યાનું મન. ૮૭
ચાર નામની ઘેર, થઇને કરતા કાળુ;
છેરવી કઇના જર, દેખાડે દેવાળુ. ૮૮
મનમાં રાખે મેલ, મુખ જણાએ મીઠું;
ઘરમાં ઘલી તેલ, દેતા કઇ ન દીઠા. ૮૯
કહી બતાવે કાંય, આપે વસ્તુ બીજી;
મગન થએ મનમાંય, તાળી આપે રીઝી; ૯૦
વઇસ્નવ થઇને વેશ, અબળાને આરાધે;
કરે ધરમનો દ્વેશ, શિવની નિંદા સાધે. ૯૧

સમર્પણી થઇ સ્વાદ, શીરા પુરી જમતાં.
ગુરૂનો લઈ પસાદ, રામા સંગે રમતા. ૯૨
બિમ અડે જો અંગ, છુટાઇ જઇએ થુંકે;
ઉરમાં અતિ એ નંગ, માની જાણી ન મુકે. ૯૩
સાચા મનથી શરણ, ગુરૂ ચરણે નવ રેહેતા;
કરે અધર્મી ચરણ, કલ્પી કંઇ મત કેહેતા. ૯૪
અજ મુકાવી ધન, હીંસકને ચવરાવે;
માણસ લાયક અન્ન, શ્વાનોને ખવરાવે. ૯૫
જીવ દયા મતિપાળ, થઇને કરે ઇજારા;
કઇના અણે કાળ, શ્રાવક થઇને સારા. ૯૬
ધર્મ એટલો લાભ, બોલે પણ નવ પાળે;
ગર્ભણિયોના ગાભ, ઔષધ આપી ગાળે. ૯૭
પરધનથી પરતંત્ર, સમજે નહીં શીખામણ;
જપે મુઠના મંત્ર, કંઇને કરતાં કામણ.
પરનરીને સંગ, પ્રીતે મનમાં પેસે;
અળંકારથી અંગ, સરસ સમારી બેસે. ૯૯
વેદ વિનાના ધર્મ, વાંચે નિત્ય વખાણે;
ક્ષણચંદ્રનાં કર્મ, જીવ સરીખાં જાણે. ૧૦૦
કળિ એમ કચર ઘાણ, કરિને પિડે પ્રાણી;
ક્ષણ કરો કલ્યાણ, ઉર અપનો જાણી. ૧૦૧
દંભી જનનો દાસ, થઇને શીશ નમાવે;
વિઠલ તણો વિશ્વાસ, શુદ્રોને ગન ભાવે. ૧૦૨
ઉત્તમનાં આચરણ, કનિષ્ટ થઇને કરતા;
સજ્જન જનનું શરણ, ઓળખી નવ આચરતા. ૧૦૩

રાજ સેવાની રીત, જાણે નહિં પણ રાખે:
મુખ માંહેથી નીત્ય, ગમે। અધો ભાખે. ૧૦૪
દેખે પરની નાર, રૂપાળી મન માની;
દંડ ભરી દરબાર, તે છરાવે છાની. ૧૦૫
સંતાનોના સહીત, અષ્ટ મંગળે આણો;
નારી પાસે નિત્ય, જગ છત્યો એમ જાણો. ૧૦૬
ગરીબ કેરૂં ઘર: ઉઠાડીને એ લે;
છતના વાધે છર મેલા થાશે ગેલે. ૧૦૭
નર ઠેકાણે જઇ આવે દશમે દ્વાર;
કાંતા તેને કહી, સુવરણથી શણગારે. ૧૦૮
પાપી પંડ મણામ, બ્રાહ્મણને નવકરતા;
દુઃખે જોડી દામ, દરબારોમાં ભરતા. ૧૦૯
લેખી ન જુવે લેશ, નિર્મળ જનને નાગા;
નિત્ય બનાવે બેશ, દેવ મંદારે વાગા. ૧૧૦
જાત્રા જાતાં સંગ, જમરા બેલ જોડાવે;
જેમ વગડ્યુ હોય વંગ, ત્યમ ગાડી દોડાવે. ૧૧૧
મલીન મેલ મન સત સંગીત ન સુજે;
કલ્પિત ગાય કીર્તન, જાત જાતને પુજે. ૧૧૨
ગૌ બ્રહ્મણને દાસ, કરિને ધર્મ દ્વાવે;
સોના બ્રહ્મણ પાસ, કાણખી થઇ કરાવે. ૧૧૩
ઝગું હોય જો જર, તો તો તાણા તાણાવે;
વળા ઘરેણાં ઘર, આનક કરી આણાવે. ૧૧૪
શુદ્ધ ધર્મની વાત, હઠથી બાળી હેડે;
જમે જમાડે જાત, જાણ્યાં જમાઇ તેડે. ૧૧૫

કઉતક સરખું કામ, કળિયે કીધું ભારી;
રક્ષા કરજો રામ, મજ્જ પેતાની પ્યારી. ૧૧૬
કડીયા સુતાર મજુર, વચન પ્રમાણ ન ચાલે;
જોખમ કરે જરૂર, ઘર કરતાં ઘર ઘાલે. ૧૧૭
સોની દઇ વિશ્વાસ, કાલને વાયદે કનુ;
આપે આઠે માસ, સોનાનું કરી સુનુ. ૧૧૮
ધોબી સાળવી સઇ, ફાડી વસ્તર સાંધે;
રોક મજુરી લઇ, પણ પોતાનુ રાંધે. ૧૧૯
વઇદ થયા વાલંદ, શાસ્ત્ર વાત સંતાણી;
સાઇસદ કરી સાણંદ, પાય મંત્રીને પાણી. ૧૨૦
બ્રાહ્મણ વિના અનંત, અદ્દશ્ય થઇને ભીખે,
શેરિયે શેરિયે સંત, ટેલ નાંખવી શીખે. ૧૨૧
વૈરાગી ગોસાંઇ શસ્ત્ર અંગપર ધરતા;
મારે માંહો માંહી, મમતા માની મરતા. ૧૨૨
અંતરમાં અભિમાન, પાનું હરિનું ભણિને;
માડે બીજનું માન, બ્રહ્મણ પાસે ભણિને. ૧૨૩
ઉલટી વરણ અઢાર, વૈરાગીને વેશ;
ગામ ગામને બાહાર બાવા થઇને બેસે. ૧૨૪
કરિને ચારે ધામ, પુજા કરે પુજારી;
દેવતણો લેઇ દામ, નિકળી જાએસ નારી. ૧૨૫
દઇ બ્રાહ્મણને ધન, ભારે વિદ્યા ભણતા;
વળતા વ્યાસાસન, બેસે સીધજ ભગતા. ૧૨૬
તિલક છાપને માળ, ધરિને કરથી ખેંચે;
કણેક ચોખા દાળ, કઇના લાવી વેચે. ૧૨૭

કરમાં લે નહી દામ, મોટમ રાખે મઝા;
લઇ પુસ્તકનું નામ, જર લે કઇના ઝાઝા, ૧૨૮
માંડીને ઘરબાર, લેટ માગતા વહાણે;
લાવિ લાકડાં ચાર, જમિ આવે જ્યાં જાણે. ૧૨૯
વિઠલજીના વેષ, હીંડે વિકળ વગોતા;
મુંડાવીને કેશ; જરને હીંડે જાતા. ૧૩૦
ફકીર થઇને ફેણ, ભાલાનું કર પકડે;
પઇસા લે કરી બળ, રાંક જનોને રગડે. ૧૩૧
ગઉ બ્રાહ્મણને ત્રાસ, વધતો દિનથી વાધે;
રૂડી વસ્તુની આશ, સહુ લે સાતે સાંધે. ૧૩૨
અંબુ વરસે અલ્પ, તે પણ નહી મુખ માગ્યું;
સત્ય રહ્યું છે સલ્પ, તે પણ જાવા લાગ્યું. ૧૩૩
ભલા પુરૂષને ભાઇ, ભાળે છળવાઇ કેરાં;
ડાહ્યા ડાહ્યાપણ માંહી, થઇને કરે અનેરાં. ૧૩૪
પૃથ્વી પણ ગળી જાય, ધન દાટ્યું કર નાવે;
રગડે નિત્યે રાય, જયમ જે જનથી ફાવે, ૧૩૫
પિતા પુત્રમાં વેર, ભાઇ ભાઇને ભાંડે;
જાત જાતમાં ઝેર, મુખ કો કોયિ ન માંડે.
સગા સહોદર સાથ, વાંધે વેર વધારે;
નર થઇ નારી હાથ, મિત્ર પિતાને મારે. ૧૩૭
પુરાણ પાપે તન આ અવસરમાં આવે;
લેઇ તાતનુ ધન, અંતે બહુ અથડાવે. ૧૩૮

ચૂમાસે

કવી સામળ ભટના બનાવેલા છપા

સરસ્વતીની પ્રારથના દોહરા.

શ્રીમુખ શેવું સારદા, બ્રહ્મ સુત બ્રહ્મ રૂપ, બ્રહ્મ વિદ્યા બ્રહ્મ વાહિની; ભમે ખોળતા ભુપ, દંડ કમડળ ધારિણી, વીણા પુસ્તક પાણ; જેને તૃઠિ સારદા. વદ ને અમ્રત વાણ. પામરને પંડીત કરે, વિશ્વમાંહી વિખ્યાત. કિંકર સુખ કવિતા કરે, તે તુ સારદા માત. જયદેવને કીધો કવિ, કીધો કાળીદાસ માધતે મઘવા તેં કરયો, એવી વાણી વિલાસ.

છપા

મારકુંડને માત, ત્રોહો પ્રકારે તુઠી; ચંડીપુરાણ ચો લાખ, વિદ્યા અમ્રત ઘન વુઠી, શુકદેવ વેદ વ્યાસ, પુરાણ અષ્ટાદશ કીધાં; બ્રહ્માને તુઠી ભાવ, વેદ વ્યાકરણ શુભ સીધ્યાં. એવા લક્ષોકે કે ટીધા, કવિ કેહેવાણા મહામતિ, સુખ સાગર સામળ ભણે, કૃપા કરી મહા સરસ્વતી. મંત્ર જત્રને તંત્ર, ઇષ્ટ ઉપાસન આદ; કથા કીરતન કવિત, વ્રત વિવેકથી વાદ, અડસઠ તિરથ અનેક, મહાપુન્ય સ્થળ મહિમા, બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્ર, તત્વ ત્રિલોકી સીમા; એ સરવેને ઓળખાવીયા, કાથી કેહેવાયા કવી, સરસ્વતી મોટાંછે સરવથી, ચઉદ વિ

થા દ નીત નવી.

દોહરા

કેક કોટી કે ભક્ષધા; કંઇ થયા કંઇ થાય; શિવના શેવક શામળો, કીધો પંડીત રાય. મીતે સારદા પ્રણ મુ. હંસ વાહની જેહ; વેણા પુસ્તક ધારિણી, તરણી વધતુ તેજ, કવિતાનો શો આશરો, સારદ કેરૂ શર્ણ; મહીગા મહા માયા તણો, વાયુ વશ જેમ તર્ણ; જેનું ટી સારદા, નેક રહી ગ્રી ન્યુન; કવિ કહેવાયે કલ્પતરૂ, મગટે મોટા પુન્ય.

ગણપતીની પ્રારથના

દુંદાળો દુખ ભંજનો ગુણ નીધી ગુણ ગંભીર; ઇ શ્વરથી ઉત્પન હવો, પરમ ધુરંધર ધીર. સીંધુર અં ગે શોભીતુ, મોદક અન્ન અહાર; ગજવદનો ગરવો ધણી, દેવ વડો દાતાર.

છપ્પા

સીદ્ધી બુદ્ધી છે નારય, લક્ષ લાભ બે પુત્ર; શિવસ ર્પો શિર તાત, ચીતામણીના ઘર સુત્ર, આધ શક્તિ ઉમયાય, મહા માયા છે માંડી; ક્ષેમ કલ્યાણ જામાત્ર, ખાણ્ય રત્નોની ખાંડી; બ્રહ્મા વિષ્ણુ રવી રૂદ્રથી પ્રથ મ પુજ્ય ગણપતિ તણી. સામળ કહે શેવો સહુ, સુ ખ સાગર શિભા ધણી.

રામચંદ્રજીની પ્રારથના દોહરા

રાજીવ લોચન રામજી, મુક્તી દાતા મુળ; કોટી કો ટી પાતક મટે; ટાળે સંકટ મુળ, રામ રટે રસના વ

કે, વળી જે વારંવાર; એથી અન્ય બીજો નહી; મુક્તી તણો દાતાર. તારણ તરણ ત્રીલોકમાં, તારક મંત્ર કેહેવાય; જમને શીર પગ દઈને, જરૂર વૈકુંઠ જાય.

સીતાપતિ શ્રીરામ, નૃપ દશરથનો નંદન; ભકતવત્સળ તે ભુપ, વિશ્વ સહુનો એ વંદન; કઉશળા કુળદીપ લક્ષમણ લઘુ બંધવ લાયક, વરણવે ઉચરે વેદ, નિગમ આગમનો નાયક; એક બાણે મારી તાડિકા, રાવણરણમાં રોળીયો; અતિબળી ઇંદ્રજીતને, ચાંચણવત જેને ચોળીયો, કોટી બ્રહ્માંડનો નાથ, સત તણો એ સત્વ, સતકોટી રામાયણ, તેમાં અક્ષર બેતત્વ, કોટી જન્મનાં પા. બેજ અક્ષરથી બળશે, લખ ચોરાશી ખાણ, જનમ મરણ દુઃખ ટળશે; રામ નામ વિના મુક્તી નહી વેદ પુરાણે વાચજો, સુખ સાગર શામળ ભણે, સત્ય ગણીને સાચજો.

છપ્પા.

અન્ન જગત આધાર, અન દઇવત એ મોટુ; અન વગ ન રહે જીવ, અન્ન વણ સરવે ખોટુ દેવદાનવ રંક રાય, જીવે સહુ અન્નને જોરે; અન્ન ત્રિગુણે પાષણ, સરવ અંધારૂ ઘોરે, પાલણ પોષણ મથની નિશકર્તા નામ કંત કુરણાં; શામળ કહે શોધો સહુ. આદ્યશક્તિ અન્યપુરણા. સીતા રામ તે એહ, એ શ્રી રાધાકૃષ્ણ: એ ઉમીયાનો ઇશ, પંડીતે કીધુ પ્રશ્ન એ રોહિણી એ ચંદ્ર, એ બ્રહ્મા સાવીત્રી; મંત્ર જંત્ર એ તંત્ર, એ ગુણનીધી ગાયત્રી. અનપુરણા સઉની ઇષ્ટ છે, બુદ્ધિ

વંતા જન બુઝશે; શામળ કહે અન આધારથી, સરવે વિદ્યા સુઝશે. અનપુરાણા વડી માત, જગત જીવાડન જાણી; અન્ન વિના સહુ સુન્ય, પ્રથમ જીવે નહી પ્રાણી. અન્ન વિના સુખ અલ્પ, અન્ન વણ ચરણ ન ચાલે; ભાવે નહી મન ભકતી અન્નવીણ મોજ શી માહાલે; અન્ન વિના ઇશ્વર વાહાલો નહી. જ્ઞાન તાન ગુણ નવ ગમે; શામળ શોવો અન્ન પુરાણા, સકળ દુખ એથા સમે. ૨૬

છપા.

તગ ઘેરત્રીજોવાર, પ્રથમવારનિત્યેપુજે; ચતુરજ્ય મચોચોવાર, સત્યવાતેશુભસુઝે: પસન્નપાંચમોવાર, નિમળજસ વિદ્યાવાધો, છઠાવારનીછત્ય. શોભાશતરૂની સાધો, શાતમો વાર સંકટ હરો, અધિપતી ડાહ્યા અંશને, આશીરવાદ કવી કહે, મનજી વાસણ વંશને'

છપા.

હંસવાહનની હીતકાર, મયુરવાહનની મહિમા; કુકરુટ વાહનીકલ્યાણ મેંઢક વાહનખ સીમા, ગ્રગ વાહન દે માન કીર વાહન કરયા કામો; શારદુળ વાહની જેહ, નેહ ઘણો શીર નામો; ઉંદર અશ્વને ઇમયે ગરૂડ વ્રખભ છે જેહને; કલ્યાણ કૈર કૃપા કરે શામળ કહે આશીશ એહને. ૯

છપા. પુત્ર વિના નહે મોક્ષ પુત્ર વણમેહેણું મોટુ પુત્ર વિના દે દોષ, પુત્ર વણજીવિત ખોટુ પુત્ર વિના પરિવાર; વિશ્વ માંહી નર વાધે; પુત્ર વિના સં

સાર શ્રાધ ગયા કુણ સાથે; અરથ ગરથ કુણ ભોગવે, ઘણુ દ્રવ્ય પણ ગાંજીયો; બાળ અવતાર બાળક વિના, વિશ્વ કહે સહુ વાઝીયો;

છપા

નારી વિના નર રંક દામણો દીશે દહે; નારય વિનો નર રંક, ગ્રહસ્થ ગુણહીણો ગેહે. નારય વિના નર રંક. ધનનવ ધીરે કોઈ; નારય વિના રંક, સગતં જ ન નીંદ જોઈ; નારય વિના નિરબળપણુ, ભોગ કહોશા ભોગવે; અચુત અવગુણ ભાસે ભરયા, જોખમ ઝાઝુ જોગવે. નારય તે નરનુ અગ, સુખેથી ઇચ્છે શેવા; પુન્યમાં થાય વિભાગ. લાભ થશે રૂડો લેવા; સ્ત્રિથી હોય સંતાન, ધર્મ બુદ્ધિ તે ધારે પ્રગટે પુત્ર સપુત્ર કુળ ઇકોતેર તારે; શુદ્ધ કુળની શામા મળે સ્વામીને સુખ દે સતી; એમ વિચાર્યું શેઠીએ, મન મધ્યે ધારી મતી. પરણવા ઉપર પ્રીત થઈ તે નરને પુરી કોનેનવ પુરી થાય સહુને રહે અધુરી; આશા નીર અઘાત વિરવ તેમધ્યે બુડયુ, શાહા રાયને રંક, કયરપી કીયરને કડુ. સુરપુર પંડિત સહુ, ભણ્યા ગણ્યા ભુલા ભમ્યા; આશા રૂપી અરણવ જળે, શામળ કહે તેમાં શમ્યા.ગળેઅધીકુ અંગ, ગળે નાશીકાને નેણ; ણ; ગળે મુડને તુંડ, વિપરીત બેલાયે વેણ; અતિત શ્રીરની માંશ, સકી નવ ચાલે ચરણે; ધાતુ સરવનો ધાંશ, શુધ્ધ નહી કુંડિત કરણે ઇંદ્રી બાંધી અડવડે, આહાર નીંદ્રા છેવટ ગઈ; શામળ કહે તૃષ્ણા ત્રષા

તોય માયા છુટી નહી.

જરવીશેછપા

જર ત્યાં જોમન રૂપ. ભુપ વશ જરને જોરે; જર ત્યાં સઘળો જોખ. ટેક તરતીબવત તોરે; જર તે ઉંચ અમીર જર તે નિધા ભાણીયો. જર તે રૂપ સ્વરૂપ. જર ગુણ સઘળા ગણીયે; જરને સગો યશ વશે. જર જોરથી દુઃખ જશે; શામળ કહે જોર એ જર તણું. જરથી કાજ સઘળાં થશે. દમડાં વિના દરિદ્ર, કુળવંત કીકર કહેવાયે; રિદ્ધવિના બહુ ટંક, પ્રતિષ્ટા દુર પળાયે; ડાહાપણ વિનય વિવેક દામ પાખી સહુ ડુલ્યાં, પેદા ન કરયુ દ્રવ્ય, શાસ્ત્ર ભાણીને ભુલ્યાં; સુન્દર ઘડ ધીર નરવપુ વરણાગી વાંકડાં. શામળ કહે સંસારમાં, રિદ્ધવિના નર રાંકડા.

છપા. સીતા રાખી સુભ રૂપ, રાવણ રણમાં રોળાવ્યો ઇદ્રજીત કુંભકર્ણ ચાચણ વાત તેતે ચોળાવ્યાં દ્રપદી સખી નારય, સતીપણસારવે થાપ્યું. અઢ રે ક્ષોહાણી સઇન્ય, કુળ કૈરવનુ કાપ્યુ માયારૂપ એ માનયની, એકલી મુકે અનરથ થશે; વિચાર કરયો મન વાણીયે, વ્રદ્ધપણે હાંશી હશે,

છપા.

ઇદ્ર સરખો અધિપત્ય ઘેર રાણી ઇંદ્રાણી; અહલ્યા સાથે સંગ; કરતાં ભ્રાંતી નવઆણી; ચાતુર નરજે ચંદ્ર, રામા ઘેર રોહણી સરખી; તેણે તારા એક વાર નેહ કરીને નરખી; પાપ પુન્ય પ્રીછયો નહી; ગુરૂ પત્ની પો

તા તણી ક્ષીણ દેહ આપે થયો; નક્ષત્ર મંડળમાં જે મણી. ૧૨૪ એનાથી લક્ષ કરોડ; ધાર અંધારે મળી યા; કઈયા કીચક શત ભ્રાત એક ચિતામાં બળીયા; શ્રી કૃશ સરીખા દેવ; કુડીકુબજાને શોધી; આન્યની રૂપ મોહોજાળ; જગતમાં જાણો એવી; ભાગ્યનીએ સહુ નેભોગળ્યા, દેવ ગાંધર્વને દાનવી, શામળ કહે જીત્યાજુ વર્તીયે, કુણ માત્ર છે માનવી.

છપ્પય—નાર તે નીચ સ્વભાવ, ન રહે પોતાને ઘ રમે; નાર તે નીચ સ્વભાવ. કલંક કહાવે કુળ કરમે. નાર તે નિચ સ્વભાવ, લાજ મરયાદા ન મીછે, નાર તે નિચ સ્વભાવ, અન્ય નર અંતર ઇચ્છે; નીચમાંનિ ચ તે નારીયો, પશું જોડે પ્રીતડી; શામળ કહે સ્ત્રીયો સમસ્તને રૂડી નહી એ રીતડી.

છપ્પય—વણ રૂતુ વરસે મેહ, તેથી તો ધાન નપા કે; પરાક્રમ ન મળે પુર શતુ કોહો શણ થાકે; પેહેલી વીશી વિદ્યાય ભાવ આણી નવ્ય ભણીયો પ્રઢ પણેવિ વેક, શાસ્ત્રનો બોધ ન શુણીયો, ગયો અવસર આવે ન હિ નર નારી તો નડે; પ્રથમ જુઓ પ્રીછયા વિના વળ તી હાથ ઘસવા પડે.

છપ્પા સોકયના દુખ વીશે

—વિનય થકી વિવેક, સજન સઘળામાં શોભે; વિનય થકી વિદ્યાય સ્થીર થાવર તે શોભે; વિનય ત ણ વિખવાદ કરે નહી રંક કે રાજા વિનય મોટો છે વિશ્વમાં, વિનય ધરમ મારગ ધરો; શામળ કહે વિદ્યા

વશીકરાણ વીનય મહિ આવી વશે.

છપ્પા—રાજાને એક સાલગામ ફ્રટઇઓ લુટે; પ્ર જાને એક સાલ વાણ વાંકે રાજા લુંટે; વ્યાપારી શીર એક સાલ; વસ્ત્ર પઢંતર નાંખે, ભરતાર શીર એક સાલ, ભામની જો ભુંડુ ભાખે; મુરખને સાલ વિદ્યા તણુ દુઃખ બકારી ઓકયનુ શામળ કહે શાણા માનજો સ્ત્રીને સાલ એક સોકયનુ. સ્ત્રી કહે ભલી અનાથ તેથી તો મોત ભલેરૂ; ભલો હીણા હાથ એથી નહી દુઃખ અનેરૂ; ભલો વિધવા કે વંઝ ભલી ગુણકા કે ઘહેલી ભલા દરીદ્ર દસ્ય ભલી સોંહાગણ સેહેલી માહા દાવાનળી દુખાણી, ચંચળ ચીત પણ ચોકયનુ શામળ કહે શાણા માનજો સાલ શ્યામાને શોકયનુ દરીદ્રને મોટુ દુખ મન માન્યુ નવ થાયે; કાશદને એક દુઃખ; નિત્ય વિદેશો જાયે; દુનીયામાં એવુ દુઃખ વરસાદ જય રેનવ વરશે વંઝાને એક દુઃખ તનને કાજે તલશે; કુંવારાને દુઃખ સી તણુ સરવને દુઃખ ભુખનુ; શામળ કહે પાર પીછુ નહી સ્ત્રીને શોકયના દુઃખનુ આંધાને દુઃખ આખ સારૂ ખોટુ નવ દખે, બેરાને દુઃખ કાન રાગ પુરાણ નવ પેખે રોગીને દુખ રોગ ભોગ એકે નવ્ય આવે; ભીક્ષુકને એ દુખ નામ ભીખરી કહાવે; એવાં દુખ અનેક છે પંગા ને તો પગ તણુ શામળ કહે સ્ત્રી સર્વને સોકય દાવાનળ દુઃખ ઘણુ

છપા સતવીશે

તુલ્ય કંચન કથિર, સુખ દુખ સાચુ ને જુઠુ; રા

ય રંક બે એક, એક તુઠયું એક રૂઠયું; શતરૂ મિત્રસ
માન, સમાન દેવ્યા કે દાશી; સમાન અમ્રતને વિષ,
સમાન કુચ્છીત કે કાશરી, સમાન પાષાણને રત્ન પ
ણ, સમાન વસુધા વૈકુંઠ વશા; શામળ કહે જન્મે ન
હી, જે નર જાણે બ્રહ્મદશા. સમાન અગ્નિને નિર,
સમાન વાહાલો ને વેરી, સમાન કુંજરને કીટ, સમા
ન મરદને મેહેરી. સમાન તડકો ને ટાહાડ, સમાન જ
શવંત ને જોગી. સમાન પાપ ને પુન્ય, સમાન ભી
ક્ષુક ને ભોગી; બ્રહ્મ વિદ્યા ભારે ઘણી, કરોડવાર શું
કહુ કથી; શામળ કહે સંસારમા, બ્રહ્મ જાણે તે નર
નથી. શાંભળ્યા કાને સુર, ફરસુરામ ફરસીધર, દીઠાક
ઈક દાતાર, કરણ સરખા કરૂણા કર, વિદ્યા વેદ શાણ
ગાર, બ્રહ્મા સરખા બહુ ભળ્યા; વાલ્મિક વ્યાસ વશિ
ષ્ટ, પ્રભુ ભજી ભય ટાળ્યા, નથી દીઠા નથી સાંભળ્યા
ભોગવી જેણે બ્રહ્મ દશા; શામળ કહે સ્વરગ સુધી,ગ
તિ વિરલા કો વઈકુંઠ વસ્યા.

છપા—કોકિલ જાતનો ચોર, તે લે ખાતર પાડી
ને; ચુગલ એ પણ ચોર, લે કરી ચાડીને; વાણીજએ
પણ ચોર, લે અરડી દાંડીને, કૃષી જાત પણ ચોર, લે
ખેતી માંડીને; કિશબ ચોર કડી કોટીધા, અપરમપાર
અપાર છે; એ દિવશે સહુ દેખતાં, પણ સાચો ચોર
સોનાર છે.

છપા—કામાતુર ન જુવે કર્મ. કામાતુર ધરમ ન
ધારે; કામાતુરને શી શરમ, કામાતુર મરે કે મારે; ગુ

ગણે કામાતુર કામ, શાસ્ત્રની વાત ન સુઝે કામાતુર
ન ભજે રામ, બુદ્ધિ એકે નવ બુજે; કોટી અવગુણ
કામાતરે, ધરમ મારગ તે નવ ધસે. અપજશ તે અવ
ની પરે, સરવે તે તેમાં વશે. કાં રંકને કાં રાય. કાં
નરને કાં નરી; કામાતુર શીર કલંક, હોડ હટ હીમ
ત હારી; પ્રથ્વીનુ પામે પાપ; ક્ષઇ રોગ રહે તેન દેહ;
સ્વપ્ને ન જુવે સ્વરગ, તે પરનારીને નેહે. લક્ષ ર્વી
છીની વેદના. પડે તે નર જમ દંડમાં, સામળ કહે કો
ઇ રખે કરો, પ્રીત પરનારી પીંડમાં.

છપા—દઇતા જાતે હાડી, વિચારી મન વિજારી
નવ આણી કોની બીક, નિરભય થઇ તે નારી, કપટ
ન જાણે કોઇ, પડી પડી સહુ પેખે. અરે અરે અરેક
હે એહ, દુનીયા દુઃખ એનુ દેખે; વાત ચાલી બત્રા
ગ્રિશમાં, ઉતાવળ કકતાં આંખડી; છતુગ ચતુર ચુહાણ
ની, કલંક વરછીત કુપે પડી. બુમ પાડી બહુ બાહાર.
અતીક અન્યાયે આપે, રાણી રહીયાળુ રૂપ, પડી પા
ણીમાં પાપે, કોઇ મુછાળો મરદ, કુપથી કામની કાઢે;કં
થ એનાને જાણ્ય, પલકમાં વાત પોહોચાડે; હાહાકાર સ
રવે થયા, જુગ બધામાં જાહુરી; ચતુરાને ચેતાવીયો,
પડી તારૂણી તાહુરી.

છપે—ભણ્યો એને ગ્રંથ. પરનાર જેને નવ પરખી
સાંભળ્યો જેને ગ્રથ; નીચ બુદ્ધિ નવ નરખી, ભણ્યોભ
ણાવ્યો ગ્રંથ, અધર્મ તેને નવ દાખ્યો સંભળાવ્યો જેને
ગ્રંથ, ચતુર અમરત રસ ચાખ્યો, શ્રવણ કરીયો મત

વાદીએ, કયાં નરને કયાં નારીયો. શામળ કહે સ્વપ્ના વિશે, જુઠ કરી નહી જારીયો. પરનારી સાથે પાપ,બહુ સ્ત્રી હત્યા બેસે; અઠાવીસ નરકના કુંડ, પાપ કરનારો પેસે, એક પત્ની શ્રી રામ, દિલ પોતાને દાખી; સતવતી સીતા કામ્ય રીત ઘણી રૂડી રાખી; બુદ્ધિ તાજ બાપડા, કામ જીતકોઇ નવ થયા, જન્મ મરણજો ખમ જરા, કોડ અવતાર કવીયે કહ્યા.

છપ્પા

હનુમંત મહા બળવંત, સીતાની વારે ધાયો. અનળી બળ અનંત, રામ રસાવે ગરૂ ગાયો. ઇંદ્રજીત કુંભકરણ, તેહ ચાંચાણુ તન શોધ્યો; બોતેર કોટી બળવંત, રાવણ સાથે રોળ્યો કનક લંક કરી કાયલા, અશોકવાડી ખાંડી કરી. રામ લક્ષમણ જસ જીતીઓ, સિતા લેઇ આવ્યો ફરી, મારકંડેસ્વર, મુન્ય, ચિરંજીવીકુળ કહાવ્યો; બ્રહ્મા ભણીયા વેદ, વાણી રસ ભરનેગાવ્યો, વ્યાસ સરખા વીસકરોડ, પુરાણ અષ્ટાદશ કીધ સુકદેવ સરીખા શોધ, દાન અભયપદ દીધાં, ભણતર ગણતર મંત્ર જંત્ર તંત્ર પરાક્રમ સહાપતી. શામળ કહે શેષ શારદા શ્રુતી કરતાં જે સરસ્વતી, રામ નામ તે તત પાણ જો જળમાં તરીયા રામ સુખનુ સત્વ, રંકને રાજા કરીયા. રામ નામ પ્રતાપ. અહલ્યા જેણે તારી કાળ તણો એ કાળ, વાળીને નાખ્યો મારી ફરસુરામ રૂપે કરયા; નક્ષત્રી પ્રથ્વી કરી; એક બાણે હણી તાડકા, તત્વ થઇ તેતો તરી;

છપે.—પંચો આંખ્યાન આખ્યાન, તે પુરાણ પારા યણ, તરૂણ તારૂણ ત્રિલોક, શત કોટી રામાયણ અષ્ટા દશ પુરાણ, અધ્યાત્મન ચોરાશીરાં, કાગ ભજ કત જે ન્યાય, પંડીત થઇ પુરાણ પીત્રાં; વેદ ભણેછે વેદીયા, કોડ વારશું કહ્યુ કથી; સ્ત્રી ચરીત્રના આગળે નીમેશ ડાહાપણ કોનુ નથી

છપા—મુખે સાંભરે નાર, વસન વીસ્ત્ર વીધના. સુ ઝે; હસવુ રમવું હેત, જનો મધ્યે તે જુઝે; ભાંડ ભ વઇચા ભાવ, જોખ જાણે જે જાત્ર; ખુઆ ખાસના ખે લ, દુખે ન ગમે પળ માત્ર; દુખ દાવાનળમાં પડચો, સ રવે સુખ એનું ગયું; હસવું કયમ આવે હેતથી, પીં જર તો પરલે થયુ દુખે જાય સુધ બુધ. દુખે ભોજન ન નિ ભ વે; ખેડુ દાહ્ય પાણ દુર, દુઃખ કપટ બહુ કહાવે, દુખે દેહનાં રોગ. તેજ ત્રીપક્ષ ત્રાશે: દુખથા લીલા લે હેર, પલક ન આવે પાસે; દુખ રૂપી અર્ણા વીશે, તે ઠય કદાપી નવ જડે; હસવુ નવી આવે હેતથી, ફુસ મુ થી સાનાં પડે.

છપે,—વિપ્ર રૂઠો દે શ્રાપ, ચાકર રૂઠયો હર ડે; જો દુશમન રૂઠયો દે દાઓ, માન મરજાદ મોડે; પડેશી રૂ ઠયા પાપ; ચાડીકાંઇ આગળ ખાએ; નારી રૂઠે જો નિ મેશકો નીસરી જાએ: રાજા રૂઠયો રિદ્ધ લે, જસ જી વ જોખમ કરે, ધર્મ કર્મ શર્મ પણ, દુઃખ દેતાં તે નવ ડરે.

સ્ત્રીના સ્વભાવ વીશે છપા.

નારી નીચ સ્વભાવ, નારીમાં લક્ષણ ભુડાં, નારી નીચ સ્વભાવ, કૃત્ય નારીનાં કુડાં, નારી નીચ સ્વભાવ જુગ બાધામાં જુઠી. નારી નીચ સ્વભાવ, રહે રૂડા શું રૂઠી; નારી નીચ સ્વભાવની, અણઘટતુ તે આચરે. શુર પુર પ્રૌઢ ધીરને, કરોડ વસા કાયર કરે, ઉંચા કુળની નાર, નીચશુ નેહ નીહાળે; નરપ તણી જે નાર, ભિક્ષુકને ભાવે ભાળે; પંડીત જનની નાર, મુરખ સંગાથે માણે. જાણ પુરૂષની નાર, અધરમ અનઇચ્યો આણે; ગુણીજન કેરી ગોરડી. નેહ ન ગુણા શું ધરે, પુન્યવંતાની પ્રેમદા કળુક્ષ તે કુડાને કરે, રામા ન જુવે રૂપ, ન ગમે તેમ માણે;; કામની ન જુવે કુળ; હેતઆ કુળથી આણે; જુવતી ન જુવે જાત, જુવે નહી પંડીતપુરો ન જુવે ઉંચ અમીર, નહી સતવાદી સુરો. કામનીતો કામી જુવે, કે મન ઇછા માનની; તમેશ માઝા રાખે નહી. શામળ કહે ભુડી ભામની. બુદ્ધિ નહી લવલેશ, બેશ બાણીને બેશે; છાડે જો સ્વામી સ્નેહ. પર મંદીર પેસે; ચતુરા કરાં ચરિત્ર, જીતી કોની નવ જાયે. મારે જો મોટી માર, ફજેતી અવળી થાયે. જુઠી વાત જગમાં કરે. તો સાચી તેની થાય છે; અવગુણનો અર ભુવ ભરયો. પણ કામની નામ કેહવાય છે, ભુપતી કેરી નાર હીંચે હીંચોળા ખાટે; પ્રેમળ, માનને પુષ્પ પોઢણ પલંગ શુભ પાટે. શજાવે શોળ સાણગાર. ઝવેર જુગતે જડાવે; ખમા ખમા કહે સરવક્ષધા લાડ લડાવે; તે સરખાની તા

રૂગી; વિપ્ર સંગાથે મન વશુ; ભિક્ષા માગી ભોજન કરે, શામળ કહે કારણ કશુ, ૩૮

નીરભાગ્ય વિશે છપા.

નીરભાગી જાશે ગંગ, સલિતા તે શુકાશે; નિરભાગી રળવા જાય. લાભ પણ તે લુટાશે નિરભાગી પરણે નાર થશે ગાંડી કે મરશે. નિરભાગી પામે દ્રવ્ય, હાકયમ કે તસ્કર હરેશે. નિરભાગી બેસે ઘોડેલે, પડશે ને પગ ભાગ શે; નિરભાગીને મદીર મજે. અપછિત પડે કે લાગશે. નિરભાગી જમવા જાય. વેદ નાંખે તે પાશી, સાચો જો બોલે બોલ, તોય કરે સહુ હાંશી, નિરભાગી ડાહ્યા થાય, લોક કેહેસે એ ઘેલો; નિરભાગી નવ બોલત, કેહેશે હુ ઇયનો મેલો; જે નરને નીરભાગ્યતા, સો ઉદ્યમ સુના પડે: ભાગ્ય વડું જેહને, પુરણ જશ જુગતે જડે.

છપો.—જય સિતાપતિ રામ. જય કરૂણા કર સીંધુ, જય સિતાપતિ રામ. જયજય લક્ષમણ બધુ, જય સિતાપતિ રામ, નર કાંતક અધમ ઉધારણ, જય સિતાપતિ રામ, તત્વ ત્રિલોકે તારણ. મુકિત દાતા મહાંમા ધણી; રાવણ રોળણ રામજી. સુખ સાગર શામળ ભણે, અહુર નિશા તુજ રામજી

કામી પુરૂષ વીશે. છપા

કામી અધથી અંધ, કામી નવ દેખે આંખે; કામી નવ ધરે ધરમ, સંકટ તે દેહે સાંખે, કામી ન જુવે જાત, માત ભગિની નવ ધારે, કામી ન ગણે નાત, કામી સગ પણ નવ ધારે; કામીની પ્રત પળે નહિ,

કામી જીવ કોઇ દીન ખુવે, કામી નવ દેખે કોઇને, જગ
ત બાધું તેને જુએ, બાંળ્ય દેવાનુ દુખ, બળ્ય સુખ સાં
મા પાખી; બાળ્ય વેઠવી ભુખ, બાળ્ય ઘેર બટકી રાખી
બાળ્ય ગાઘાપણ છીદ્ર, બાળ્ય મલિનની શેવા; બાળ્ય
ભે મૈ રંડા. બાળ્ય શિર શ્રાપજ લેવા. બાળ્ય કલંક શિ
ર કામ્યની બાળ્ય હોડ જે હારયની, શામળ કહે બાળ્ય
સતવાદીયા; પાવક પ્રીત પરનારની' પરનર ઇચ્છે નારય
સત્ય તેને નવ સુજે, પરનર ઇચ્છે નારય, બુદ્ધિ એકે
નવ બુજે, પરનર ઇચ્છે નારય, પુરૂષમાં ન રહે પ્રીતી
પરનર ઇચ્છે નારય, રૂડા ઘરની નહી રીતી. પરનર ઇ
ચ્છે પ્રેમદા. વર તેને વાહાલો નહી શામળ કહે રાંભીતું
દરી. જેવહલે કામા કહી. લેશે કામ્યની કેડ, વાણ મોતતે
મરશે. લેશે કામ્યની કેડ, મારાતબ આપે હરશે. લેશે
કામ્યની કેડ. જીવ જર સહીત જાશે, લેશે કામ્યની કે
ડ અનરથ અનિકો થાશે, ડસાસે તથા ડસવાસે, મ શોકે
વળીમારશે, કેડ લેશે કામ્યની તાણી, જીતીબાજી હારશે.
દરૂઠીલે જીવ, દઇતા રૂઠી ડસાવે; દઇતા રૂઠી એ દર્જી
તાંદુળવત દેહ ખદાવે, પ્રેમદા મહુરે પ્રાણ, હત્યા શિરસ
જે આપ, અપજશ કરે અનત, છેક છાકેલી બાપ, રા
મા રૂડી રહે જહીં. કરે ન રૂડા કામજી, રામા રૂઠી જે
હને, તેને રૂઠયા રામજી, નારીને નવ રાખંત, અસખ
દ ઉમરાવ અધિકારી, નારીને ના રાખંત, સુર પુર દ
ઠ ધારી; નારીને નવ રાખંત, સામ દામ ભય ભેદ, ના
ન ને ા રાખંત, શાસ્ત્ર પુરાણ કે વેદ, સુર પુર પં

ઠીત પટલ, કે સાધન પરતાપથી, શામળ કહે શી રા
ખી શકે, કુણ અધિકાર એ આપથી; લેતી નગરી ઘડ
લક, ગણવા ઠીંજલ્ક જે ઝીણાં; લેવાં વાઘની મુંછ, લે
વી ફણીધરની ફેણા તરવો અરણ્ય અપાર, શિલા બા
ગવી શિશ, પીવુ હળાહળ જેહેર, રોસ વિના કે રીસે, એ
સરવ તો સેહેલુ, દોહલુ કામ છે જારીનુ; નિશ્ચે દોહ
લુ નિરખવુ. નશિકરણ જે નારીનુ. પલક એકમાં
પ્રીત, કરે જો રામા રીજે; પંદર ભવ પલટાય, ખરી જો
મનમાં ખીજે; દખાડીયે ઝાઝો દામ, નેહ ન હોયતો
નાંઠ: કર આપણુ કામ, પ્રીત જો એપદા પાસે; પો
તાને મન પ્રીતડી, ચતુરા તે નર ચાહય છે, જારને
વશ જુવતી નથી, શામળભટ સાચુ ગાય છે.

છપા

બાળ્ય માગવી ભીખ, બ ળ્ય કાશદુ કરવુ, બાળ્ય
ચોરીનુ ચીત, બાળ્યવીત પારક હરવુ, બાળ્ય વઇતરૂ
ઘેડ. બાળ્ય નીતભાર શીર લેવો બાળ્ય પરવશ જે પુ
રૂષ. બ ળ્ય દંદ દીનને દેવો; બાળ રળવુ જે પાપનુ,
હીંસા કરવા સુરા થવુ, શામળ રોજગાર, તે બાળવો
જન્મારો પરદેશ જવુ.

છપા

મછગંધા દેખી વ્યાસ, વિહ્વળ થઇ પોતે બેઠા; અ
હલ્યા દેખીઇંદ્ર, તસ્કર થઇ પુરમા પેઠા; તારા દેખાં
વ્યાળ, કબુલ એ નારીએ કીધી, સીતા દેખી દશક
ધ હરી લંકામા લીધી વનીતા બ્રહસ્પતી તણી, દેખી

ચંદ્ર ચીતમાં ચળ્યો; કળિયુગ રૂપ એ કામની, મળે ટેક સહુના ટળ્યા જ્યારે દાસી નારય દુરયોધન દળ માં દળીયો, કિચક થયો ક્ષીંગાંધ મહાજન લોકે મળી ચો; એવા અધીક અનેક, દેવ દાનવ રિષ રજા; પા મ્યા દાવાનળી દુઃખ પડ્યા નરકે જન ઝાઝા; પરનારય થકી બહુ પરભાવ્યા. જુલમ થયાતે જાણીયા; શામ ળ કહે શાણા સમજજો, કુંગ બ્રાહ્મણ કુળ વાણીયા.

છપા

જળ તરવ ને તુંબ, આગન ઓલવવા નિરે; મુખનુ ઓખડ આન, બાળકનુ આશાડ ખીરે; તાવ ઓ શડ અપવાસ, ગડગુમડ દુખ દવા; વશીકરણ વીવેક, સમકંપર કરી સેવા, એક એકના ઉસ્તાદ, અતી કોડ કોડ સુંહુકરી રૂડા ભુંડાં સ્વભાવનુ શામળ ઓશડ મ ળેનુ નથી, કોઇક સ્વભાવે શીલ, કોઇક સ્વભાવે તા; કોઇક સ્વભાવે દાતાર કોઇ મદ મછર માતા, કોઇ જાર કોઈ જુલમ, કેઇ દુખા કેઇ કાલ. કોઇ પાપી કોઇ પુ ન્ય, કોઇ નીત્યે કોઇ નઠયો; કો હરામી કો હેતવી, કો હસમુખો કો રાંકડો. શામળ સ્વભાવ એ જાતનો, પ્રથ મ પડયો તેતો પડયો.

છપા

નર પાખી જે નાર; કલંક તેને શીર બેસે, નર પા ખી જે નાર, પર પુરૂષ ત્યાં પેશે; નરપાખી જે નાર પુ ઠયો સહુ તેની જુવે; નર પાખા જે નાર. પણ્યો પોતા ન ખુવે; નર પાખી નારી એકલી, વડો તેહના વાંક

છે; નરવણુ નારી વાસ્સશે, એતો આડે આંક છે, નરપા ખી જે નાર છેક હરથી તુછ તરણું; નર પાખો જેના ર રોજ રણમાં જેમ હરણું; નરપાખો જે નાર હળવા જે ગ ફુલ અકરડનુ; નરવિણ નારી એકલી; સંસાર તનો સરવ; માન ન પામે માતની, ધેલ્રમેએ જાઓ ગરવ.

છપા

નાગો નવ લુંટાય, સોમે નવ દાન અપાએ! સાચો ન વ દંડાય, કાયરથી કો ન કપાએ. નાડી નવ જોવાય, જેની નીરોગી કાયા, ગુણકાએ નવ ઘેરાય, જેણે મેલી માયા. મોત પાણ મારી નવ શકે, આવરદા સુધી આપને; જમ નરક નાખે નકી, શામળ નીરમલ, નિરમલ, નિષ્પાપને, પાપી નવ કરે પુન્ય પાખંડી પ્રભુ નવ પુજે; સાંચાને ન ગમે જુઠ, અધરમને ધરમ નવ સુઝે. કપટનુ થાય ચપટ કુડુ તે બુડયુ જાણું; તરે સત્ય સંતોષ, કયાંરેક કયાં રાખ્યા, સાચાથી સુખ પામીએ જુઠેરૂઠે રામજી શામળ સાચુ કહે, કરો ગમે તે કામજી વિમ ન ભણે વિદ્યાય, વણિક કહાડે દેવાળું. રઈતને લુટે રાય કુળવંત કરે જો કાળુ, પંડીત કરે પાખંડ, શિંષ્ય થઇ બોલે જુઠું જાચક કરે અહંકાર. રાવથી રંક રહેરૂઠયુ; નારી ઓ કરે જ જારીઓ, ન ધરે ધરમ એ છાપ છે. શામળ કહે એ સરવતે પુરા જન્મનાં પાપ છે

છપા

કમળ દળ સરખાં નેણ, વેણ અમ્રતના જેવાં ચકવાક ની જોત, [illegible] રતનાગટ તેવાં પાંસળુ ભમરાની પાં

ખ, ચપળ બે મીનશી ચક્ષુ; ભ્રકુટી ધનુષાકાર. હાર મો
તીવ વક્ષુ; ગતી હંશ કટી કેસરી, નાભી દક્ષ ગુવટ કહુ
તને, પંથી કહેછે પ્રેમદા, કોણ ભોગવે તે કહો મુને, કે
શ સુરંગી શીશ, નાગ ફણા અંબોડો, સાચો તુરગ બે ઠે
ક. ચપલ ઘણું સુલી ઘોડો; રંભરત જંઘા જુગલ, પેહેર
ણ ચોળી ચરાણાં કેળ પત્રવંત પુંઠ, નીર અનોકુ નારમાં
નેણા બણે વરસતી કંદ્રપ રૂપ એ કામની; ભાગ્યશાળી
કુણ ભોગવે. કોણ ભરથારની ભામની. ચલતી ચતુરા
ચાલ, હેત મદ ગળતો હાથી; માંગ સમારયો શીશ, ખ
ડગ કર શુરા સાથી, ઉરવર ઓતી ઓપત, શરદ વદનીવ
પુ વદે, ઉર મોતાવળી હાર, ભામની કો ભારથ ભેદ; સુખ
સાગર સોહાગણી, લાલા લેહેર લજા ઘણી; કહે તલાત
ઉતાવળુ શામલ તરૂણી એકો તણી.

છપા

જેણે પુજ્યા ઇશ, શીવને શીશ સમરયાં, નરનારી
વીપ વીવેક અનેક ભેજનથી તરપ્યાં. પ્રાગમા પાડયા
પંડ, કરવત કાશીમાં લીધાં હામે ગળાં હાડ, કોટીધા
તીરથ કીધાં. મહક્ષોણા પ્રથમીતણા, જસવંતાં નર જોગ
વે; સાંભળ સરોવર સલક્ષણા. ભાગ્યશાળી નર ભોગવે.
શુરા થઇ સંગ્રામ, લડ અંધાને લડીયા; ગાય વીપ્રને રાંક
તેહની વારે ચઢીયા. ગજ દંતુશળ સાથ, અગ ઉડાવી
નાંખ્યા. કીધાં તરત વીવેક, અમરત મુખે સહી ભાખ્યા
બહુ સુગંધ પુષ્પે કરી હેતે પુજ્યા હરને હરી. સરોવર
તુને સાચુ કહુ, મહા તે ભોગવે સુંદરી. લક્ષ પરતની સાખ

અંતનાં દાનજ આપા પ્રથી પસ્રાયતે કીધ, કસ્ટ કરી
ઓના કાપ્યાં. લાખોગ્રા જશ લીધ, નઉતમ વ્રત કરવ્ય
મુક વ્યા જેણુ દાનુ, પુન્યના ઠાઠ ઠરાવ્યાં; જુગતે કરી
જેણે જાતરા, જસ કના નર જોગવે, સાંભળી સરોવર
વારતા. ભાગ્યશાળી સ્રી ભોગવે;

છપા.

સઉદ ચોકડીંનુ રાજ, ખરૂં સુખ રાવાણનુ ખોયુ
લુટ ણુ ગઢ લંક, ધન સહુ ધુળે ધોયુ; દેવતાતેત્રીશાક
રોઠ, કરજોડી કહે નીત્યે, ઇશ સરખો ઇશ. શાશ પુરા
ણ પ્રીતે; તેસરખો રાણુ રોળીયો, તે કામની સુખનેકા
રણે. તો હું ક્રુણ ગણતી વીશે બુદ્ધ કરી આનુ બાર
ણે. ઈંદ્ર સરખો અધીપત્ય, ઘેર ઇંદ્રાણી રાણી. અપ
ત્સરા અપરમ પાર, વરસે મુખ અમ્રત વાણી; અઇ
રાવત આસન, રીદ્ધ સઘળાંનો રાજા; બારે મેઘ વરતે વ
શ, જુગમાં વશ મહીમા ઝાઝા. શાહસ્ત્ર ભંગ શ્રાપે થ
થયો. બહુ અપકીરતી બારણે. શામળ કહે શાણા મા
નજો, પરનારીને કારણે.

છપ્પો—નારીને જારી કામ, મોટમ પદ તેતો મા
કુ. ધરમ કરમને શરમ, નિત્ય બુદ્ધીથી ન કુ. ધરી જે
વેળા વાત, અધીક ઉત્પાતજ આવ્યે; ફિરતાર તણાશી
ર કોપ. કોઠ વસાએ કહાવ્યો. નવગ્રહ વાંકા તેહને; લો
હપાઇએ રાહુ દશા, જે નારી જારી કરે, અવગુણ સ
ઘળા તેમાં વસ્યા.

છપા

નાગી નિચ સ્વભાવ. ખાંતથી ખ્યાલજ ખોટો; પલકમા તોડે પ્રીત્ય. માથેઅવગુણ એ મોટો; રૂડી ન જુવે રીત ચિત ચતુરાઇ ન આણે;હત્યા કરતાં હત, ગુણ અવત ગુણ ના જાણે: વિસ્વાસ કરશે વિનતા તણો, તે મુર ખ બાવા દેશના, નીચ સ્વભાવ નરી તણો; શામળ કહે શંખાણી સુવેશનો. કુળ રૂડની કામ, નિચસુ નીસરી જાએ; છેક નિચ નિર્માલ્ય, તે સતી કે સુરી થાએ, કા યર કેરી કાગ, અંગ અગનીમાં બાળે; પાપી ઘેર પુન્યવ ત, પતીવ્રતા નિત્યે પાળે, એક ઇકોતેર ઓધરે, બીજીઆ તેર બાળશે, વિસ્વા કરશે વિનતા, રીત પોતાની રોળશે

છપા——આળસ અદકુ અંગ, સારૂ કામ નવ સુજે; પર નરસુ જેને નેહ, બુદ્ધ એકે નવ બુઝે; ખાવું પીવુ બેસવુ; રમવુ જમવુ કે ખાવું; ન સૂઝે શિવની શેવ; નાહાવું ધોવું ગુણ ગાવુ; અવિધા અદકી ભણે; સદવિ દ્યા સરવ રહે પરી, પેપટ કહે મે પારખી, કામની કા માતુર છે ઘણી.

છપો.——જે કો પુજે ઇશ; તેહ પુન્યવંતો પ્રાણી જે કો પુજે ઇશ. તેની કીરતી જુગ જાણો; જે કો પુજે ઇશ આત્મા સીદ્ધ ઘેર આપે; જે કો પુજે ઇશ, લાજ તેનીન વ લોપે; જેણે ઇશ્વર પુજ્યા, તેને સપુત સ્રીઓ સતી રૂપવંતી ગુણ અગળી; રૂઠી કરમ રેખા રતી; શિવ પુ જન સમરથ. તેહ ઘેર ઝુલે હાથી; શિવ પુજન શોહાય સપુત શીરોમણ સાથી; શિવ પુજનૂ મંદિર માંહ્ય, તેહ

ઘેર ધરમની ધજા: પરદુખ ભંજન તેહ, વીક્રમાજીત કે શી વજા. પ્રથી કરી પસાય તે, અતળીબળ કેહેવાણો આપથી. શામળ સતવાદી સલક્ષાણા, તે શીવ પુજન પ રતાપથી.

૭૫—પે હાથીનુ જોર, બહુ એ માંહે બીરાજે; વા ઘ સીંહની પેર, ગર્વ ગાંઠે તે ગ.જે; તાપ કે ભુખ, ડાઢ જર° પાસે નવ જાએ, વ્યંતર ભુત કે પ્રેત, ચેટક તેનેન વ ચાહે, મદીરા શેર સવા તણો. કેફ કાયામાં વસે; શા મળ દુઃખ વાળો દુઃખ કહે, તો જર વાળો હાડે હ શે જર ત્યાં સઘળો જોખ, જરૂર પણ જાણુ છે, જર ત્યાં મહીપત મોજ, મન ગમતાં માણે છે, જર સાથે અહંકાર, પ્રીત પરાણે જોડે, જરને બહુ સનમાન, મા નુનીહેતે મોડે; જર વાળો જશ ચાય છે. તે પ્રીત ઘણા થી પારખો; શામળ કહે જર હીણ જન, નિરધન તેશં ખ સરખો. નીરધન કહે સાચી વાત, જરવાળો કહે જુઠી; નીરધન ગાણુ ગાય, જરવાળો જાએ ઉઠી. હાહા કહે સહુ લોક. જરવાળો કહે જુઠું; રીધ ઉપર રાચંત રીધ વીના દઈવ રૂઠયું; ચૌદ વીદ્યાનો ચાતુરી. ગર્થને ઘેર વાસો વસે; કર્મ ધરમ શરમ, શામળ કહે ગર્થ લો ભી હશે.

૭૬ા ભગતનેવાલો ભગત, જગતને વાલી વાતાં ભા; ગીને વહાલો ભાગી, જે જેને ચીત્તચાલો સાચાને વહાલુ સત, જુઠાને વહાલુ જુઠ; કામીને વહાલો કામ, રૂડાને વહાલુ રૂડું; જેને જેવું તેને તેવું મલે, ગુણે ગુણ જેનો મ

જે, કવી સામળભટ સાચુ કહે, તેને તે સફળે ફળે. રૂડા મા રૂડો રામ, નામ અમરતપે આપે; ૧૨ કન્યા ચો રી માંહે, બેસતા કહેતો કોપે; ગણપત નામ ગુણવંત રૂડે કામે સહુ રીઝે; મરતુંક સમે નહી મેલ; ખ્યાસ કરે સહુ ખીજે; જ્યાં જેવો સમે હશે તેવો તને ગુણગ્ર ટે, શામળ કહે ભાવ ભુંડા પરે, તે રૂડી વાત શાને રટે.

છપ્પો.

રમઝમ કરતી રંભ. રહેતી પાળીને પોશી; થયાંશિસ ગુણ ગાત્ર દશા બાધો કહે ડોશી; હતુ જોબનનુ જોર જા ર ગુણ જેના ગાતા; પડી ગયા છે દંત, મોટા પદ કહે સહુ માતા; વાંકા અંમોડા મુકતા; શોભાવતા સામદ સ હુ. તે કેશ ધોલે કર લાકડી શામળ બકતા દીઠા બહુ. જોબન માંહે જાર. રીષ રામાગું રગીયા; જોબનમાં જ સવંત, ભારે ભોગી થઈ લમીયા, જોબનમા જરકાજ, જુઠાં કરતાં નવ જોયુ જોબનમાં જશ લીધ, ધરમ કરી પાપજ ધોયુ; કો જોબનમાં છતીયા, કો હોઠ હરામી હાનીયા, જોબનમાં રહ્યા છતા; શામળ કો માયાએમા રીયા. કો જોબનના જોર, જસવતા એ જોગી. અડસઠ તીરથ આદી. ભાવ ભરપુરે ભોગી. કો જોબનના જોર, યા ન્યાયવંતા પ્રાણી. કો જોબનના જોર થકી વીદ્યા ર સ વાણી, રૂડુ ભુડુ જે સત અસત. તે જોબન પણે થકી ર થાયછે, શામળ કહે બુદ્ધ કબુદ્ધિયા, કો જોખ કરતાં જાય છે

છપા.

પાકી જે કો નર, તે નવ જાયે વાંકી, પકી જે કો નાર, તેહુ દસમાં બહુ ડાહી. પાકી જે કો નાર, કંથને રામે રાજી, પાકી જે કો નાર; સસુને વાલો ઝઝો પાકી નાર પ્રપંચમાં શોભા પામે બહુ સાથમાં શામળ કહે શામા સલક્ષણી. હેતે નાવે હાથમાં, સ્ત્રી ચરીત્ર લખ ચ્યાર, બ્રહ્મા સરખા જયાં ભુલે; કામની ચરીત્ર કરોડ દેવતાનુ દઈવત ડુલે; નાર ચરીત્ર નવરંગ, રૂપ દેખી સહુ રીઝે; તિનાનો ન વિશ્વાસ, ખરૂ હોય તો પણ ખીજે, નારીથી સહુ નીપન્યા, સહુકો જન એમાં સમ્યા; સુર પુરપંડીત સહુ; ભામની ત્રીપાત્મા

છપા

નારી નીચ સ્વભાવ, લોભ થકી લલચાયે; નારી ની સ્વભાવ. નીચને સંગે જાયે; નારી નીચ સ્વભાવ, પરિયા સામુ નવ જુએ; નારી નીચ સ્વભાવ પડ પોતાનુ ખુએ; પાપ કરતાં પાછુ નવ જુએ; નીચ બુદ્ધિ નીત નાનીયે; સામળ કહે મુરખ માનની, પુરણ આલકે પાનીએ, હરિશ્ચંદ્ર સરખો હરિજન, સત્યવાદીમાં સુરો; વશિષ્ટ શુકદેવને વ્યાસ, પંડિત માંહિ ગણો પુરો; કરણ સરખો કલ્પવ્રક્ષ, દાતા ગણુ ડાહ્યો દાની; યુધિષ્ટર જનક વૈદેહ, મહીપતી માહા માની; સ્વામી કાર્તીકશ્રી રામજી, ભરત શતરૂ લક્ષ્મણ કહ્યા; એ કામની કુખે અવતર્યા, કરતા રસ મહા કવિયે કહ્યા, પાંડવ પરાક્રમ પાંચ, પ્રતાપથી ... પીકી, ફરશાધર ફરશરામ, ને

ક નક્ષત્રથી કીર્ત્તી; અજરાજ દીલાંર દશરથ, રઘુરાકુ ળના રાજા; કઇક થયા કેક થાપ, જશવંત પુરસજનઆ આ, પ્રેમદથી સહુ પેદા થયા, ભાગ્ય સુભગ્ય ભાવે ભ ણ્યા; શામળ કહે સ્ત્રી મોટી સર્વથી, જશાંત જનુ નીએ જણ્યા કામ કરતે ઘરદાસ, ક્ષમાં ધરતી જેવી; ગુણ કામે ગુણ કાય, અનાથ સામે ઇષ્ટ આપે; લક્ષ્મીલો લાલેહેર. કંથ સાથે નવ કોપે; સ્નેહ સાસરીયાં સથા. કરમ ધરમ ધ્યાને ધરે; શામળ કહે શામા તે સતી ભો જીવંતર વેખલ કહે.

છપ્પો.

શ્રી અન્ત પુરાણ ઇષ્ટ. શ્રીષ્ટી સકળની કરતા; અ ષ્ટમા સિદ્ધ નવ નીધ, ભંડાર ભરપુરે ભરતા. ધર્મ કા મ અર્થને મોક્ષ, દયા રૂપ છે તું દેવી; વરૂણ વાયુ કુબે ર, સુર સનકાદીક સેવી; મન વાછાંત દે માવડી, ચિત ની ચીતા કર ચુરણ; સુખ સાગર સાગરી ભણું; આદ શક્તી અન્ત પુરાણા. ચહુ ચતુર ભુજ ચરણ, પ્રણમી પાયજ લાગુ. અહુર નીશ આણું ધ્યાન, માન મોટો જશ માગુ મુનિવર શ્રી મારકંડ, બુદ્ધ સાગર પંડિત કીધા કાલો માય કવિરાય અભય વરદતા દીધા બુદ્ધિ સાગર બુદ્ધ નિધાંનતુ; કંકરને કવિતા કીજીએ; કર જોડી શામળ કહે, જ્ઞાન અમૃત રસ પીજીએ; ગણ પતને નામુ શીશ, ઇશ જગદીશને આરાધુ; પુજુ પવિત્ર ક્ષના પાય, સત વીદ્યા સુત સાધુ. શ્રી ગુરૂ વંદન ચર ણ, અશરણ શરણ રહો જે. શ્રી અન્ત પુરાણ ઇષ્ટ

૨૧. કીરતી તેની કહીજે; જગદંબ અંબ જગદીશ્વરી જશતંત જાપ જાપુ જથા. સ્ત્રી ચરીત્ર શુક બોહોતરી, શામળ કહે કહ્યુ કથા;

છપા.

કામનીને વશ કંથ, તેહ બુધના બુડો. કામનીને વશ કંથ, કલંક તેને સિર કુડો. કામનીને વશ કંથ, હોડ હીમત તે હારયો. કામનીને વશ કંથ, વાણ્ મોતે દઈને મારયો નારીને વશ જે નાહોલો, ડાહ્યો પણ મુરખ જાણ્વો, શામળ કહે સ્ત્રીએ છતીયો, શુરો કાયર મન આણ્વો સ્ત્રીને સજાવ્યો શણગાર' લગોગણ લાડ લડાવો. હેમ મોતીના હાર, ઘણા ઘાણા ઘાટ ઘડાવો, નારી કુંજરના ચીર, પેહેરાતી રંગે રમાડો. અન્ન મેવા પ સાર. જુગતથી નીત્ય જમાડો. શામળ કહે પુરૂષ પ્રાક્રમી' રામાને વેચાણ રણે થઇ રહો, રૂડી ભુંડી કે વારતા, કામની આગળ રખે કહો.

છપો—ટાહાડ તડકોને થાક, દેહમાં દારૂણ દુખ. દેમે ગળશે હાડ, વેઠવી ભુંડા ભુખ. નથી નાત ઓળખાણ નથી કીંકર થઇ રેહેવુ રાખો શકે કો રાખ, રાત એક રોખે રેહેવુ ગરથ ઘણો મારી પાસ છે, જરૂર રેહેવું છે જામની. શીવ સાખથી સાચ્યુ કહું, કથન ઉકેલે જે કામની.

છપા.

બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ, દેવા દઉ તુજને દંડ; કપટ કરૂ જો કુડ, મેલુ લોપી કે ખંડ, શ્રી સુરજ ચંદ્રનીસા

ખ ભુંડુ વચન ન ભાખુ; રામા કહે રાય હુવાઇ, જી વ બરોબર રાખુ; સતર વરશ શિવ પુજીયા, મહારાજ પ્રસન છે મુને. તે સરવે અરૂણ થજો, જો ઉનો આં ચ આવે તુને.

છપા.

મમતે ખરચે દામ. મમતે વીવા માંડે; મમતે ખુવે શીશ, મમતે રાજા દંડે. મમતે હોડે હોડ, મમત તો શીશ કુટાવે. મમત ચડાવે આળ; મમત તો માન મ ટાવે. મોટા પુરૂશ સહુ માનજો; રૂડી વાતોમાં રેસજો; શામળ કહે જીયો જગ વીશે, તો મીથ્યા મમત સ હુ મેલજો: મમત તજાવે દેશ, મમત તો રાજ મુકાવે મમતે ખુવે શરવે શરમ. મમત ચતુરાઇ ચુકાવે મ મત ઘટાવે માન. મમત અપજશ અપાવે. દુખને કો ગર તે મમા, ઝેરનો વરખ તો પાવે મમત નાઠમ નહી રહે, મમત થકે મરવુ પડે. શામળ કહે મમત સ હુ મુકજો. મમત માંહે નતુ પડે.

છપા

નારી ચરીત્ર નવલખ, વરણવી ન શકે વેદ; ભાગી જાણે જે ભારય. ભ્રમાએ ભ્રમા ભેદ; શુરા નર સમરથ, કામની આગળ કયરે, પંડીત પંચ પ્રમા ણ માનથી મુરખ માહ્યરે ડાપણ દસ કંઠા ગમે ગોરી આગળ ઘેલા સહુ. આજીત જીતાએ જુવતીએ. શામળ કહે બુધવંતા બહુ હરીચંદ્ર ઇંદ્રને ચદ્ર, વારચો વાયુ વ રણ; યુધીષ્ટર અરજુન જશવંત, ભોજ વિક્રમને કર

દશ અવતારિક દેવ. મારકુંડમાં ગ્રાના મહીપત. જ તી સતોને સિધ્ધ, રાય રંક રણ ચીતવંત; એ નીપના સ રવે નારથી; ધ્રુવ પાડકપલખપતી લંકા, કુખમાં રાખ્યા શ્રામની. તો કહે શામળજી તે કહો. શુરા શાસ્ત્રસી હું ત, માઠ પતાપીક પેઠા, હસતી દંતોશલ હાડ, ઘાલે ઘણા સુક્ષી ઘાઠ; અગિન તણી સેહે આંચ, હગાહઠ ઉર પ યાવે ભાલ ગોળા રણતુર. માહારનું જુત્ર મચાવેઃ વ તર જક્ષ વશ કરે. મહા જોર મરોડમાં; શામળ ક ને જીતી શકે, કો લાખ કરોડમાં. કો ગાગાનામ, મારકનાસે છે મોડ; નાર નેણાનાંબાણ, સકે તે કોઈ ન દીઠા; શત શહસ્ત્ર લાખ કરોડ, હોઠથી સરવે હારયાં; જુવ ીને નવ જીતે કોય, માયાએ સવે મારયા, એક કં ચન બીજી શ્રામની, અજીત. કેહેવાય છે કર્યાં; શામળ કહે કંચન જીતે તે કોડિયા. નર જીતે તે કો નર નથા

પટેલ વીશે છપા

પટેલ આગળ પાદશાહ આપ આપે કર જોડે; પટે લ આગળ પંડીત, લેણ જશ જાચક જોડે; પટેલ આ ગળ ગરાસ, મીન મુનીને માગે; પટેલ આગળ લક્ષ લો ક. પામર થઇ પાગે લાગે; પટેલ પાળે પસાયતે, જગત જીવાડણ જાણવા; પટેલ વડો પાદશાહ થકી, તો કોણ માત્ર બે વાણીયા. વાણીક હોય શ્રીમંત કોટ કાળબાથાં રે, કણની આગળ બીજાં વરણ. કરમ રેખ નવ મારે કરોડ પતિ હોયે વણીક તોય ગણું લક્ષ લેખું; દુરબળ કણબી દાતાર; ઠાઠાં કહે સઘળે દેખું; જ્યારે ઉદ્દો તે જ

સુણશે, અહંકારી અહંકાર આણશે; શામળ શીખ આ
પણા તણી, માગણ જન મન માનશે. કણબી થી મોટું ન
હિ કોય, આપવે અન્ન અનેરાં; અકલંક અજેબે આડ.
અહરનીશ સાંજ સવેરા; સુખડે સાખો સરત, ખાય ખ
રચેન ખેલે, પરભોગી પરદાજ; રિદ્ધિ ખરચે રંગ રેલે, ભો
ળો કણબી ખુંડલે, આપતે પાછુ નવ જુવે; શામળક
હે બીજા બાપડા, રિધ ખરચતાં કહે રૂવે. મજો કણબી
જો કોય, જાચક સહુ એને જાચે; બીજે હોય ભગવંત,
રખે કો તેને જાચે; નહી કહે કણબી નકાર, શરમા
ઓ શરમાશે; કદાચ નહી અપાય. તોય કાયામાં કર
માશે; બીજાની પેરે બગકરી. નાકર પોકારી નહી કહુ
ધરતી તણો, એ ધણી કે કણબી વહે. જાચક જે જશ
વંત, જશ કણબીના જોડે; માગણ જે મહા મુલ્ય, હાથ
હળપતપે એડો. નત્ય કીજે નવરંગ, નેક કણબીને
નાચો; બ્રહ્મણ ચારણ ભાટ, જરૂર કણબીને જાચો
વણીકને મેહેસજો વેગળા એથી અર્થ તો નહી સરે
શામળ કહે કર જોડ કરગરી કને, હળપતી કરોડ પ
તી કરે મયગ તો મયવી પત કરોડ સુકૃત કરનારો; ત્યા
રકેડે છત્રપત. નરપત મહીપત મહા મોટો તેથીજરપત
છત વણે સર્વથી ખોટો; સર્વ જીવે હળપતિ બળિઓ
ખડું: હળપતિ કેડે જરપતિ જગત, શામળ કહે શાભે
રહું, વાઘની બગીઓ બળદ, ધરતીનો ભાર ઉપાડે
વાઘ હણે જે જીવ. બળદ તો જગત જીવાડે વિવજીએ
સરજી શ્રષ્ટી, પ્રથમતો કણબી કીધો; ચોરી તો સરજીઓ

પછી ધીર, વરદાન એ બેને દીધો; ઉપડો ભાર તમો જગતનો. કરો કાશદુ ખડ ધન જમો; છતવત અદેશ હુ છોકરો; ભા ભા કહેવાતા ભુતગ ભમો. સેવજો કો નર દેહ નીચ. શોવજો વરાવવું વાડું સેવજો કો ખત્રમે અ ક્રમે. ખાતર પડો કે ખાડ, સોજો કો ભટ કે ભુ઼.સો જો જાચક કે જોગી; સોજો વરાગ્ અવરાગ્, સો ન ભિ ક્ષક કે ભોગી; સોજો કાછિયા મછિર, ગેલો છાપો કે છાણીયો; શામળ કહે અથે સરશે નહી. જો વખાણુ શો વસો વાણીયો

શોકય વીશે છપો.

જેના ઘરમાં શોક, કામણ દુમણ તે પાસે. જેના ઘરમાં શોક, વરતોક વસે તે વાસે. જેના ઘરમાં શો ક, બેટા માણસ કાંઇ ખપના. જેના ઘરમાં શોક, તે હેન તો છના છપના. જેના ઘરમાં શોક છે, વાંન તાઓ આખો દીન વડી. શામળ કહે સ્વામાં શોકનો, સુણે નવ સુવે એકે ઘડી. જેના ઘરમાં શોક, તેણીયે બ્રહ્મ હત્યા કીધી. જેના ઘરમાં શોક, ધાપાણ્ ખારી લીધી; જેના ઘરમાં શોક, તેજીએ વરત ઉપાપાં. જેના ઘરમાં શોક, ગળાં લોકોના કાપ્યાં. નવણ પુ રાવ્યાં નીરનાં, મારયાં સાપને સાપણ્. શામળ કહે શોક એ સબ્ટીમાં અરસપરસ એ પાપણી. લેહણાંપ નોતી લખવારે; લેહાને પાચે હોય. મંગળ ચોથો મે ળ, કડણ્ કુજોગે કહ્યાંય. બરગો રહુ બળવંત, દશા ખ્ણ રાહુની દીઠે. નવ ગ્રહ નીચળ નાચ, બળ તા કી

ણના બોજે. એટલા ગ્રહ જેમ દુખ હોય, કષ્ટના વ ઠાવે કાળનું. શામળ કહે તેથી શત ઘણું, દુઃખ શોક ના સાલનું.

હરતી સીંહને પ્રીત. પ્રીત વાઘને હરણાં. અજ ગ જને પ્રીત, પ્રીત તાપને તરણાં, ઊંદર બીલાને પ્રીત,પ્રી ત મીનાંને સ્વાન. પ્રીત સંપને નોળ, પ્રીત લગનને ધાના. પ્રીત વીપ્રને વરતીયો. પ્રીત અસુર ને સુર ઓ કનું; શામળ કહે પ્રીત તેવો સહુ, પ્રીછજો સકલ શ્રષ્ટા મા શોકનું. પ્રીત સરપને ગરૂડ પ્રીત કાગળને પાણી; પ્રીત સ તી ગુણકાય તજે તસને તે ઘણી. પ્રીત અગ્નીને નીર;પ્રી ત જેમ સાચુ જુઠું. પ્રીત તસ્કરને દાહ પ્રીત રીઝવાણ ને રૂઠું. એમ પ્રીત વેર લક્ષાગમે, કહે શામળ કહુ શું કથી; દુખ દેનાર સંસારમાં, શોક સમાન બીજું નથી.

છપો.

કો એક સિદ્ધ સુજાણ, કો એક જ્યોતસા જોશી;કો શત વિદ્યા સુર, કો એક બ્રહ્મ વિદ્યા ભોગી કેયક ભાવિક ભગત, કોયક પરમારથ પ્રીતે કોયક સત્કે સપુત, કોયક નાવટ રીતે. કોયક ચતુર વદીયા, કોએકના મંત્ર સહૂ ભેરુળે શામળ કહે રણે માનતા, સહ વિદ્યા શોભી મળે ગાયે વધ્યો ગાન ગાત, તીલક છપાંને માલ; સાચો લક્ષ એક, બાકી ચતુરાઈનાચાળ; નાખચોળનારા લાખ, ન ગનથઈ અંગ ઉઘાડે; જવલ જાણે જોગ, માયાની રીત રમાડે; શી દારા કો ચીઠીયો સામદામ કરે શોવડાં; જતી ઘણું કો જગમાં, બકી જાડા પાડા જોડા ટોપી ચાલી

નાક વેગ ધરે વેરાગી। રામ નામ કોશમાં ખાય મદુગરી. માગી કાન ફુટ્ય કઇ કોડ, જગ જાંગમ જગમ પેગંબ રંગ તીર.ઓઓ। શોવન સંગમ; પીત્રીને પોખે પંડિત,મા ની ઇછા તેથી વલે; શામળ કહે જોઇ જુઓ સહુ. સ દ મરન કોઇકનું મળે. ભગવાન કરે બ્રહ્મચાર. બ્રહ્મચા રબજ કોઇક પાળે ઉપઠીત પાળે; શ્રી પત, માયા મ ન કોયક ગાળે, વચ્ચે તીમ પુરાણ. ભગુન રો કો જાગે;મુ લ્લાં જાય મસીત, પ્રપચથી પાયે લાગે; શ્રાચી સદ વી ધા મળે, મંત્ર ફળે જોક લાખમાં; શામળ સિધ્ધાઇ સમ જયા વિના રિધ નાખે ખોટી રાખમાં,

છપા—કરે કલ્યાણ શ્રી કૃષ્ણ, કહે કવીતા કરજોડુ। ગીરધારી એ ફુળચદ, પ્રેમ આપે જે પ્રૌઢુ, જાદવ છ પન ક્રોડ, છત્રપતિ તેના છે જે; જન્મ મરણ જ જાળી, ભીડ ભન કેરી ભાંજે; કરૂણા નોથી, કરૂણા કરો એન ક હે કવી, કથા કીરતન શ્રી કૃષ્ણનાં શામળ કહેકહુ નીત નવા

છપા

કાળી નાગશાં કેશ, કામની ત શીર કપોલે; માંગ ખડગ મહામુલ્ય; લટ શુભ શાગ શમતે લે; ચંદ્રવત ચં દનહુંર, બાણુ બરછી આંગી નેણાં. ચપળ ચક્ષુશાંઅ રલ વદત અમ્રત સુખ વેણા, ગતી ગયંદ કટી કેશરી.સી હલંકી શોભીત સદા આજ અગ ઓપીત આધીક, તુ જેવી નવ દીઠી કદી. સમુદ્ર શોભીત શાત સહુસ્ત્ર, લક્ષ ધાલેહેરા લે છે, મદ જોબનમાં તંગ, ઉપવા રોખે રહે છે, શોક ખાખુના માર. શરમ ધરમ તે ધારે; કામણ મોહ

ન કોટ, હોંશ કરતામાં હારે, લખ કોટ નરસીંહ વાત; અનમો અંહકારીશું અડે; તે જાર માર કાયર કરે, તુ જ આદ આશાથઇ પડે.

૭૫।

ગરજે ગુણ ગમાય ગરજ વિદેશ ચલાવે, ગરજે ભાર હીએ શીશ; ગરજ વીષ વેર અલાવે. ગરજે આપે ગાય, ગરજે બોલાવે અન્યા ગરજ વીણ સરવે વ્યરથ, ગરજ પરણાવે કન્યા. ગરજે ઉંચ જાય નીચઘેર, ગરજે રાત રંક થઈ રહે; વળી ગણી ગરજ ચાકર થકી, કવણ નકાકા નાકહે; નરવેશ ધ નાર, નર આગળ જઇનાચે; ગરજ એડાવે હાથ, ગરજતો જરનેજાચે; ગરજે ચહેકે વાંસ, ગાયે ગુણવંતા ગીતેઃ ગરજ ઢમકાવે ઢોલ, કરે પરાણે પ્રીતો; નીરમાં મુકેછે નાવડા; બુડે કે તેતો તરે, શામળભટ સાચુ કહે, ગરજે કુકુંદુરૂ કુરે.

૭૫।

અતીશો જેને માન, તે નારી કરશે જારી; અતીશો જ્યાં ઉપમાન, તેહ વિનતા વ્યભિચારી; અતીશો નારીમુખવંત, તેહ નર બીજે રીઝે; અતીશો દુઃખ દરીદ્ર, તેહ બુદ્ધ રાખે બીજે; અતીશો પ્રીત વીન ગાનપર, અતીશો નાહાણ ધોહણ નીત્યે; શામળ કહે સુભાગ્ય સલક્ષણી, ને ચાહે નર બીજા ચીતે. પીએ મદીરા જે નાર; જુવે વન વાડી સરોવર; નિત્ય જાતરા જાય, તેહ ચ્છે પરઘર નરઃ અતીશો વાહાલાં વાજીંત્ર, તાંતરસ ઉર દલ દાડે; અતીશો ચપળાક્ષ ચીત્ત. હાસ અહિ મર

ણ મેડે; અતી લોભી અની લાલચી, અતી નીઃશંકપ રચર રડે, શામળ કહે કુળ સુદ્ધ હોય કામની, ત્યાં લ ક્ષણથી ગુણ ઘટે.

છપા —જુગારીનાં શણગાર, કંચન કથીરના કરીના ખે; જુગારીના મંદીર મેહેલ, શેહેજમાં ભુકુ ભાખે; જુ ગારીમાં જે ગુણ, અવગુણ થાય અલેખે; જુગારી જે કો જન, દરીદ્ર થાયે તે વેખે; નપુશક ઘેર જેમ નારી યાં, રીઝ થકી જેવી રહે; તેમજ જર જુગારી હાથમાં સામળભટ સાચુ કહે;

ધન મુકે મા બાપ, બ્યાલેઉંય કરમો ખુવે; ભ રયા હોય ભંડાર; સુખે ઘડી નવ સુવે; મા બાપે આપી હોય ભોમ; પુત્ર પાપી નવ પાળે; કપુત કહેવાયે તેહ, જે કો વેર ન વાળે; કપુત કહેવાય કલક્ષણા, જે જરવંત થઇ જુગટુ રમે; શામળ કહે સતન આચરે, ગોવિંદ નામ તેને નવ ગમે.

છપા

માન દાતા સરખો મહીપત; વેદ પુરાણે વરણ્યો; અ જા કેહેવાણો આપ, તે પ્રથ્વીને પરણ્યો; ભરપુર ન રને જોખ, કંચણાપરણ કાંઇ નવ ઠરયું, હીરા માણેક હેમ, તેહ ધરતિમાં ધરીયું; શ્રષ્ટી સજી જે શિવજીએ ચિરંજીવી કો નવ રહ્યો; એક કોડી સાથે ગઇ નહી, હાથ ઘસતો ખાલી ગયો. એવા લાખ કરોડ, દેવ દા નવ બહુ દીઠા. કાળનુ ચવેણુ સર્વે, કંઇ ખારા કંઇ મીઠા. કો મુખમાં કો મુઠીમાંહ, કાળનુ સરવે ખાવું;

કાં રંક કાં રાય, જરૂર સઉકોને જાવું. જર ખારચ્યા તે છતીયાં, રાખ્યા તે રોયા ઘણા, પ્રથીમાં દાટચું તે ના પાપ. ચિત લક્ષમીએ ચઢી છે ધન પર વાળી ધુળ તેહુને મુખ પડી છે, જર ખરચ્યો જમણે હાથ; તહે તો રિધ્ધજ રઝીયાં, લાભ સતાંયે કોડ. મેહેનત કરયા વણ મળિયા; ડહાપણ કરયા તે ફુલીયા; જર સંચીત બુડયા બહુ, કો સાથે લક્ષમી નવ ગઈ; સામળ કહે સમજો સહુ.

છપ્પા.

શત ભગ પામ્યો ઇંદ્ર, ચંદ્ર ખઇરોગે ખધો, પાંડવ ભમીયા વન; કોરવ કુડ બુડા ખાધે. સમિયા કઈ ચક ભ્રાત, વાલ વત્રમાન ચઢવ્યા, રાવણે ખોયું રાજ; તાજ દશકંધ કટાવ્યાં. આદ અંતને આંજલુ, નર નાર નિશંકા થાય છે; શામળ કહે સુખ સાગર તજી, જરૂર જમ લોકે જાય છે; પરનર નારશું સ્નેહ, તેહ સુખે ન સુવે; પરનાર નારશું સ્નેહ, છવ જરૂરી ખુવે; પરનર નારશું સ્નેહ, તેને દીવાન દંડાવે; પરનર નારશુ સ્નેહ; તેને ખાંડણાં ખંડાવે, પરનર નાર શું સ્નેહ, ઇજત આબરૂ જશ ખુવે. શામળ કહે સ્વર્ગ વેગળુ, ખરાં પંખીતા ફરતાં થશે; માને નહી મા બાપ, માને નહી રાજન શાહાજન, પુરણ તેના પાપ; માને નહી મહીપત માહાજન; કોટી લક્ષ કલક, ચડાવે સહુકો શીશે; વાંકા નવગ્રહ નિત્ય; વાંકા ઉમીયાપત ઇશે, લોઢિ પનોતિ નિત્ય નિત્યે, ચતુરભુજ ચિતે

નવ ચઢે; બારમે. રાહુ બહુ દુખ દિયે, શામળ કહે નિશ્ચર નરકે પડે. જાય જરને જોખ; રોખ બેશી ન રેહેવાયે. આશીયાળે આખો દશ. કલંક કોને ન કેહે વાયે. સુખ નહી સુના સેજ; તેજતો તનનુ તજે; જુર ણીમાં રેહે જીવ, ભાવે ભગવાન ન ભજે. પુન્ય વાત મીઠે નહીં, તીરથ વ્રત તે નવ કરે, શામળ કહે પ્રી ત પરનારની, તે ધરમ વાત મન નવ ધરે,

છપ્પા

જેને જે પર ભગત, તેને તે નજરે દખે; મન સા થે રહે મગન, પ્રિયજન તેને પેખે; રૂડુ કે ભુંડુ વ્યસ ન, તેહને તેહ ગમે છે; જેને જેનો ભાવ, જીવ મન ત્યાંહાં ભમેછે; લગન અગની જહાં અડે, કોડ વાર શુ કહુ કથી; તે દખે છે નેહને, બીજુ દ્રષ્ટ પડતું નથી; રંક સંઘાતે પ્રીત, તેહ તેને મન રાજા; નગાણા સા થે નેહ, તેને મન ગણ તે ઝાઝા; મુરખ સાથે મેળ, તેને મન તેતો બક્ષિયો; કાળી કરૂપસું પ્રીત, તેને મ ન ગોરો ગણિયો; પ્રિતને અવલેણ અડતો નથી લોભે લક્ષણ જાય છે; લેણા દયે બહુ અવતરે, ગુણ તેનાસ હુ ગાય છે. કાં બાંધવ કાં બાપ, કાં સહોદર કાં સાથી કાં ઇષ્ટ કાં આપ, સસુર પમ મામો માશી; મઈતરી કલત્ર કે પુત્ર, ઘરસુત્ર ઘરૂણી કે એહ; જનાવર પશુપ ક્ષાએ, દેહ ધરી જે દેહા; રણ શબંધ લેણા દેણા થ કી, સુખ દુઃખ દેવા પ્રગટે બહુ ગાલો વેલી. કે વશીકર ણુ, શામળ બાબતે બુઝે બહુ

છપ્પા

પક્ષિમાં લડતો કાગ, ચોપગમાં શિયાળ સગિયું; ન વીસાદા નર માહ, ભાંડવિદ્યા તે ભગીયું; કારિગરમાં સોનાર, લંડ ચોરાબંધ ચાડિ; લંડ જોગી રાધર લાગુ, અકલ ફેલાવે આડો; લઠ કેવાયે લાલચી, લંડ ગુણકા ફેલાલાગી; શ.ામળ કહે સહુ લોભવશ, મહાક્ષિ લંડ તે માલાગી; હરે પારકું મન, વશિકરણ જેવી વાદ્યા, અહુ નિશ રાતને દિન, કરે નિરબળની નિંદ્યાસુઘડ થાયે શરણ, મોટમ પદ રાખે મુલે; રાજદ્વારે જે જાય, ભારપુર રહે ફળફુલે; પારકા મનની પરિક્ષા કરે. અઢાર વરણથી અદકી ઘણું; શામળ કહે સહિયર તેહની, રીઝવે મન રાણી તણું

છપ્પા

છાનો ન રહે વરસાદ, છાનો ન રહે જે ભાગીયો; છાનો ન રહે રાગીયો; છાનુ ન રહે વેર, છાનું ન રહે ધન રળીયો; છાનું ન રહે વ્યશન, ઉત્તમ કે અધમ મળીયો; દાતાર ઝુઝાર ગાનાર નર, હડકાયું પાપ શું કહું કથી; શામળ કહે ઉગ્યો આપમો, જાર છાનું રહેનું નથી. છાની ન રહે પ્રીત, રીત બડીકે રૂડી; ચોતે સહુ થીત્ત, દેશમાં વાગે ડુંડી; કરીએ ઓરડા માય, ચઉટામાં જાહેર થયે; તોલ રહે નહી તાંહ, દ્વાક સહુ લોકોના લાહે; સહિયર મુને નથી સુજતું ગાંધવે ન મળને ગુણ ઘટે; મળતાં તો માંથું જશે, શામળ કહે તેના કાર મટે.

છપા

કંચનનીજ કટાર, પેટ કોય નવ મારે રાફ સાપના માંહ, ભાવે હાથ નવ ભારે. હળા હળ ઝાળુ ઝેર, વ ગર વાંકે કોણ પીએ; પારકી રાડ વઢવાડ, મુરખકો ણ માથે લિએ; અધિક આંચ અગિન તણિ, પિતે કોણ તેમાં પડે. શામળ કહે શસ્ત્ર કરે શાણપણ, પર નારી નિશ્ચે નડે; પરનારીની પ્રીત, કઉરવ દલ સઘળુ ખોયુ; અઢાર ક્ષોહિણિ આણ્યા અંત, ધરમને ધ્યાનજ ઘોયુ;વ કહુય વાદર વાલ, વિરોધ તણો છે વિર, ભોજાઇ સાથે ભોગ, સઘ પડયું અંતે શરિર, એવા લક્ષ કો કોટિધા, કેતાં તેકહુ કથી;શામળ પરનાર સંગથી, નર કોઇ સુખ પામ્યો નથી.

છપા

માણે મેરૂ માંહ; પેઠી ગુફામાં પેસો શેષ નાગને શરણ, શીશ બાહુર થઇ બેસો અરણવ જળ અગાધ, રીઝથી રોખે રાખે; ધર્મરાજાને ધામ, કામ કરતા થએ, રવિમં ડળ રીઝે રટે, ધારણ બાંધી ધ્રલહુલ ધરે; શામળ કહે મોત મુકે નહી, કાળ ખુટે નિશ્ચે મરે. ચડે રૂ ગિરી માન, પુરણ પાતાળમાં પેસે; હાકી જીતે હોડ, જોડ ર વિરથને બેસે; કરે ઉપાસન આઠ, સદ સિદ્ધા વિદ્યા સાધે; શુર પુર દ્રઢ ધીર, વીર વીર વીગતથી વાધે; તરે નીર અરઘણાં, દેવ થકી જે નવ ડરે, શામળ કહે આયુષ મો ત આવે નિશ્ચે મરે. કો એક કહેશે રોગ, કો એક ભો ભરપુરો; કો એક જરનો જોગ, કોયેક સંગ્રામે શુરો;

કોએ કહે બહુ ભુત, કોઇ કહે કામી કુડો; વાસી ફાંસી ખાશી થકી, હેગાહુળ હડકવા હુવો; શામળ કહે કો જીવે નહી, મોત આવે નિશ્ચે મુવો. સત અગન કરનાર. બહુ થયા બળી રાજા; ઇદ્ર ચદ્ર હરિચદ્ર, જનક યુધિષ્ટર ઝાઝા, દશકંધ દલીપ નિરદોષ, દુરજોધન અરજુન આર; રખી સખી દાવણ વેદ; વાલ સુચીવા વાલ સુચીયા વાદ; અનેક એવા કહુ કોટિધા; મોત ન જીતે માસનું; શામળ કહે શાણા સમજજો, સરવ ચવાણુ કાળનું. શુકદેવ વેદવ્યાસ, કોડ પુરાણજ કીધાં; પાંડવનો મતાપ, દાન અવેરી દીધાં; જાદવ છપન કરોડ, અતળી બળ કોડે કહાવ્યા; પુત્ર થઇ શ્રી ક્રશ્ન, આપ નિરંજન આવ્યા; બળભદ્ર સરખા બહુ પ્રાક્રમી, ધરતીઆધી ધીરજ ધરે; શામળ જોરાવરી જીવે નહી, મોત આવે નિશ્ચ મરે; કો કહે વ્યાધી વિપરીત; કો કહે જમદુતે ઝાલ્યો કો કહે પિત્રીની પિડ, કો કહે પરદેશે આલ્યો; કો કહે વાગ્યુ સસ્ત્ર, કો કહે મંદવાડ મોટો; કો કહે કામણ કીધ, ખરો વેરીએ ઓટો; વેદ શાસ્ત્ર પુરાણમાં, જશ પુરૂષ જુગતે જુવો; જગત ચવેણુ કાળનું, મોત આવે નિશ્ચે મુવે.

શોકયના સાલ વિશે છપા.

ઓરમાયાને વેર, વેર પિતરાઇ ઝાઝાં વેર સરપને શરૂડ, વેર મેવાસી રાજા. વેર રવિને રાહુ, વેર સદુલને સ્વાન, વેર હંશને બગ, વેર બ્રાહ્મણ શીર માન આદવેર એ સ્વભાવના, ચતુર લોકે કહ્યાં ચોકયન:.શત

મળી લખાણા શાસ્ત્રમાં, સાત લાખ વેર એક શોકય ના. કીધી બ્રહ્મ હત્યાય, લોભે ધન લુટી લીધાં, રમતાં મારયાં બાળ, દાવેથી વિખ દીધાં, જોગિયે વત્રોવ્યા વિમ, સાસુ નાણંદ સંતાપ્યાં. પુરયાં નિર નવાણ, શિવ ના લીંગ ઉથાપ્યાં. શણગાર લુટયાં સતિતણા; પસા યતાં લીધાં પાપથી; શામળભટ સાચુ ભણે, શોકય પા મે એવાં પાપથી; જેને માથે શોકય, તે સુખથી ન સુવે; જેને માથે શોકય, તે નિત્ય ગોડાં કરી રૂવે, જે ને માથે શોક, તેહતો પુન્ય ન પીછે; જેને માથે શો કય અધરમ સઘળા તે ઇછે. જેને માથે શોકય છે, તે મનુષ મારતાં નવ બીહે; શામળભટ સાચુ ભણે, વિ ષ પાયે કાં પોતે પીએ.

ઓરમાયાને વેર, વેર પિતરાયાં પોતે; પટિદારમાં વે ર, વેર જુવતી જર જોતે; વેર એક આહાર, વેર ભિ ક્ષુ પર ભિક્ષા; વેર નાઇ પરનાઇ; વેર શ્વાન શ્વાનને શિક્ષા. એવાં વેર અનેકથી, ચતુર વિચારો ચોકયનુ, શામળ કહે વેર સાસુ વહુ, પુરાણ વેર તે શોકયનુ. વેર સરપને નોળ. વેર અગ્નાને તરણાં, વેર કાગદને નીર; વેર વાઘણને હરણાં; વેર લોહ ને કાઠ વેર કોયલને ક ગા; વેર પતંગને દીપ, વેર હંસા ને બગા; વેર વિપ્ર ને વરતિયો, વેર અસુર સુર કહુ કથી; શામળ ભટ સાચુ કહે સોકય સમાન વેર બીજુ નથી.

છપા

જેવું ધારીએ ધરમ, કરમ ભોગવવું તેહ; આહુ પા

છું નવ થાય, તેમાં નહી સંદેહ; ખાએ સાકરને ઓષ પુરાણ અમૃત તે પેરે; કાચ કલીબને ખય; જોતામાં ક ડવુ ઝેરે; શામળ કહે લખ્યાંછે શાસ્ત્રમાં; જશ અપજ શ સહુ ભોગવે; પુન્ય પાપ સુખ દુઃખ સવે જેહ કરે તે ભોગવે ચઉદ ચોકડીનુ રાજ, સીતા હરતે સવે ખોયું; ઇંદ્રજીત ઇંદ્રથી અધીક, અકાર ધરતે તે ધેયું; સુ વર્ણની ગઢ લંક, સાત સમુદ્રની ખાડી; દશ કર્યો દા પટ, વાંદરે વ્યાજ્ય તે પાડી; સુરજ સામી રજ નાંખી એ, તે પોતાને મુખ પડે; જવભાર ન વધે તલ ભાર ન ઘટે; જેને નડીએ તે આપાણને નડે,

છપા

ગરજ ચઢાવે વાંસ, બુમ પાડે ને નાચે ગરજ કરાવે જાર, દુખી પર નરને રાગે ગરજે જાય વિદેશ, ગરજે શીશ કટાવે ગરજ લોપાવે લાજ, ગરજ મરજાદ મટા વે અવગુણ એટલા ગરજમાં, વખાણ કરૂ કેતાં વળી શા મળભટ સાચુ કહે ગરજ સાંકરથી ગળી; ગરજ કરાવે વેપર ગરજતે ભાર વહાવે ગરજ નમાવે શીશ કવગણ કાકા કાવે ગરજ ઓડાવે હાથ ગરજ ડુબોઆસજ સાંખે ગરજ કરાવે વે ઠ ગરજ નરકે નાંખે ચોરિ જારી જુઠુ જુલમ ગરજ માંહ અવગુણ ઘણા શામળભટ સાચુ કહે ગરજમિઠી માં નહી મણા.

છપા—માંટિનું નહી માન તેનું । જીવીત ખો ટું માંટીનુ નહી માન; તેને શિર મેહણુ મોટું; માટી નું નહી માન; સંતાપે નસુદી સાસુ. માંટીનુ નહી

માન, કલંક તેને શિર ફાંસુ માનની માંટી માન વિણ જુવતી જોખમ જાન છે, શામળ કહે હેય સલક્ષણી. હળવી પીંપળ પાન છે. માનનીને નહી માન, દુબલી હોયે દેહે. માનનીને નહી માન, ગુણ માને નહી એ હે; માનનીને નહી માન, ઓશીયાળી આખે દીશે; માનનીને નહી માન, કલંક સોએક તે શીશે. સતવતી હોય સલક્ષણી, વરઆગાણી સુવાન છે; શામળ કહે સ્વામી હેત વણ, હળવી પીંપળ પાન છે.

લોભ વિશે છપા.

લોભે જાએ જીવ, લોભે તો લંઠ કેહેવાયે; લોભે કોપે દઇવ, લોભે હિન હાણજ થાએ; લોભે જાએ લાજ, લોભે તો કારજ કુડે; લોભ મટાવે માંજ, લોભે સત બોહેર બુડે. લોભથી લક્ષણ રહે પરાં, લોભ ત્યાં સંકટ સુળ છે; શામળભટ સાચુ કહે, લોભ પાપનુ મુળ છે. લોભ ઓડાવે હાથ, લોભતો ભોખજ માગ; લોભ મુકાવે માન, લોભે તો પાયજ લાગે. લોભ કરાવે પાપ, લોભે ચોરીને ચાડી. લોભથી શોકય સંતાપ; અકલ કઢાવે આડી; લોભ લક્ષ અવગુણ વસે, લોભ ગણાવે લંડમાં; શામળભટ સાચુ કહે. લોભ પાપીયો પંડમાં.

વાત કરવા વિશે છપો.

વાત કરતાં વશ લોક, વાત કરતાં વશ વેરી; વાત કરતાં વશીકરણ, વશ થાય જનાવર ઝેરી. વાત કરતાં વનિતાય, વશ વરતે વિવેકે; વાત કરતાં રાજાય. ઠંડ નવ ડંડાય નેકે. વશીકરણ જાદુ જુગત, વસુધા વશ સ

હુ વાતમાં. શામળ કહે વાત મીઠાશથી, બજે બામનીની ભાતમાં રીઝવ્યો રીઝે દાતાર, રીઝવ્યો સુમ ન રીઝે; રીઝવ્યો રીઝે કો સુર, કાયર રીઝવેથી ખીજે; રીઝવ્યો રીઝે પંડીત, મુરખ રીઝવ્યાથી મારે; રીઝવ્યો રીઝે ભક્ત, હરામી રીઝવ્યો હારે, રીઝે રાગરંગી રીઝવ્યા, રીઝે જુગાર જુગારીયો. શામળ કહે રીઝે ઘણું, નર રૂડાથી નારીઓ.

શોભા વિશે છપો.

શોભે એકલો સિદ્ધ. સિદ્ધ બેઠો હોય ધ્યાને; શોભે એકલો દાતાર, કરે તે પુન્ય છત છાને; સોભે એકલો જાર, પરનારીની પ્રીતી. શોભે એકલો ચોર, જેહને ભુપત ની બીતી. સિદ્ધ વન શોભે એકલો, શોભે એકલો સુર નર, જાર નર નારી એકલી જે તાકે નિત પર ઘર;

છપા

જે નારીને લાડ, ભોગવે પર પુરૂષને; જે નારીને લાડ, કરે કુંડા સરવને; જે નારી નિશંક, કરે જોરાવરજારી; જે નારીને હાંસ, તે શોભે નહી સારી; ગાન તાન પણ ઓરડી. ચપલતાઇ ચિત ચાતુરી. પોર પરદેશ કંપ ર ઘરે, અતિશે તે ત્યાં અતુરી. માનની કરે ગધપાન જાવે એકલી જાતર, પર પુરૂષના સંગ, વણસે તે સ્ત્રી માતર. વિવીધ પ્રકારના વસ્ત્ર, ખાન પાન કો બેસે નવી નાર નિશંક. મનુષ્ય મરજાદા મેલે; નહી તળાવ કે વાડી યે, જાન માંહે જોણુ જશે શામળ કહે સંગત નીચની, વ્યભિચારી વનિતા થશે.

છપા.

આગમ નિયમ અનેક, ભેખ ભગવું કેમ ભાખ્યા; શાસ્ત્ર નામ લખ, લેખ, શેખ સમજ્યુ નહી શાખ્યા; દિવ્ય દાન સન્માન, ગાનકે તાન ન તોલું; રાગ રંગ શુભ સંગ, અંગ વિભો ન ચોળુ; ચંદન વદન આર રાણ્ અલક, સ્વપ્ને નવ જાણ્યુ સાણી, શામળ કહે સાધન સરવ એ, નામ તાસ નારયાણી, કથા કીરતન કિત, નિત્ય મહારે નવ જાઉં; ધમ કર્મ શુભ શરમ પરમ પદ પલક ન પિછુ; નવ પરકારિક નેમ, અંતર એકે નવ ઇછું; સંધ્યા વંદન સ્મરણ્ સવે, ધ્યનમાં ધારક ધણી; શામળ કહે સાધન સરવ એ, નામ તારૂ નારાયણી.

છપા.

તાંતરસ મોઠા તેણ્, અંબ રસ સ્વાદે સારો; રંગ રસ રિદ્ધ રૂપ.વિ ધારસ પુરણ્ પારો; ખટરસ ખાંતે ખેલ, તુરગ રસ તેથી તાજા; રાજમાન રસ રાજ, હરિ રસ રૂડો રાજા; કામ રસ કોડામણો, નેહમાં તે નર નારનો; શામળ કહે કોડામણો, જાનકરાણ્ રસજારનો, અપછરા અઠસઠ કોડ, ઘેર નહિતમકે બારી; તોએ મુરખ મહારાજ, જુલમ અલામુ જારી; સાઠલાખ સમરથ, રાવણ્ ઘેર રૂડી રાણી; જારી કરમ જાખ, દેખ સીતાજી આણી; કહિયક સોસાયે સગ્યા, જાપ બુદ્ધે બુદ્ધિ બળ્યા: શામળ જવાની દિવાનીયે, ચાતુર નર ચિતથી ચળ્યા, વાલ્લે યસ્યુ વિપરીત ભાઇની

ભારજા ભોગી; ભિલ્લી ઉપર ભાવ, ધરયો ને જીવજી જોગી, ચંદ્રનુ ચળીયુ ચીત્ત, ગમન ગોરાણી સાથે; ગુ રજોધન થયો દુષ્ટ, કરવા દ્રૈપદીને હાથે; એવાં અતિ ક અનેકધાં, રાજા રંક ઘેર રીતીઓ, શામળ કહે તર ચો સંસારમાં, જાર રસ જોસ્યે જીતીયો; પાંડવ પરાક્ર મી પાંચ, રોખે એક નારી રાખી; ભડ જીત્યા ભરથા ર, શાસ્ત્ર સહુ તેના સાખી; પારાસુર પંડિત રાજ, મા ન મછગંધા માણી; કુંતાસીએ કરણ, જણ્યો તે જુગ તમાં જાણી; માકમી પાંચ એમમગટીયા, નિરમળ જ નનારીયા;શામળ કહે સ્વરગથી વેગળા જેણે અચોંઆરીયા

છપા

નિત્ય કરે વેપાર, કદી કદિ દેવાળુ દીસે; નિત્ય ઝા ઝાં સન્માન, રાજ્ય કોઇ દિન રીસે; નિત્ય ચોરી ચાહ, કોઇ દિન માથુ મુકે; નિત ભાણે ભરથાર, કોકદીન ચી તથી ચુકે; નિત્યે જાયે જારિએ, કોક દીન અનરથ આડે શામળ કહે સમરથ્થી સહિત, પંડ સહીત પ્રાને પડે, નિત્ય વોળાવુ વાટ, કોક દિન લછ લુટાએ; નિત્યે બે જે લોણ, કોક દીન કાંધુ કુટાએ; નિત્યે તરે જે નીર,કો ક દિન જળમાં બુડે; નિત્ય ગણે ગિરાસ, કોક દીન કા રણ ગુડે; શામળકહે અવરેમ સાંચરે, કોક દિન નિશ્ચે મરે.

છપા—એક કહીયે કરજદાર, બીજો એક મોઠો મ સાણ, ત્રીજો તો ભાણેજ. ચોથો તો તસ્કર આગાણ; પાં ચમો માગુણ પ્રીત, છઠું બુદ્ધ હિણુ બાળક; સાતમો પિત દેવ આઠમો અરિકુલ કારક; નવમો નાગ્રહ નિ

રંગ; દસમો દિવાનજ હાખીઓ; શામળ કહે જમ જામાત્રજન જુંડુ કરે કહાં ભાખ્યો.

મોત વીશે છપા

રાખે બહુ રખવાલ, લોહ કમાડ કરાવે, ચોકી મુકે ચોપાસ, ઠાઠ એવા ઠરાવે; પેશી રહે પાતાળ, જાયે શી શને શરણે; મેરૂને કરે મોત્ર, અધિક છાનો રહે અર ણે; વિશ લાખ વર્ષદાં કરે નવગ્રહની પુજા કરે; શામળ કહે શાસ્ત્ર શાખે જુઓ, મોત આવે નિશ્ચે મરે. અડસ ઠ તિર્થ અનેક, વિવેક વિદ્યા વાધે; મંત્ર જાંત્ર તર તંત્ર, સત સિદ્ધાઇ સાધે કરે ઉપાસન અન્ય, બીક ન રાખે બ લ બુધે; કે કરે બહું નીમ; કરે કામ કુલ સુધે; ન્હાના મોટા રાય રંક; ઘરમી અધરમી ધન્ય ધરે; શામળ ક હે જીવે નહી, મોત આવેનિશ્ચે મરે. મિથ્યા મુકે મામ, મિથ્યા અહંકારજ કરવું; મિથ્યા નમવુ નીચ, મિથ્યા જે પરધન હરવું. મિથ્યા કરવું પાપ, મીથ્યા દોષથી ડરવું; મિથ્યા લેવો શ્રાપ, મિથ્યા ગર્વ અર્થનું કરવું; મિ થ્યા સુખ સંસારનુ. મિથ્યા માન મમતા કરે; શામળ કહે મિથ્યા સરવ મોત આવે નિશ્ચે મરે.

વચન પાળવા તથા ન પાળવા વિશે છપો.

વચન ન પાળ્યું જેણ, સુકૃતમાં સરવે હાર્યું; વચન ન પાળ્યુ જેણ, તેનુ પુન્ય પરવાર્યું; વચન ન પાળ્યુ જે ણ, ધર્મ બુદ્ધિ શી ધારી; વચન ન પાળ્યું જેણ, જીતી બાજી તે હારી. વચન ન પાળ્યુ જેણ, જુઠું બોલે જે ઘડી; શામળ સુકૃત હારીયું, તે જીભ્યામાં ભઠ પડી, બો

હ્યાં પાળ્યાં વચન, તેહ પુન્યસાગર પેઠા. ઓહ્યાં પાળ્યાં વચન. તેહ વીમાને બેઠાં, બેહ્યાં પાળ્યાં વચન, સ્વર્ગ લોકે સધારયા; ઓહ્યાં પાળ્યાં વચન, વિશ્વમાં જશ વધારયા. જેને વચનજ પાળીયાં, પાર કરી પામ્યા થાપના શામળ વચન વાચા ગઇ, ઓળ્યા બોહેતેર બાપના.

છપો—એક તાત એક કિરતાર, જેહ શિર ઇશ્વર કહાવે; બીજો તાત ગુરૂદેવ, વિદ્યા જેહ ભણાવે; ત્રીજો તાત ઉપદેશ, નરક થકી તે મુકાવે; ચોથો તાત સદ મિત્ર ચોટ હાકમની ચુકાવે. પાંચમો તાત જેણે જણ્યાં, છઠો તાત શુભ વાતનો; શામળ કહે દાતા અન્નનો, શુભ તાત આ સાતમો.

છપો.

ગળ્યામાં ગળ્યું દુધ, દુધથી ગોળજ ગળીઓ ગળી ગોળથી ખાંડ, ખાંડથી મધમાં ભળીયો; મધથી ગળી સાકર, સાકરથી ગળી શેરડીઓ; સેરડીથી સહકાર, સહકારથી કંદળી કંદળિયો; એક એકથી મિઠાશ છે, જે જે જેવું મીત મળી શામળભટ સત્ય કહે, ગરજ સાકરથી છે ગળી.

છપો.

અંધો આંખે અંધ, અંધો જારી જનારો; અંધો ગરજવંત, અંધો ભુંડુ ભણનારો. અંધો ચોરનુ ચિત, અંધો જે અનનો ભુખ્યો. અંધો મુરખ માન, અંધો જે દારૂણ દુખ્યો; અંધા એવા અનેક છે, કાં નરને કાં નારીઓ; શામળ કહે કામી આંધળો, જે રમે જુવ

તી શું જાતીઓ.

છપા—કામિ ન જુવે જાત, કામિતો જશ નવ જાણે; કામી ભુંડી ભાત. કામિ મન ભય નવ આણે; કામ ન જુવે રૂપ. કામી અવગુણ નવ દેખે; કામી ન ડરે ભુપ, કામી અવગુણ નલેખે; અનેક વ્યસન અવની વિશે, ગુણ ગમાવા રોગ ગણ્યું; પર નારી સંગ પ્રચંડ દુખ, શામળભટ સાચુ ભણ્યું.

છપા.

ધનથી ધારે ધર્મ; કર્મ કુંડા ધન માટે; ધન માટે મુકે શરમ, ધન વેરાવે વાટે. ધન થકી પરનાર, વશા રતે ચિત ચુકે. ધન કાજ ધર્મ તંત. મામ મરજાદા મુકે; ધન કારણ સહુ ધંધો કરે, દુખ સહે છે દેહને:શામળ કહે સ્નેહ થકી, નરનારીના નેહને; ચળે ચીતની ચીત, લક્ષ્મી દેખીને લેહેરી; પુરૂષ તણે પરતાપ; દેખતે મોહે મેરી; રિઝે રૂપ દેખંત, રિઝે માને તાને; રિઝે રાજસ રીત; માનની રીઝે માને; ગુણ અવગુણ ગણે નહીં; ન ગણે પરાક્રમ પંડિતા; શામળ કહે નહીં શાણપણ; રિઝ દેખો રીઝ રંડીતા; નાર વાહાલો નહીં સુર, વાહાલા નહીં વિદ્યાવંતા; ભાવે નહીં મન ભગત, સાશે નવ લાગે સુનો. સગા સાથ નહીં સ્નેહ ઊંચ સાથે નહીં આપે; રૂડા સાથે નહીં રીઝ, કુળવંતાશુ કોપે; મન માને પોતા તણું, કાળો કપટી કુડલો. શામળ કહે સ્નેહ તે ધરે, શામાને મન જે રૂડલો.

છપા

પરનારીશું નેહ, તેહ વાલાશું વઢીયો; પર નારીશું નેહ, તેહ નર શુળી ચડીયો; પરનારીશું નેહ, જર જશાજે ણે ખોયા, પરનારીશું પ્રીત, મુખ ઢાંકીને રોયા; પરનારી સાથે પ્રીતડી, સુખે કોઇ સુતો નથી; શામળ કહે સ્નેહપ રનારનો, કોડ વિઘન કહુંછુ કથી. કાળ ચંદ્રનો કોપ, બા રમો રાહુ તે કહીએ; પનોતી લોહુને પાય, હોડથી બેઠી રહીયે; છઠે અઠમો ચંદ્ર, કેંદ્ર સ્થાનકમાં હેતુ; સાતમે મંગળ સોય, જન્મ મત્યુ થાય જેનુ, નવગ્રહ નક્ષત્ર રાંકા જહાં, જન્મ જન્મ ઘટમાં ઘુતડી. શામળ ભટ સાચુ ભણે પરનારી શું પ્રીતડી.

છપા—નારી ચરીત્ર જેહ, વચ્ચે સસરાને સુતો; નારી ચરીત્ર જેહ ભરથાર ભમાવે ભુંડો. નારી ચરીત્ર જેહ હાકમને હોડ હરાવે; નારી ચરીત્ર જેહ; કામ મન ચિતવ્યાં કાવે; નાર ચરિત્ર નિશંક છે, ડુંગર બાળ્યા ડોલાવે; શામળકહે નારય ચરિત્રમાં નિરખીણુ અગ્નીએ ળવે.

છપા

અધર્મ કર્મ અતી આપ, પાપ પુરણુ કરનારો, છળ છદ્ર ભેદે છાપ, હોડ કરી સુખ હરનારો. કુડ કપટ ચિત ચપટ, નફટ નમેરો નેટે. રદે કડાણુ ચિત ચોર, પ્રપંચી પેષાણુ પેટે; છેક છોછી ઓછી અકલ, ગુણુ વરજીત ગરવેભરયો, શામળ કહે અવગુણુ અવગુણુ સંક્ષેધા, ત્રિપુરાજ તુજ નામે તરયો. હોમ હવન કે જગન લગન લાલ્થનો લોભી; નહિ શિવ શેવા સદન, નદન

ચર સ્થાવર થેલી; નહિ જશોદા જગત, નહિ અક્ષતને ચંદન; ફળ તંબોળ નિવેદ, નિરંજન વાણી વંદન; આ વાહન ઉપાસને. તેહ ન જાણું તહરો; ત્રિપુરા નામ એ લાકડું, શામળ કહે શીવા માહરી

છપા

જેણે ન કર્યાં પુન્ય, સ્વર્ગનો માર્ગ ન સુઝે; જેણે ન જાણ્યા જોગ, ભાગ્ય સુખ સાગર ન બુઝે; જેણે ન પેખ્યા પ્રભુ, ધરમ જેણે નવ ધાર્યા; પાપમાં નહિ પાર કર્યું, છતી બાજી તે હાર્યા; શાસ્ત્ર ભણ્યા નવ સાંભળ્યાં, ભોગ ન ભોગવ્યા વાસતી; શામળ જન્મ એળે ગયો, જેમ અરણ્ય ફુલો મહાલતિ; સ્વર્ગ સુખ તે આંકડો. અન્ન આભરણ ગોટા; સ્વર્ગ સુખ તે આંકડો, પાલખી ઘરાસને ડોટો; સ્વર્ગ સુખ તે આંકડો, ઘરણી લક્ષ્મી ઘરસુત્ર; સ્વરગ સુખ તે આંકડો, સપુત પ્રતાપીક પુત્ર; સ્વરગ સુખ જે ઇંદ્ર, મન ગમતા સુખ માણશે; શામળ સુખ સાગર સરગ, પંચ વાત પરમાણશે. નર્ક જે નિર્લજ, કરે સહુ આપે આપે; નરક તેને નિરધાર પેટ ભરે જે પાપે; નરક દરીદ્ર દેહ, નરક જે રઉરવ રોગી; નરક જેને કબુદ્ધિ નરક નડી ભ્રમમાં ભોગી; નરક સહુ નિંદા કરે, નરક અનરથમાં રહે અડ્યા; શામળ જોખ જાણી નહી, નિત્ય પાપી નરકે પડ્યા.

ધનવંત વિશે છપા.

જરને વશ છે જગત, રાય પણ જરથી રીઝે; જુવતી જર વશ હોય. લાભ પણ જરથી લીજે. જર

સજ્જન સનમાન, જરે જશવંત કહાવે; જરથી પામે જોખ; સતી શુભ કુળની આવે; જરનુંજ જગતમાંજે ર છે; દુરિજન જરે નમે સહુ. શામળ કહે જર જોર થી, બાપો એમ કહે બહુ, જર માતાને તાત; જાતજે જરથી જાણો, ડહાપણ પણ છે દાન, દાન રાજાને રા ણો. સગાં સહોદર સર્વ, દ્રવ્ય વિણ જે વેરાગી. રંગને રૂપ અનુપ, દ્રવ્ય તે કારજ ધ્રાગી; સહુ જગત વરીયુંછે જર થકી, ગરથ માંહો ગુણ બહુ ગણું, શામળ કહે સ્વરગે સંચરે; જોર હોય જો જર તણું; ચીમ ભણે છે વેદ. જઇ જરને તે જાચે; સાધકને વળી સિદ્ધ, રૂદેજ રથી તો રાચે; શુરા બાંધે શસ્ત્ર, જરથકી તે કર જોડે; આતમીને અહંકારી, હાય જર આગળ જોડે; ગામી નામીને મહીપતિ, જરને વશ વરતી રહે; શામળ કહે છે સંસાર સહુ, દમડાને ડહ્યો કહે; જરથી પામે જો ખ; જરે ઇંદ્રાસન આણું; જરથી જગ જીતાય, જરથ કી સાટમ માણું; જરથી લાખ કરોડ, હોડ હઠીલા હા રે. જરથી રાજ્ય થપાય. જરે ઝઝાને મારે; એમ જ ગત વશ છે જર તણે, ચિત્ત વે તવા ગુણ ગણે; જગદી શ ઇશ વશ જર તણે, શામળભટ સાચું ભણે; ઘણા જેહ ઘર ગરથ, રૂપ તેને ઘેર રેહેછે; ઘણા જેહ ઘર ગર થ. કુલીન પણ તેને કેહે છે; ઘણો જેહ ઘર ગરથ, રહે વશ તેને રાજા. ઘણો જેહ ઘર ગરથ. સુજસ બોલે જન ઝાઝા, જર તો છે જીવનથી અધીક, બુદ્ધી નિધાન પ્રાક્રમ બહુ. શામળ શેવક શ્રીમંતના, શત પ્ર

કાર શોભાત સહુ જર વિના જે જોખ. શોણ તે તો નહી સાચો. જર વીણ તનમાં પ્રાણ, કહુ કરતુ તે કાચો; જર વિના જે રૂપ. દેહ કુરૂપી કુડો. જર વિણ મંદીર માલ મર્મ રાખે તે ભુડો, જર વિણ ડાહાપણ છે જેટલુ, તે ઘેલાપણ જાણવું. શામળ કહે સઘળી ચીજ તે, જગમાં જર પરમાણવું. જરથી શોભે સર્વે, વેદના જરથી વામે. જરથી જીત ન્યાય, જરે મન વંછિત પામે. જરથી સગપણ સાથ, કરે જરથી સહુ કાજે, જર ચડાવે વાથ, જર થકી સરવે લાજે. જર તરણાના મેરૂ કરે, રાજ્ય અપાવે રંકને. કવિ શામળ કહે છે જર થકી; પામર લુંટે લંકને. ગાંઠે જેને ગરથ, ભલી તે વીદ્યા ભણીયો. ગાંઠે જેને ગરથ, રહે નહી કોઇના રણીયો. ગાંઠે જેને ગરથ, તેજ પડીત છે પુરો, ગાંઠે જેને ગરથ. તેજ છે સામદ સુરો. વળી ગાંઠે જેને ગરથ છે, પરક્રમી પરમાણવે; શામળ કહે છે સંસારમાં, જર વિણ મુરખ જાણવો. જર છે સહુનો જીવ, જરે લે માહ સુખ માણી; કરે પરાણે પ્રીત, રંક રાજાને રાણી. જર વશ બધુ જગત. જરે જુવતી વશ થાય; જર આગળ કરજોડી, રહે મોટા રૂષી રાય જર જંગલમાં મંગળ કરે, જુગતી સરવે જોગવે; શામળ કહે ધનથી ધનપતી, ભારે સુખ તે ભોગવે. ડહાપણ દમડામાંહી, રહે દમડામાં યારી. દમડામાંહી રૂપ, ભેદ દમડામાં ભારી. જો દમડામાં જોર, રહે વશ થઇને રાજા; દમડે ઉંચ અધિકાર. ગુણ દમડામાં ઝાઝા. દમડો મોંઘો દેતને, વણુ મક

કે સહુ વામણાં; શામળ કહે છે દમડા તણા. ભાત ભાત લેઉ બામણાં. જર દેખી જશવંત, ગુણને જ્ઞાન ગમાવે ધન દેખી ધનવંત, નીચને શીશ નમાવે. સોનુ દેખી શ્રીમંત, કપટનુ કામ કરે છે; ગરથ દેખી ગુણવંત, હે તથી હાથ ધરે છે, રાજાની કે શું રાંકની, નિર્મળ કુળ ની નારીયો; શામળ કહે સત્ય જાણજો, જર દેખી ક રે જારીયો. શુર કપાવે શીશ, ચતુર ચાકરી ચહાયે; નાચે છે નૃત્યવંત; ગીત ગુણીજન થઇ ગાયે; વિદ્યાવંત વીદેશ, જાચવા કારણ જાએ; મજુર વહે શીર ભાર, કષ્ટ કાસદ સહે કાયે, જે જે ઉપાય અન્ય યત્ન જે, બુદ્ધી બ ળ તે ધારણે; શામળ કહે શાણા સમજજો, દ્રવ્ય કમાવા કારણે. જર પાખી જગ માંહી, મોજ એકે શી માણે; જર પાખી જગમાંહી, આપ અકલ શી આણે. જર પાખી જગમાંહી, સ્વાદ એકે નવ સુજે; જર પાખી જ ગમાંહી. બડાઇ કરી ન બુઝે, જર પાખી તો જણ મા રતા, ફેરે બાજુ બુઝે બહુ, શામળ કહે જર જોરથી, શુ ભ મતો સુજે સહુ. દમડા પાખી દરીદ્ર, કુલીન તે નીકર કહેવે; રોકડાીના તે રંક, પ્રતિષ્ટા માન ગમાવે. વિદ્યા અને વિવેક, દામ આગળ સહુ ડુલ્યા. જે જે કરવા જાય ભરમથી સરવે ભુલ્યા જે શુર પુર શાણા ઘણા, વપુ વરણા ગી વાંકડા; શામળ કહે સહુ સંસારમાં, રિદ્ધ વિનાના રાં કડાં. જેને જરનુ જોર; જુલમ ઝાઝો કરી ઝુઝે; જેને જરનુ જોર, બીજાને તે નવ બુઝે. જેને જરનુ જોર, અહંપદ અતીશ આણે; જેને જરનુ જોર, જગત ઉ

જડ તે જાણો. વળી જેને જરનુ જોગ છે, છાકયો રેહે અમસે અની શામળ કહે સદબુધિ વાણ, રૂડુ ન થાયતે થી તી. એ હાથીનુ જોગ, બહુ બે માંહી બીરાજે; વાઘ સિહની પેર, ગાંઠ ગાઠે તે ગાજે. ભુખ તડકો કે ટાઢ, નહી જર પાસે જાય; વ્યંતર ભુત કે પ્રેત, કદી ચેટકન ચડાય, મન મહીરા શેર સવા તણી, કેફ સદા આવી વસે. શામળ કહે દુખીયો દુઃખ કહે, જર વાળો હઇડે હસે. નિરધન બોલે સત્યે, કહે જરવાળો જુઠી. નિરધન ગાણું ગાય, જાય જરવાળો ઉઠી; હાહાકરે સહુ લોક, વદે જરવાળો જુઠુ; નિધી ઉપર સહુ રાજી, નિધી પાખા સહુ રૂકુ. ચઉદ્દે વિધાની ચાતુરી, અરથ સાથવા સૌ રહે. કાળ કર્મ ધર્મને શર્મ સહુ, કવિ શામળ જરને કહે.

વિદ્યા વિશે છપા.

સદવિદ્યા સુવર્ણ, શાણ સદવિદ્યા સત્યે; સદવિદ્યાથી સ્વર્ગ, વીખ ઉતારણ નિત. સદવિદ્યાથી સિધી, ફ્રોવ આને વર માગ્યું; સદવિદ્યાથી રિધી; જગતમાં સઘળે જાણી. સદવિદ્યાને વશ સર્વ છે, સદવિદ્યા ત્યાં શિમાણ; શામળ કહે સદવિદ્યા વિના, જાટકે ગુણહીણા ઘણા. લક્ષપતિ તો લાખ, દિઠા નિર્ભય પ્રમાણ; જાય રાયનુ રાજ્ય, રૂપ પણ રહે ન ટાણે; કુળ પણ હોયે કલંકી, જોર જોતામાં જાયે, જોબન પણ વહી જાય; વંશ નિર્વંશી થાયે. નહિ રાજ ચોર કે અગ્નિ ભય, માગ મુકાવે બહુ થકી. મોટા પુરૂસો મન માનજો, સદવિદ્યા શુભ સહુ થકી. મુકાવે વિદ્યા માગ, પુરણ જશ વિદ્યા

પામે વિદ્યા શોભે વાન, નૃપતી વિદ્યાને નામે; વિદ્યા માંહે વિવેક, વિમળ વિદ્યાથી વાણી, વિદ્યાને વશ વિશ્વ, જગતમાં મોહની જાણી, સદવિદ્યા રત્ન વિશાળ છે, વિદ્યાથી વડુ નહી કશું; સદવિદ્યા આગળ ધન કશું, વિદ્યાહિન જન તે પશુ; પંડિત આગળ મુઢ, હંશ આગળ જેમ બગા; પંડિત આગળ મુઢ, કોકીલા આગળ કગ્ગા. પંડિત આગળ મુઢ, રાય આગળી જામ રાંકા, પંડિત આગળ મુઢ, હીરા આગળ જાચમટાંકાં. છે પંડિતમા પ્રાક્રમ ઘણાં. પંડિત સહુ શિરમોર છે. શામળ કહે પંડિત આગળે, મુઢ તો ચાકર ચોર છે. મુરખને વાહન, પંડિત આગળ વાણો ચાલે; મુરખને મોતી હાર, પંડિત ફુલમાળા ઘાલે. મુરખને બહુ માન, પંડિત કહી ગરીબ કહાવે; મુરખને અમલ મોજ, પંડિત ખડ ધાન્યજ ખાવે. પણ મુરખ કાચ કથીર છે, દીસંતા તો લિલ હરે; પણ પંડિત રત્ન અમુલ્ય છે, શામળ જો પરિક્ષા કરે, મુરખને નહી માન, મુરખ ઝાઝામાં ઝુરે; દે ન મુરખને દાન, મુરખમ અકલ અધુરે. મુરખ હલકો હોય, બહુ ગુણવંતો બોલે; મુરખ ન લેખામાંહી. નહી પંડીતને તોલે; જે હંશ મધ્ય બગલાં પડ્યાં, કારણ શું જાણે કશું કવી શામળ કહે સાચુ કહુ. વિદ્યા વિણ તે નર પશુ. પંડીત જાય વિદેશ, તોય જશથી જાણીતો; પંડીત માક્રમ પુર; મહિપતીનો માનીતો; પંડીતને પરમાણ, કરે જન સહુ કર જોડે પંડીતને સનમાન, માન અનમો

નાં મોડે. જે આગમ નિગમ છે ગુણ ઘણા, લક્ષ કો ટીધા તે લહે, છે વીદ્યા મોટી શિરમાં, શામળ ભટ સાચુ ભણે.

પેડ ભરવાવિશે છપા

પેટ કરાવે વેડ પેટ વાજાં વજડાવે; પેટ ઉપાડે ભાર પેટ ગુણ સહુના ગાવે. પેટ ભમે પરદેશ, પેટથી પાપ કરેછે; પેટ કરેછે જાર, પેટતો સત્ય હરે છે વળી સંચ પ્રપંચ અધિક કરે, પેટ કાજ નરકે પડે; શામળ કહે સાચુ માનજો. પેટ પાપ નરને નડે વિપ્ર પેટને કાજ, શાસ્ત્ર વાંચેને શીખે; વિચરી વળી વિદેશ, ભણેલા થ ઇને ભીખે. વણિક પેટને કાજ, ચાહિને વાહાણ ચડેછે; મજુર ઉપાડે ભાર, ઘણા જન ઘાટ ઘડેછે વળી કરેછે કારીગર કારીગરુ, શિર કપાવી તરકી મરે; કહે શામળ પેટ ને કારણે. કુઆચાર સઉકો કરે. પેટ ચડાવે વાંસ, પેટથી નરતક નાચે; પેટ કાજ ગુણ ગાય, ઉચ નીચાને જાચે. પેટ કરે છળ કપટ, પેટ રણમાં રખડાવે, પેટ કરે વિ ખવાદ, પેટતો શીશ કટાવે. ચોરી ચાડીને ચાકરી, અ ધરમ સઉ આખેડના; શામળ કહે સાચુ માનજો, પ્રપં ચ પાપી પેટના. કિયા ધડકણ ને ધીર, કિયા ગુણહિ ણ ને જ્ઞાતા; કિયા કૃપણને કરણ. કિયા દંભા ને દાતા, કિયા રંકને રાય. કિયા અકરમી ઇંદ્ર; કિયા પાપી પુ ણ્યવંત, કિયા ચખહિણને ચંદ્ર. વળિ અણ પંડીત કી યા, બેશી પારકે બારણે; શામળ કહે માન ગમાવીયાં, ભુંડા પેટને કારણે. કિયા દરીદ્રિ દિવાન, કિયા કુરૂપ રૂ

પાળા; કિયા જુધીષ્ટર જોર. કિયા ભિક્ષુક ભુપાળા કિ
યા બુદ્ધિ બળવંત, કિયા ગધાને કીયા ઘોડા; કિયા કપુ
ત સપુત. રામ લક્ષ્મણના જોડા. નર નાર જારને સતિ
કીયાં જાઉ જેને બારણે; શામળ કહે માન ગમાવિયાં,
કુડા પેટને કારણે. કીયા નીચને ઉંચ, કીયા રોગીનેસા
જા; કીયા અભાગીને સબળી; કીયા દુરબળીને તાજા. કી
યા અજાણુને જાણુ. કીયા પથર ને હીરા; કીયા અજા
ગજરાજ, કીયા વેરીને વીરા. જુઠા બોલા શાચા કીયા
નીચ બુધી કરે નેટને; શામળ કહે માન ગમાડીયા, પ્ર
પંચ પાપી પેટને. કઇ લછને અલછ, કઇ રંડીતને રં
ગા; કઇ રૂપડીગુણરત્ન, કઇગતી કઈગંગા; કઇ મરગ ને
ણી નાર, કઇ વળી આંખે કાણું; કઇ દાસી દેખ.ત્રે,રો
ઝવાળી કઇ રાણી. જે લપોડશાખ લેખવિના, દક્ષણાવ
ત વળી કહ્યા; શામળ કહે કવિ કોવિદ પણ, પેટ તણેવ
શ શઉ રહ્યા. પેટ કરાવે પાપ. પેટ પરદેશે કાઢે; પેટ ક
રે પ્રપંચ, ચલાવે મારગ આડે. પેટ કરે પાખંડ, પેટ
વાણ વાંકે દંડે; પેટ સંકટ થાય, પેટ મેહેનતમાં મંડે. સ
તી નારીને ગુણકા કરે, શા અવગુણ કહુ શેઠના; શામળ
કહે સઉ જાણજો, પ્રપંચ પાપી પેટના.

કુસંગતી વિશે છપા

કરે નીચનો સંગ, નીચની બુદ્ધિ આવે; કરે નીચ
નો સંગ સકળ સદગુણો ગમાવે. કર નીચને સંગ, ની
ચની ભાષા ભાખે; કરે નીચના સંગ નીચની રીતી રાખે.
વળી નીચ કામ નીચાં કરે, નિચ કહેવાયે ઉચ્ચ જન;

શામળ કહે નિશ્ચનિ સંગા કેઈનિ કરશો રાય દીન
પંડીત પંડીત મીત સુરખન મુરખ વહાલા; રૂડો રૂડી રી
ત, ચતુર ચતુરાઇ ત્યાં ચાહ્યા. શુમને વહાલો સુમ, વ
હાલ દાતાને દાત: જાર ને વહાલો જાર, ગુણી જનને ગુ
ણ જ્ઞાતા. શુરાને વહાલા શુરનર, કાયરને કાયર ગ
મે; જશવંત ગમે જશવંતને શામળ કહે સદા સમે.મ
ળે ઉચને ઉચ, મળે ભંગીને ભંગી; મળે નીચને ની
ચ, મળે રાગીને રંગી. મળે ભગતને ભગત, મળે પાપી
ને પાપી; મળે જ્ઞાનીને જ્ઞાની. મળે જાપકને જાપી. વ
ળી વ્યસનીને વ્યસની મળતે મળતા ગુણ મળે; જશગ
ભાન મળે તે તકમાં, શામળ પણ શાકર મળે.

કોઇ કહે કુંડળીઆ.

કોઇ કહે આવ્યો કાળ, કોઇ કહે થયું કોગળીયું; કોઇ
કહે ફરશો નાગ, કોઇ કહે વાશી વળીયું. કોઇ કહે વાગ્યો રો
ગ કોઇ કહે શસ્ત્ર વાગ્યું; કોઇ કહે મારી મુઉં, કોઇ કહે ગા
પજ લાગ્યું દઇવ માથે લેના નથી; જગતમાંહી મહીમા
જાણજો. શામળ કહે કે સૌ સાંભળો, મોત આવ્યું તેથી મુ
આ. પેશે અગણીત નીર, તીર ગંગાને બેશે; પરવતમાંહી
પેશે; કરે આપે એકાંત; ઔખદ અમરત હાર, ભગે ભુ
લાભ બહુ ભ્રાંત. કિંકર રાખે કઇ કોટીયા, સંચ પ્રપંચ ઘણા
કરે; શામળ કહે કે સઉ સાંભળો; મોત આવે નિશ્ચે મરે.
માત તાત ને મિત્ર, પુત્ર પરીવારજ મોટા; અલાબલ આ
ગાત તાત ને મિત્ર. પુત્ર પરીવારજ મોટા; હાથી હસ્તીને ઘોડા. લોક સાથે શુર, પરી
પરમપાર, હાથી હસ્તીને ઘોડા. લોક સાથે શુર, પરી
પુરાણ પ્રતાપે; બળવંતા બહુ બહુ, છત્ર છાંયે છત્ર છાપે.

અધિકાર અચ્યુત લખ્ય ઇંદ્રનો કરોડવાર શું કહું કથી; ર
ણ મો૧ શકી મુકાવવા, શામળ કોઈ સમરથ નથી. ના
ઠે ન મુકે ભુખ, દુ:ખ નાઠે નવ જાય; નાઠે ન મુકે ભો
ગ, રોગ નાઠે પાણ થાય. નાઠે ન મુકે તાવ, પાપ નાઠે
નવ છુટે; નાઠે ન રહે લાજ ચોર કે હાકેમ લુટે. કદી
નાઠે મોત મુકે નહી, મમતો ત્યાંથી પાસ છે; કવિ સા
મળભટ સાચું કહે, નામ સરવનો નાશ છે. જે જાયું તે
જાય, જાડ ફુલ્યું ન પારશે; ગાજ્યું તે ઢલાશે. ચડ્યું તે
તો ઉતરશે; લીલું તે સુકાશે, નવું તે જુનું થાશે; આ
સુરધા વર્ગ સર્વ, ગાય સૈ કોને ખરશે. જે કીન્નર જ
ક્ષને રાક્ષસો, દેવ ગાંધર્વને દાનવી; માધવાદીક પણ મો
તે મરે, કોણ માત્રમાં માનવી. ગયા ઇંદ્ર કઇ કરોડ, ગ
યા બ્રહ્મા કઇ લાખ; ગયા કરોડો કામ, સહુ સુર પણ
ડુલ્યા. ગયા દસ દીગપાળ, ગયા બલરાજા મહીપત; ગ
યા દીલીપ હરીચંદ્ર, ગયા છપન છત્રપત. વળી ગયા
જનકને જાદવો જે વળી લાવ્યા જાનકી. ફિટકુ રઘુવ
ર કોઇ રહ્યા નહી, કોણ માત્રનો માનવી. મરૂ મારૂ ક
હે મુઢ, કારમી કયા માયા; અજ્ઞાને આરૂઢ, અંધ થ
ઇ ધંધે ધાયા. આ મારૂ ઘર સુત, પુત્ર મારા પરણ્યુ
વું; ઘરપણ પાળો મને, આજ લગી ભાન ભાગ્યું. પણ
દીપક વશ છે વાયુને, કાયા કુંભ કાચનો; શામળ કહે
મુઢ મમતા કરે, એવા શરીર આસ સાચનો. કોઇ આજ
કોઇ કાલ, કોઇ દીવસે કોઇ રાતે; કોઇ જોબન કોઇ બ
ઢ, બાળ જન જુવતી જાતે, કોઇ વાયે તરફડી, આવ

હાતે કોઇ મરતાં, કોઇ ભોગ કોઇ રોગ, કોઇ તો સર્
પ કરડતા કોઇ વાઘે વિકાર કે હડકવા; કોઇ મમને
લડીને મુઓ; પણ કાળ ન મુકે કોઇને શામળ કહેસ
સહુ જુઓ, રાખે લખ રખવાળ લોક પીંજરમાં પે
સે; અરણવ વીસ આમન. વાળીને જો કોઇ બેસે વજ્ર
ગુરૂ ગંભીર, માંહી કોરાવી માણે; ઇંદ્રજાળ વિદ્યાય
જુગતથી જોવળી જાણે. સાંભળો સાસુની સાંચરે; કો
ટી જતન કોડે કરે. જાણતાં પણ જીવે નહી; મોત
વખત નિશ્ચે મરે, ચીરંજીવી નહી કોઇ; ગયા મનુજે
વા મહીપત, ચીરંજીવી નહી કોઇ, ગયા વહી અગ
ણિત અધિપત; ચીરંજીવી નહી કોય. ગયા અધિકારી
ઇંદરે. ચીરંજીવી નહી કોઈ, ગયા સુરજ ચંદરે. વળી
ગયા રામને રાવણ, ગયા દેવને દાનવી. સતવંતા સલ
ક્ષણા ગયા, કોણ માત્રમાં માનવી. કોઇ આજ કોઇ કા
લ, કોઇ માસે કોઇ ખટ માસે; કોઇ વરસ દસમાંર,કો
ઇ પચીસ પચાસે. કોઇ સાઠ શીતેર, કોઇ પેણાસો એ
શી; જે જાયુ તે જાય, નથી રહેવાનુ બેશી. જે નામને
તેનો ડર છે; ધર્મજ એવો ધારવો; કવી શામળ કહે
મુખ ફરે, ગંદા દેહનો ગારવો. ઘડી પલક કે પહો
ર, સાંજ સવાર કે વાહાણું; એ રૂપીક એલાય, ન
આવે સાથે નાણું. રહે ઘરમાં કે ગામ, દેશ પરદેશે પ
હમ; જળ પપેટા જેમ, એક દીન નિશ્ચય નડશે રા
ખી કેઇની રેહશે નહી,, દીવસ નહી નહી દેહનો;શા
મળ કહે કાચો કુભ છે; તો ભરૂસો શો તેહનો.

સ્ત્રીના ગુણવીશે છપા

રામા રતનની ખાણ, જાણએ રંભા રૂડી; ધરે સોળ શણગાર, હાર કંઠે કર ચુડી. શોભે જળ હળ એહ દેહ કોમળ સુભ સાજે; શોભા કરૂ સદન, વદન હસા રાખે રાજે. ભડભોજન કરાણ વીક્રમ, અને હરીચંદ્રની હારના; પંડીતચતુર પુરપાટવી, નરપતી નેહ સુત નારીના. જેઘરમાં ઘરનાર, દામ ઊંધારે દેશો, જેઘરમાં ઘરનાર, પીડ પીત્રી પણ લેશે; જેઘરમાં ઘરનાર, તોજ મેણું શીર ટળશે; જેઘરમાં ઘરનાર, માન માણુસમાં મળીસે; ઘરનાર જેને ઘરહશે, શોભીસાહુ સરસ છસો. નારવીના નરરંક, શંકરાખે નહીકેઇ; નારવીના નર ચોર, જોરજર એશખોઇ, નારવીના નર નીરબળ સબળ રાખેનહી સજે; નારવીના નર દીન હીનસુખ એકલ અંગે; ચતુરાવીના તો ચાલેનહી, જગતમાંહી રહેજાહરે; શામળ કહેછે શામાકરી, તજે જગતતો તાહરે બાળપણે થઇમાત, મટાડેપીડા મનની જોબનમાંહે રંગ સંગ સુખ ટાઢક તનની. સુખ દુખમાં શમભાગ, રાગરૂડે ગુણ ગાતી; ચતુરાં ચિત્ત હરનાર, સાર ઉરમાંમદ માતી. વળિ વ્રધપણે સેવા કરે, દેખ્યાથી દિલ દુખ ટળે; એ અંતકાળ અળગી નહી; બહુ સ્નેહ સાથે બળે. માસ અષાડો મેહ, તેહને વિશ્વ વખાણે; પાછળ પડેદુકાળ, કોણ તે જુગતી જાણે. મોતી મોંઘે મુલ્ય, વેહ પાડતાં તુટે; કરષાણ હોય કરતાર હોય કરતાર, અભર ખાતાં તે ખુટે. પણ લાભ ગરભ, ઓધે ઘનુજ,

બહુ વખેરી જાણીયે; વળી મેહ્ મોતી ને મેહની, નર નીવડે વખાણીયે. પશુ ચરેછે તરણ, રહેછે વનમાં રમતાં; નર નારીની જોડ, જાણીયે સાથે જમતાં. ઉડે પંખી આકાશ, જુએ તેનુ પણ જોડુ; કોણ ઉંચકેની ચ ગણાતુ કે કો થોડું. સુર અસુર નાગ કીનર ઋષિ; દેવી, નાગણ, દાનવી, મન ગરદ કરતાં મેળવે, કોણ માત્રમાં માનવી. નારી વીણા નર રંક, દામણ દીશે દેહ: નાર વિના નર રંક, દીશે ગુણ વીણા ગેહ. નાર વિના નર રંક નહી ધન ધારે કોય, નર વિન નર રંક. કુગી પુજન નવ હોય. નિર્મળ જે નર નારીઓના ભોગ ઉશાન ભોગવે, અવગુણ અઢળ અગુણ ઘણા, જુવતી વાણ નર જોગવે. નારી નરનુ અંગ. સુખદેવ ગુરુ કરશોઃ; ભળે પુન્યમાં ભાગ ભાગ બસ ભામે લેશો, શામાંથી સંતાન, ધર્મ જુવી તે આગે; પ્રગટે પુત્ર સપુત, કુળ એકોતેર તારે. કુળ શુભે મળે જો કામની, સતમાંને સુખ દે સતી; કુ એમ વીચારુ આવંથી, પુરુષારત જેનો પતી. માનની મોટે મુરત, મહામત્ય એ મોટી; છાવા ઇચ્છે જેહ, તહુની પાંચ ખોટી. સ્વરગ મૃત્યુ પાતાળ, ભભારત જેભણ્યા, ઉચ નોચને અમીર, સર્વ જુવતીએ જાણીયા. સો વરા રતનો પણ ગુણે, મોટા પુરુષો પ્રીછજો; સઉ સાખ સાખી શામળ કહે, અંતરમા સહુ ઇછજો. નિર્મળ મનની નાર, સ્વામીને સ્વરગ પમાડે; જુવતી જોબન માંહી, રાંકળી રંગ રમાડે. છ કે કુળ કલ સરસ ચલાવે ઘર સુત્ર; વધે તેથી વંશ, પરસવે પુત્ર સપુ

જ વળીકોય સતી શુભ માનવી, પુણ્યવંતી તે પારખો; છે નીચ કોઇજ નારીયો. રાગ મઉ નહી સારખો.

પતિના વિજોગ વીશે છપા

પિતા ઘેર જે પુત્રી, હોય રિદ્ધી પણ રાંડ; મો તો પુંડન લોક, કહે જે કર્યો છંડી. પિતા ઘેર જે પત્રી, કુટુંબ કહાવે ખોટી; ભોજાઇ બોલે ભુંડ, કહે આ કરશે ચોટી. કદી હીન હોય ઘરનો ધણી, પિતા હોય અશ્રી પતી; પણ સામાશ્રી સંગ જે નાર, છેકહુ ળવી નેસરણુ; નર પાખી નાર હોય જાય કુગણુ. નર પાખી જે નાર. ન શુ પીપળીનુ મુળ નર પાખી જે નાર આકડાનુ અતુળ. નર પાખી નારી એકલી, શક્ટી સુની સર્વ તે માન ન પામે માનની, ગળાય જાય જશ ગરવ છે.

પોતાના હેત વિશે છપા.

પુત્ર કરે જો પાપ, પિતા તે પુણ્યરજ જાણે: પુત્ર કરિ દે દુખ, પિતાને સુખ સમાણે. પુત્ર કરે જો હાણ, પિતા તે લાભજ લેખે; પુત્ર ગહે જો ન્યુઠ, પિતા દિલ સત્ય પેખે. આ ગુણ અસંખ્યધા પુત્રના; પિતાને મનતા લાડ છે; શા ગુણ આશીકણ કીજીયે. પુર્ણ પિતાનો પાડ છે. પુત્ર તણો વીજોગ, તેથી દાવાનળ રૂડો; પુત્ર તણો વીજોગ, તેથી શુભ જળમાં બુડચો. પુત્ર તણો વીજોગ, તેથિ શુભ ડસવો સાપે; પુત્ર તણો વિજોગ, તેથી શુભ તપવુ તાપે મહા દુઃખ નહી મરવા તણુ, દુઃખ નહી તન રોગનું; પણ કરોડ દુઃખ સામળ કહે, મોટુ પુત્રવિજોગનું. પ્રીતી ભલેરી તાત, માહા પ્રીતી માતાની; પ્રી

તી સગાં સમસ્તપ્રીત ભારે ભ્રાતાની. પ્રીત ઘણી મોશાળ પ્રીત પણ શ્વસુર પખાની; પ્રીત ઘણી પ્રીય નારી, પ્રીત શુભ સખાની. છે મિત્રી અનેક પ્રકારની, કહે શામળ કેડે કથી; પણ અધિક પ્રીત અંતર તણી, સપુત સમાન સરસ નથી. જેણે ચઢાવ્યાં આળ ભાળ રમતાં ગેવરાવ્યાં; જીવઘ એ પંથ પ્રજા, હત્યાદીક પાપ કરાવ્યાં મિચ સંથ કરીને વેર. જેર દઈને જર હરીયંભ થી ગર્ભ કઈ પાત, ઘાત કુટંબે કરીયાં. પાડ્યા વિછેહ નરનારીને ભંગ કરયો ઘર સુતનો, પામે પોતે તે પાપથી વિજોગ પ્યારા પુત્રનો.

મોટા લોક વિશે છપા.

મોટા કેડે છીદ્ર કાઢશે તે દંડાશે; મોટા સાથે વેર. કરે તો સોરંડાશે મોટા સાથે પ્રીત, પિડા કેઈક દીન કરશે; મોટા સાથે મમત, કીધે વાણ મોતે મરશે, વળી મોટાને જે ગુણ કરે, તે આટલુ ગુણ જશે. કરની કરીતી રાજા કને, કરશે તે દુખીયો થશે, મોટા પાસે એહ કીજેતો ઘોડાં બાંધે: સગપણ મોટા સાથ, કીજે તો કાળજુ રાંધે. મોટા આવે ઘેર. સવારથને તતો તાકે. મોટાથી વેહેવાર, કરેતે આખર થાકે. જે મોટા જન સુરખના, તે સથે નવ બોલીયે મોટા સાથે નેહ કરે તે કાળજ કડ, મોટા સાથે વેર કરે તો ભાગ્યજ ભુંડું. મોટા સાથે વેર થયું તો જીવજ લેશે. મોટા સાથે વેર, કરે તે કેદ રહેશે. માનીયે વાત મોટા તણી કદી નીંદા નવ કીજીયે. શામળ કહે પ્રીતી પુરણ જો પણ મોટા

થી બીજીએ કરે ચેરિ જે ચોર, એક દીન શીશ કટાવે; કરે ચેરિ જે ચોર, માન મરજાદ મટાવે. કરે ચાડી જે ચાડ, સુજશ જેાામાં જાય; નિર્ધનને વેપાર, કદી દેવાળું થાય. જે મેટા સાથ મમત કરે, મોત વિના નિશ્ચે મરે; નિરાશ રહ્યાથી પણ નકી, કેમ અરથએકે સરે.

દેશી રાજાવિષે છપા

રાજાનો વિસવાસ, કરે વાણ મોતી મરશો; રાજાનો વિશ્વાસ, કરે ધન ધારજ હરશે. રાજાનો વિસવાસ, કરે તો રાજા રૂઠયો; રાજાનો વીસવાસ, કરે તો કાળજ ફુટયો. રાજાને મિત્રજ માનશે, કહું ડહાપણ તો શું કથે; કરી દોનની કહેજે કોઈને, મહિપની મીત્ર શુણ્યો નથી. રૂઠયો વિપ્ર દે શાપ રૂઠયો કીંકર કરજોડે; રૂઠયો શત્રુ દે દાવ, માન મરજાદા મોડે. રૂઠયો પડોશી પાપ, ખોટી ચુગલી જઈ ખાય; નારી રૂઠે જો નીચ, મરે કે નીકળી જાય. રાજા રૂઠયો રિદ્ધિ હરે, જશ જરનું જોખમ કરે; તે ધરમ શરમને નવ ગણે, દુખ દેતાં ઢીલ નવ કરે. કહે દીવસને રાત, રાતને દિવસ કહે છે; હાડા કહે છે સર્વ, લક્ષ સહુ લાજે લે છે, જળસ્થાને સ્થળ કહે; કહે સ્થળસ્થાને નીર, વીરને વેરી કહે, વેરીને કહે છે વીર. લંપટીઓ વજાડે હાથ જાણ, ભજીયા બોલે ભણ ફરી; કહે ખરૂ ખરૂ ખોટું નકી, કોઇ ન ત્યાં પુછે ફરી; તેડુ ભલુ શતરૂનુ. દામ કામે દંડાવે; તેડું ભલુ કો દુષ્ટ, દશા છળ કરી છંડાવે. તેડુ ભલુ યમરજ, જીવ જલદી લઇ જાય; તેડું ભલુ લેણદાર, લેણું લઇ માર

ગ થાય. શુભ તેડું તાવ તરીયા તણું, સીંકુ સરપ વી શપાનનું; શામળ કહે ભુંડુ સર્વથી, દુખ તો તેડુ દીવાન નુ. કોઇ સમે દે દ્રવ્ય, કોઇ વેળા મન મેલે; કોઇ સમે કરે કોપ, કોઇ વેળા ખુશી ખેલે; કોઇ સમે શિરપાવ, કોઇ વેળા લે લુટી; કોઇ સમે રહે રાજી; કોઇ વેળા રહે રૂઠી. જુદા ઘડી ઘડીમાં ગુણ ઘણા, શામળ સત્ય કહે સૂડી; બહુ દીઠાને બહુ સાંભળ્યા, નૃપતિ મિત્ર કોના નહી,

વાણીયા વીશે છપા.

જીવ દયા પ્રતિપાળ, આળ એકે નવ બોલે; ન્યાવટ સાવટ નેક, ધર્મની ધારણ તોળે. સદાવ્રતની સાખ લા, ખ ઠેકાણે લહીએ; પુણ્ય વાતમાં પુર, નુર કુળ સુધે કહીએ. માને છે મોટા મહીપતિ, દેશ વિદેશ કોઠાં કરે; શામળ કહે સુલતાન સમ, એમાં નવ અંતર ધરે. અધર્મ કે અભિમાન, ગાન કે તાન ગણે નહી; નિંદા નિંદા નિસ સ્વભાવ, ભુંડુ મુખ વેણ ભણે નહી; વણિકમાં હે ગુણ વિશ, રીસતા ન ચડે રંગે; ચોરી ચાડી જુઠ, અહપદ ધરે ન અંગે. કદિ ગાળો કોઇક દે ઘણી; પાછી ન દીયે વાણીઓ; વળિ પુઠ ન બોલે પારકી, વ્યવહારી તેવાણીયો. વીશ વસા નહી વણિક, જીભે જે જુઠુ બોલે; વીશ વસા નહી વાણીક, પેટનો પડદો ખોલે. વીશ વશા નહી વાણીક, ઉતાવળીયો જે થાયે; વીશ વસા વાણીક, વનિતાશું વેહેવાયે; વળી વીશ વસા તે વણિક નહી, ચડયો રાવળે વાણીયો; જે સત્ય તજે શામળ ક

હે. વીશ વસા નહી વાણીયો. વાસ નહી જયાં વણિક, નગર તે ઉજડ કેહેવું; વાસ નહી જયાં વાણીક, રાતવાસો નવ રેહેવું વાસ નહી જયાં વાણીક, કસો વેપાર ન કરવો; વાસ નહી જયાં વણિક, ત્યાં ભંડાર ન ભરવો. વિદ્યા વિવેક મહો નહી, પરંતુ મહો જયાં વાણીઆ; એ અનેક અઢાર વરણ વીશે, શામળ જુગતે જાણીઆ ભોગી ભુપ સમાન, દયાળુ દાતા દાનો; વણજ વ્રુછરી વકીલ, મહીપતીનો મન માન્યો. નાણાવટમાં નેક, કોઇ કંદોઇ કાણીયો; દોશી દાસ દલાલ, ભલો ભંડારી ભાણીયો. ગુણસાગર દિલ ગરૂઆ ઘણો, લેણ દેણ લાયક લહયે; સુવિચારી વિવેકી વાણીયો, શામળભટ કવિયે કહયો. દૃઢ હઇયાનો ધીર, નીરમાં નાણાં નાખે; દિલનો દાહયો દીઠ, તોતળી ભાષા ભાખે. ઉપજે આગળ બુદ્ધી, સભા પરમાણે સુજે; કરે લાખનો વણજ, ઘણો નાણાવિણ મુંઝે. કોસાર કોડી કેરી કરે; ખરચ કરોડ જશ જાણીયો; છે ચારવરણમાં ચતુરનર, વિવેકિ જોતાં વાણીયો. સેવો નિરદય નિચ, સેવો વસવઇયા વાદ્ધ; સેવો કોઇ અકરમી, ખાત્રપાડુ કે ખાદ્ધ; સેવે ભાંડ ભવાઇ. સેવજો જાચક જોગી; સેવો વરણ અવરણ. સેવજો ભિક્ષા ભોગી; સેવજો કાછીયા માછીયા, ઠગઓ લાને ઠાણીયા શામળ કહે અરથ સરે નહીં, વખાણી સેવ્યે વાણીયા.

પરચુરણ છપા

ઇંદ્ર વારણા હોય, કોઇ ખાંત નવ ખાય; આવળ કે

રાં ફુલ, તેથી સુગંધ ન પમાય. આકાશ કેરાં નીર, તર
ષા તેથી નવ ભાગે; બગલા ઉજ્વળ હોય, હંસને કામ
ન લાગે. દેખાય કરા મોતી સમા, આભૂષણ ન એપે એ
શા; કવિ શામળ કહે સાંખી જુએ, ગુણ વિણ રૂપક
હો કશાં. કામ ક્રોધને લેભ, મોહ માયા નવ મંડે; અ
હંકાર અભિમાન, છેક છળભેદજ છંડે. પરધનને પરના
ર, તજે પરનિંદા પ્રીતે; સત્ય સાથે સબંધ, રમે ગુણ
રાખે રીતે. દે દાન માન સનમાન શુભ, પરમારથમાં
તે કરે; જો ગ્રહસ્થમાં ગુણ એટલા, તો ઇકોતેર ઉદ્ધરે.
છાનું ન રહે ખુન, છાની ન રહે ગુણ મત્યે. વિદ્યા છા
ની ન રહે. રહે નહી છાની પ્રીતી; છાનો નરહે શુર, ર
હે નહી છાની રિતી. દાતા જુઝાર જ્ઞાની ગુણી, વ્યસન
વાદ વિદ્યા વિશ્રી; વળિ દાન માન સનમાન શુભ, છા
નો ન રહે સિદ્ધિ રિદ્ધી. છાની ન રહે છેક. રીત ભુ
ડી કે રૂડી; ઘરમાં કરિયે ગુહ્ય, દેશમાં વાગે ડુડી છા
નો ન રહે પુરૂષ, શુર કાયરકે દાતા; છાનુ ન રહે છિ
દ્ર, ભ્રાત ભગનીકે માતા. વળી વિદ્યા છાની રહે નહી,
ભોલા લેહેર લક્ષ્મી તણી; કહી છાનુ પાપ રહે નહી,
બોદી ઘાસ પ્રથ્વી ધણી.

પ્રશ્ન ૯૫.

કોણ પ્રથ્વીથી મેંઢ; કોણ અણુથી પણ નાનો; કો
ણ પવનથી પહેલ, કોણ દેવોથી દાનો. કોણ વિધુથીવિ
મળી. કોણ અગનીથી તાતો; પયથી ઉજ્વળ કોણ, કોણ
મદેરાથી માતો. વળી કવણ તેજ તરણી થકી, કોણ

સારકરાથી ગળી; કવિ શામળ કહે ઉતર કહો, પુરણપો
થ મન રળી. કવણ તરણથી તુચ્છ, કવણ મણીથી છે
મોંઘો સ્વર્ણથી શોભે કવણ કવણ કુશાકાથી સોંઘો. કવણ
બ‍ાસથી બેહેક; કવણ બાળકથી બાળો. વળી કવણ વીં
છથી વેદના, કવણ સરવથી છે ગળી; શામળ મેલું શું
મેશથી, કહો તો પહોંચે મન રળી.

ઉતર છપા

મહિથી મોટો દાની. અણુથી લોભી નાનો; પવનથી પેહે
લુ મન, વિવેક વીબુધથી દાનો. ચંદ્રથિ નીમળ ક્ષમા, ક્રો
ધ અગનીથી તાતો; દુધથી ઉજવળ સુજશ, અમલ મદિ
રાથી માતો. છે તેજ તરણીથી નેત્રનું ગરજજ સાકર
થી ગળી; કવી શામળ કહે ઉત્તર કહ્યા, પહોંચી તેની મ
ન રળી. જાચક તૃણથી તુચ્છ, મણીથી સદગુણ મોંઘો
સ્વર્ણથી શોભે સપુત, ગરીબ કેશકાથી શોંઘે; કીર્તી બરા
સથી બેહેક, કપુત કાજળથી કાળો; સુમ લોહોથી કઠણ
અજ્ઞ બાળકથી બાળો; દુર વચન વીછીથી વેદના, મિરટ
વાણી સહુથી ગળી; છે કલંક મેલું શામેથી, પહોંચી તે
ની મન રળી. પરહર મન વીણ મેળ, હેત વીણ પરઘર
જાવું; પરહર બાળશું બ્યાહ, ચાહવીણ પરહર ચાહવુ
પરહર વડાશું વેર, મિત્ર પરહર જે ઘાતી; પરહર લંપટ
ગુરૂ, દુરટની પરહર જાતી. પરહર જે મીઠો લબચી, પ
રહર લાંચ લે પાંચમાં; શામળ કહે પરહર પ્રેમદા, અ
ન્ય પુરૂશની આંચમાં બાળ પરાણે પ્રીત, બાળ નિરધન
નુ જીવવું; બાળ કુબુદ્ધી બુધ, બાળ ખારૂ જળ પીવુ

બાળ સુમની શેવ, બાળ કપટી ઘર નાણું બ ળ ચુગ લીની ચાલ, બાળ બકરી હુઝાણું. વળી બાળજ વસવુ સાસરે, બાળ બનેવી ઘર જવું; શામળ કહે બુધ્ધિ બાળ જે, દરીદ્ર થઇ ડાહ્યા થવું. બાળ મુરખાશુ મેળ, બાળ જે પાપે રળવુ; બાળ નિરલજ વેપાર, બાળ આગુમળને મળવુ. બાળ ગુણ વિન રૂપ, બાળ વગડામાં વસવું. બાળ બહુ બકવાદ, બાળ હરદમ જે હસવુ. વળી બાળ ઉપાસન ભુતનુ. બાળ વિદ્યા વિણ નામને; વળી બાળદ ઈ દાતાર વિણ, બાળ વસ્ત્રવિણ ગામને. બાળ વસવુ મે સાળ, બાળ સ્ત્રીતણુ સુખ ધરવું; બાળ બનેવી ઘર. વ સીને ભરણ ઉદરનું. બાળ દીકરીના દામ, બાળ શ ત્રુ ઘર સરણે; બાળ કુંડળા કાન; કથા ન શુણી કદિ ક રણે. બાળો પરવશ પેટારથી, આદર વિણ ઉદર ભરે; શા મળ રહે બકુંચા બાળજે, સપુત વસે સસરા ઘરે. બાળમા ગેની ભીખ, બાળ કાશદીયુ કરવું; બાળ ચોરીનુ ચીત, પા રકુ ધન જે હરવુ બાળ વેતરૂં વેઠ, ભાર લેવો નિત્ય શીશે; બાળ પુરૂષ પરવશ, દીનતા નીશ દિન દીશે. વ ળી બાળ પંથ જે પાપનો, બાળ એકલ સુરા થવું; શા મળ તે બાળજે, વિદેશે જન્માંગે જવુ. ધિક શુરાતુશ અ: જો કદી કાયર કહાવે; ધિક ગુણીજનના ગુણ, ન ગુણના ગુણ જો ગાવે. ધીક જાચક જગમાંહી, કૃપાણ આગળ કર જોડે; ધિક કવિતા કવિકેરી, કૃપણના જશ જો જોડે, ધિક્કાર પવિત્ર સુપાત્રને, કુપાત્રશું રંજીત રહે; શામળ ધીક વિદ્યા ચાતુરી, અરથ કાજ શઠગુણ ગ્રહે. ૭૧

મની ભુંડી એ ગ, ભોગ ઘેલુ ઘર સુતરા પાજક કાણેભો ગ, ભોગ જે પુત્ર કપુતર. ભોગ દેહમાં રોગ. ભોગ જેપા પે રળવું; વાહ્લા વિજોગ ભોગ, ભોગ સાગુસોતે મરણું. મહા ભોગ પ્રેમ પરનારીશું, ભોગ મગત મુરખપણું; મ હાભોગ ભક્તી ભાવે નહી, ભોગ એટલાંને ભાગ્યું મુઓ. મુરખને જાણ, મુઓ જે નારી કુનારી; મુઓ દેહ ક્ષય રોગ. મુઓ જે રણ શિર ભારી. મુઓ ચડેલ કલંક, મુઓ અપજશ લે આપે; મુઓ ખોર કરનાર, મુઓ જે રળવુ પાપે. જન મુઓ જેહ પરવશ પડયો, મુઓ જે વનિતા વશ હવો; કવિ શામળભટ સાચુ ભણે, માન હીણ માણસ મુઓ. જીવ્યો જશ લેનાર, જીવ્યો પર મારથ પુરો; જીવ્યો દાતા દેહ, જીવ્યો જે સામદ શુરો. જીવ્યો ભાવિક ભક્ત, જીવ્યો જે જગતે જાણ્યો; જી વ્યો કીરતીવંત, જીવ્યો કવીયેજ વખાણ્યો. જીવ્યો જ ન તેતો જાણજો, જેની આશા સહકો કરે; શામળ કહે જીવ્યો તેહ જન, જે સંકટ પરનાં હરે.

જીવતાંને સઘળુ મળે.

વાંઝણી પ્રસવે પુત્ર, મુરખ પણ કવિજન થાયે; ની ર ભરાય નવાણ, રંક શિર છત્ર ધરાયે. વળે કોઇ દી ન વેર, ઊેર વળી જાય જરૂરી; ગુણકા જેવી ગમાર, સ તી તે થાયજ સુરી. એ રીતે અનેક થયા હશે, શાસ્ત્ર શાખ દેછે સહી; શ. મળ કહે ઝાઝુ શુ કહુ, જીવ ગયો આ વે નહી: જીવતો પામે રાજય, જીવતો પરણે નારી; જી વતો બેસે અશ્વ, થાય જીવતો વેપારી; જીવતો માંડેજ

ગન, સુકીરતી જાતે। સાહે; જાતે। પહેરે નગ, જાત
તો ભાહુાણા ભાહે. વહાલાના હોય વિજોગીયો, તે સંજો
ગી થાય છે; પણ મુઆ કોઇ દેખે નહી, શામળભટ ગુ
ણ ગાય છે,

સુખ દુઃખ વિષે

દુખે જાય સદબુદ્ધી, દુખે આણતર નવ આવે; દુખે ડ
હાપણું દૂર, દુઃખ કુડ કપટ કરાવે. દુખે દેહમાં રોગ,
તેજ તનનુ તો નાસે; દુખમાં ક્ષીણ લેહેર, પલક ન
આવે પાસે; દુખ દાવનળમાં ડુબીયો, જરીએ શાંતી
નવ જડે; હસવું નવ આવે હેતથી. દુખ મુખમાંથી કય
મ પડે. સુખે સાંભળે સર્વ, વ્યસન બહુ વિધીના બુ
ઝે; રમવુ હાસ્વ વિલાસ, સ્નેહથી જુગતી સુજે; ભાંડ
ભાઇના ભાવ, જાન જોણુને જાતર; ખટરસ ભોજન
ખેલ, મહાસુખ મહીમા માતર. દુખ દાવાનળમાં જેપ
ડ્યો, સુખ સરવે એનુ ગયુ; હસવુ કયમ આવે હેતથી,
પીંજર બળી મલે થયુ.

દીકરી કુડે દામ, ખરચી જોબનમાં રાંડે; જન્મ કુ
વારા જાય, પછી ઘડપણ ઘર માંડે ગુરૂ નિરમાં નાણ
બને એવુ કુ બુડે. ધણિ પકવે બહુ ધાન, આવિ ગઃ
ગોતર ગુડે- મનના મનસુબા મન રેહે, વિશ્વ સુવાયે
જાય છે; મન મમત ઘણો મુરખ કરે; કરતાનુ કર્યુ થા
ય છે; જે બેસે ગજ શીશ, ચરણ આપુવાણે ચાલે; ન
જુવે તડકો ટાઢ, ફરે દાવાનળ ઝાળે; જે ઘર લાખ કરો
ડ, વ્યાજ ભરતા તે દીઠા; સુતા પુષ્પની શેજ, કાસંદા

ફરે વરીઠા. છે એવી અકળ ગતી દઈવની, સુખ ત્યાં દુ ખ આવી અડે. શામળ કહે રૂધળાં માનવી, શાંએ દુ ખ જે શિર અડે.

હીમત વિશે છપા

હીમત મુકે હાણ. હીમત મુકે તન ધ્રુજે; હીમત તજે છવ જાય, સરસ રસ્તો નવ સુજે. હીમત મુકે હમેશ જરૂર જરને જશ જાય; હીમત મુકે દામ, લેણના દેણાન થાય. હીમત મુક્યાથી હાર્ગીએ, ભાડકી વેણ ન ભખી એ; કવી શામળ કહેછે સર્વદા રૂદયે હીમત રાખીએ.

છપા

દાતા કોઈક દેશ, કપણ જગમાં બહુ જાહેર; શુરા કો ઈ સમશે, કોટીઆ કુડા કાયર, પુણ્યનો કયાઈ પ્રવેશ.પા પાપીનાં પુર વહેછે; સતવાદી સતી કોઈ, કલંકી કરોડ ર હેછે હરમે હરમે હીરા નહી, પુરપુર પૈઠા પાણછે; જા ણો વીરલાં જશવંત નરઅસંખ્ય પુરૂસ અજાણછે. શો રી શેરી બહુ શ્વાન, સિંહ સાંભળીએ કાને; રાપુત સ હસ્ત્રે એક, કપુત કોટી અનુમાને. સદવિદ્યા કયાંઈ શો ધ, અવિદ્યા અતી-આડંબર; ધાતુ વાદી કો ધાર, ધુત જાઠા જગ ઝમર. કવીજન સાચો તો કોઇ છે. મુરખ કવી સહુ માણતા; શામળ કહે બહુ લોક સ્વાર્થી, પ રમાર્થ કો જાણતા. બહુ બાંધે હથિઆર, તાણવા વેળા ત્રાસે; બોલે બોલ અતોળ, નાણું ખરચ્યાથી નાસે.ખા ય પીયે જન ખુબ, હોય ખવરાવે ખાંપણ; સત્ય કોઈ સાહુકાર, ઓળવે આપી થાપણ. બકવા કરી બોલ ખ

કે બહુ, પામે કોઇક પુરપતિ; તુર રાખે નરપતી નામ નુ, રૂડી કરમની જો રતી.

સારા નરતા સ્વભાવ વીષેછપા

કેસર ક્યારા માંહી, બગાસ કસ્તુરી મેહેકે; પાળી કનક ની પાળ, લસણ મોતી સેહેકે. ગંગા ગોમતી નીર, કે સેર જડીત્રજ ઝારી; શોભી ધરી શણગાર, સિંચે નરપ તીની નારી; એતી રીત કદી ઉગીયો, લસણ છોડ ગંગા તટે, બહુ સોઇ ઉઠે પણ બહુ ઘણી; શામળ સ્વભાવન વ મટે. જગ તરવાને તુંબ, અગેન એ લવવા નિર; મુ ખનુ ઔષડ અન, બાળીનુ એ મડ ક્ષીર; તાવ એ ષડ ઉપવાસ, ગુમડે દામન દવા; વિવેક તો વશીકરણ: સ મસ્ત પ્રકારે શિવા. એ ષડ છે એક એકના, કે કે કે કે ક હુ શુકથી; ભુંડા કે રૂડા સ્વભાવનુ, શામળકહે ઔષડ મ ળતુ નથી; કેઇ સ્વભાવે શીળ, તથા કોઇક તો તાતો; કો ઇ સ્વભાવે ઉદાર, કોઇ કરપી મદ માતો. કોઇ બાર કો ભુપમી, કોઇ દંભી કે કહુયે; કો પાપી પુણ્યવં ત; કોઇને વ્યસને વાહ્યો. કો હુગામીને કો હેતુવે કો હમમુખો ફરી ઘડયો. કેઇ વગણ વેઃ બેઠ કો ભારેઅ ગ્નિયો; કો મુરખ માહેપત્ય, કોઇ જ્ઞાનીમાં ગણિયો. કો ઇ કરે બહુપુણ્ય, કોઇ કહેવાણા પાપી; કોઇ સમજ્યા નહિ સત્ય, કેઇ રૂપમાણા આપી, કો સુખદાતા સંસાર ને કેઇ નીચ સઉને નડયો; શામળ સ્વભાવ પલટાય નહિ, પ્રથમ પડયો તેતો પડયો.

હજામવીશે છપા.

વાળંદને ઉર વાત, રહે નહિ છાની છપની; વાળંદ ને ઉર વાત, રહે નહિ ખોટી ખપની. અઢાર વરણુ એ હ. અતીશે જાતજ એછી; ન ગણે પુણ્ય કે પાપ, તેની મતી છે છી. શીખામણ દઉંછુ સર્વને, રશ વાગશે કુડીયે; જો વાળંદ આગળ વાતતા, કહી રૂડીકે ભુંડીયો.

ભાટ વીશે છપા.

કરે જમાની કેઇ. દશોદી કોઇ કહાવે; કેઇ વજાવે હાટ, કેઇ કીરતી ગુણ ગાવે, કો પીંગળના પાડી, કોઇ મીઠાશે મેહની; કો પસાયતાં ખાય. કરે નહિ શેવા કોની. સનમાન મજેનો શાહેબી, અસમાને દીલમાં ડરે; કવિ શામળભટ કોડે કહે, ભાટ ભલી મોજો કરે.

કોળી વીશે છપા.

કોકીલ તો દાતાર, સ્વભાવે કોકીલ સગરો; કોળી વલામણ વાટ, ન હોયે કોકીલ નગરો. કોકીલ કોકીલમાંહી, કહીં નહિ થાયે કુડો; જઇ ચોરે પર રાજ્ય, કાજ્યમાંતો રહે રૂડો. ભેદ ભુપતિ ભંડારને, શરણાગત સોઠા સહી; શામળ જાતી કોકીલાતણી, ફિકી વસ્તુ મેલે નહીં,

સોની વીશે છપા.

ચાહુન કોળી ચોર, લઇ તે ખાતર પાડી; ચુગલલોક પણ ચોર. લહે તે કરિને ચાડી. વણિક જાત પણ ચોર, લહે ખેતર માંડીને. એ ત કસબ ચોર કંઇ દાટેથા, એતો અપરમપાર છે; પણ દહાડે ચોરે દેખતાં, સહુ ચોર સોનાર છે.

ચોપાઇ.

શોની કેરો એજ સ્વભાવ, ન ચોરાયનો આવે તાવ; ન ચોરાય ઉપજે ચિતભ્રમ, શોની કેરા કુળનો ધર્મ ત સ્કર ના બીજા છે ઘોર, કોળીથી એ ચોગણો ચોર; શો ની સાચો તેનુ નામ, કરે ઘણુ તસ્કરનું કામ. ન ગણે બ્રાહ્મણ ને ગણે ભાટ; ન ગણે માત ભગનીની ખાટ; ન ગણે ધરમ ગણે નહી કરમ; નહિ શોનીને શરમ. શોનાનુ સુનું કરિ દિયો, ત્યારે તેનુ લુટી લીયે; પ્રથમતો સૌ શોનુ હરે, વળતો સુએ કે પુણ્ય કરે. પવિત્ર જાત ક રે બહુ પુણ્ય, લેતાં નિમિષ ન રાખે ન્યુન.

દોહરા.

નિંદાથી નરતું ઘણું, શું કહું વારંવાર; જગમાં શો ની જાણવો, સહુ તસ્કર સરદર. મીઠુ બોલે તુષ્ય થ કો, પેર પેર કરી પ્રીત; વિધ વિધની વાતો કરી હરે સરવનુ ચીત.

શપુત. કપુત વિશે છપા.

સપુત નામ સરદાર, કોઇ ઉપર નવ કોપે; સપુત ના મ સરદાર, પિતાનુ વચન ન લોપે. સપુત નામ સરદા ર, બાપનુ કુળ ઉદ્ધરે; સપુત નામ સરદાર, હોય સામ રથ પણ હારે. વળિ સપુત નામ સરદારને, કુટંબનુ પોષ ણ કરે; શામળ કહે સપુત સલક્ષણા, માત પિતાજેનાં ઠરે.

કપુત કહીયે તેહ, બહુ પરિયાને બોળે; કપુત કહિયે તેહ, ધર્મ ધારણ નવ તોળે કપુત કહિયે તેહ. રાંક જ પતી ાકુત જાત. તાત જાણુ સઇ તેનો. નામ એક

નને રંજાડે; કપુત કહિયે તેહુ, ભરન આંઝાં ભંજાડે. એ
વા તો કપુત અનેક છે. અહંકાર ઘર આપને; શામ
ળ કહે સઉથી કપુત જે. જીવ ઉથાપે બાપનો.

સુરજરીઉવિષે છપ્પો

ગાંડા પણ ગુણવંત કદી એ ટમ નવ માણે નહિ ટે
ક તરતી ન અકંપક મન નવ આણે વાંકા ચુકા ન થાય
જેમ નર વાંક જેમ તે પોતે થાય ન એક પરી પક્કા
ના જેમ તે પણ વીર હાક વાજે જહું; ત્યાં વીરજ મન
મા ધરે; પણ જ્યમ ગોળ ચોખા છડે, વેરી ઉર ક
ર વાવરે.

કવી શામળભટની શમશ્યાઓ

નવ અઢુમાંહી નામ, કામ કાશનુ કરતો; પુરસુ જશ
પરતાપ, તાપની હરકત હરતો, ભાગ્યશાળીને ભોગ્ય,
રોગ દુઃખ દળે રહે; સારગ નામ સરાદર, સારગપર
વાહન સનેહ, તેને જે નામે છે, તે આવ્યાથી દુઃખ જશે;
એ શીઘ્ર સ્વામીજી લાવજો. તો વળતો સેળે થશે,

ન્યાંહડો

કણ રૂઢા કહેવાય, જમે નહીજન પણ કોઇ; મરદ વધા
રે માન, માનની રહે મન મોહી, સાર ગણે સસરા. ભુ
પ પણ ગણે ભંભાઇ; અતીશે ઉજવળ અગ, સગ શો
ભીત સહાઇ, જે બ્રકાર ગુણવત છે, પ્રસન્ન મન પુરાણ
કરે; જો સ્વામી શોધર તે લાવશો, શામળ કહે સોળેસરે.

મોતી

નાર મળી હરા વીશ; પુરૂષ પરઠાણો જેનો; સુર

નર રેય, આવરદા એનો સરખો; વસે વેગલે વાસ. ૫ ડીને પુરે પરખ્યો, તે તાલોન નર્ગી તણે, હસ્તક રૂડા નર હશે; પંડ્યાજી પેહેલા લાવજો, ત્યારપછી સેળે થશે

ચુડા

સપુત તણુ છે નામ, સભામાં શોભે સેહેલો; રજની કેરૂ રૂપ, પુજન શીર કરતા પેહેલા; નોક કરે નરનાર દેહ શુભ આપેદાખે; તસ્કરને મન તાપ, ભલા જન તો શુભ ભાખે. તે નરના તનથી નીપજે, કરૂપ કહેછે કામની; શામળ કહે સ્વામી લાવશો, તો ભજશે શુભ ભામની.

દીવાનુ કાજળ તથા મેશ

સાઠ નારીએ નાર, નાર અઠે નર જાણુ; આઠ નરે નર હોય; પુરૂશ જે ત્રીશ પ્રમાણુ બાર નરે નર નામ ભાગ ત્રીજો લે તેનો; અલ્ય મધ્યને આધ, અમલ જો શાવર જેનો હરઘડિ તેને હરનાર છે, દુઃખ ટાળે જે દેહનું; વળી જે માટે ડઉરવ હણ્યા, તરત કામ છે તેહનુ

ચીર

કાયા કશ્ર સ્વરૂપ, સુઘડ પાગ્ સારો સઉથી; ભોગી નરને નામ, રિઝે તે એહેક બહુથી; પાંખંડાયે પરવેશ કરે અંતરીક્ષથી આપે; પંખી ગુણ ગણાય, પાગ ખ ટની છે છાપે. એ નર જેને અટકે નહી, ભાવ ધરીને જે ભજે; તે લાવ કંથ લેખવિના, તો સુંદીર સેળેસજે

અશાના ફુલ.

ત્રણ અક્ષર તરતીબ, તેર ગુણ શોભા સારી; રાજ

દ્વાર સનમાન, માન દે નરને નારી; નપુશક છે નિ જ નામ, પુરૂશ એ શોભે સંગે; કામ વધારણ કાય, રં જીત તે સહુને રંગે. ફળ ફુલ વિના છે ફુટડુ, કંથલા વ કહે કામની; તો શામળ કહે સોળે સજે, જોખ કરં તાં જામની.

તાંબુલ

સરસ સરોવર એક, ભરયુ છે નિરમળ નીરે; પિયે ન હી કોઇ પંથી. હંસ નવ બેસે તીરે; તે સર સમીપે જા ય, બુડે જન જોતાં ઝાઝા. દુઃખ ન પામે દેહ, રહે તર તોએ તાજા; કવિ શામળ કહે છે કારનુ, હોંશી જનને હિત હશે. સ્વામી લાવો સોહામણુ, તો સોળે પુરા થશે.

દરપણ

ચંદ્ર બિંબ આકાર, નામ બે અક્ષર નારી; સ્ત્રી શુંગાર શોભીત, બહુ ગુણની બલીહારી; મુખ મંડ ન મહરૂપ, અનુપમ દીસે દેહ; તેથી શોભે નાર કા ન સુણી નર નેહ; લક્ષ્મી ખરચ્યા તે લાવજો, એ વ ણ અરધુ દીસસે, શામળ કહે શામા જો સજે, તેથી હઇડું હીસસે.

કામની જાત.

ચાર પુરૂષ પરમાણ, નહે પરણ્યાબે નારી; તેને બે નપુશક તન. વપુએ જુઓ વિચારી; એ અહેનો ડાઠ પુરૂષ પરમાણો એક, નારે વિધ્યો નર દેહ, સુખે ની હાળો નેહ; તે લાવ કંથ કોડામણો, સ્થિર સ્થાવર નિ- ર્દયે થાશે. કવી શામળભટ સાચુ કહે, સોળ સજ્યાતે

શોભશે.

પહ્રગ.

બાગા અક્ષર એજ, નાર નીચીને નાની; નહિ ક રપદ નહિ નેન, સરવકોને મન માની. નારી સથે ન હે. રહે નારિને રાંગે; ઉદર એહને અંગ, રાચે સઉ તેન રંગે. તે નાગે નારાને ગળે. તો દશ રૂડી દીપશે; શુંગા ર શોભીનાં શોભશે, તો જશ તારો છાજશે.

વીટીહીરા શુભાં.

સરોવર સુંદર સાર, નઉતમે નીર ભરચુ છે; નહીઆ રો નહી પાળી, સ્થીર પાણુ કામ કરયુ છે. વનસ્પતિ સ્થિ ર વેશ વિના પગ અગ ચરેછે; વીના ધનુષ ને બાણતિ ના કર ચેટ કરેછે. તે મારનાર નથી દીસતો, અગ તે તેને માંરી મરે; તે બાવ્ય કંથ કહે કામનો, દખી મ ન મારૂ કરે.

દીવો પવનથી ઓલવાયુ છે, તે.

કાળી નાર કુરૂપ અનુપમ એપે ઝઝી; ગોધા મેઘ મુ હ, ત્રણે પખ તેની તાછ. નરથી ઉપછ નાર, અાણગ માં એ તો નરખી; મહીપ સભાગાં માંન, પવિત્ર પંડીતે પરખી. છની રાખી જે છગ કરી, પ્રસિદ્ધ પોતે થાયછે શ્યામળ કહે સ્વામી લાવન્તે, એ રાયા શીર રાયછે.

કસ્તુરી

સમાસ